

Kl. 09.00–15.58

17.00–17.54

---

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 31 maj justerades.

§ 2 Anmälan om faktapromemoria

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2021/22:FPM102 Planen REpowerEU samt meddelande om el- och gasmarknaden *COM(2022) 221*, *JOIN(2022) 23*, *COM(2022) 222*, *COM(2022) 240*, *COM(2022) 236*, *COM(2022) 230* till näringsutskottet

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motioner

2021/22:4768 och 4769 till finansutskottet

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden

2021/22:MJU31 Pausad höjning av reduktionsplikten för bensin och diesel 2023

2021/22:MJU30 Tydligare bestämmelser om ersättning vid avslag på ansökningar om tillstånd till avverkning i fjällnära skog

Justitieutskottets betänkanden

2021/22:JuU46 Stärkt sekretess i domstol för kontaktuppgifter till enskilda

2021/22:JuU51 En oberoende utredning av de s.k. påskupploppen

2021/22:JuU52 Rättelse i rättegångsbalken

*Extra ändrings-
budgetar för 2022 –
Stöd till jordbruket
och fiskerinäringen,
kompensation för
höga energipriser
samt rekapitalisering
av SAS AB*

Skatteutskottets utlåtande

2021/22:SkU34 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om införandet av ett avdrag för eget kapital och en begränsning av avdrag för räntor i bolagssektorn

Konstitutionsutskottets utlåtande

2021/22:KU45 Subsidiaritetsprövning av Europaparlamentets förslag till rådets förordning om allmänna direkta val av ledamöter av Europaparlamentet

§ 5 Extra ändringsbudgetar för 2022 – Stöd till jordbruket och fiskerinäringen, kompensation för höga energipriser samt rekapitalisering av SAS AB

Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU48

Extra ändringsbudgetar för 2022 – Stöd till jordbruket och fiskerinäringen, kompensation för höga energipriser samt rekapitalisering av SAS AB (prop. 2021/22:252 och prop. 2021/22:258) föredrogs.

Anf. 1 ÅSA WESTLUND (S):

Fru talman! I dag debatterar vi ännu en extra ändringsbudget.

Priserna på drivmedel har ökat kraftigt över hela Europa till följd av Rysslands invasion av Ukraina. Ingen seriös politiker kan lova att fullt ut kompensera människor för detta. Men vi kan lindra konsekvenserna något för dem som drabbas mest och för dem som har svårast att klara prisuppgången.

Därför har hushåll med höga elkostnader redan fått en stor elpriskompensation, och skatten på drivmedel har sänkts tillfälligt från den 1 maj. Därför har regeringen också föreslagit en drivmedelskompensation till alla bilägare. Och i morgon fattar riksdagen beslut om det tillfälligt höjda bostadsbidraget för barnfamiljer, och förhoppningsvis också om en rejäl och permanent höjning av garantipensionen från och med augusti.

Fru talman! Den enskilt viktigaste faktorn bakom de snabbt stigande priserna på bensin och diesel under våren är att världsmarknadspriset på olja har stigit kraftigt i spåren av Rysslands invasion av Ukraina.

Det visar tydligt att det finns fler vinster än att vi klarar klimatet om vi ökar takten i klimatomställningen. Putin och oljeschejkerna ska inte kunna hålla vanligt folk i ett järngrepp. Vi måste bryta oljeberoendet. Det gör vi bland annat genom att kraftfullt satsa på ökad energiproduktion, bättre och smartare elnät, mer laddinfrastruktur, mer kollektivtrafik och svenskt biodrivmedel i tanken.

Fru talman! I den här situationen måste vi stötta svenska hushåll och företag utan att för den skull tappa fart i den klimatomställningen. Låt mig därför säga några ord om regeringens förslag till drivmedelskompensation.

Förslaget innebär att privatpersoner som äger en personbil får en kompensation med 1 000 kronor. Ytterligare 500 kronor ges till boende i gles- och landsbygdskommuner där avstånden är stora och människor har få alternativ till bilen.

Åtskilliga svenskar är i dag beroende av bilen för att ta sig till arbetet eller för att skjutsa barnen till fritidsaktiviteter. För många skulle den här kompensationen innebära ett viktigt tillskott som gör vardagen lite lättare.

Fru talman! Vi har i bred enighet i Sveriges riksdag redan beslutat om en tillfällig skattesänkning om totalt 1,30 kronor per liter, alltså ned till EU:s minimiskattenivå. En majoritet i kammaren kommer i dag att rösta nej till den drivmedelskompensation som regeringen har föreslagit. Flera av de partier som röstar nej gör det med motiveringen att de hellre ser en skattesänkning på drivmedel som går under EU:s minimiskattenivå.

Vi socialdemokrater har en prestigelös inställning till hur vi ska stötta de hushåll som behöver bilen för att klara sin vardag i den här situationen. För oss är det inte principiellt viktigt om det sker via sänkt skatt eller via ett ekonomiskt stöd. Vi har som sagt redan bidragit till att tillfälligt sänka skatten på drivmedel, och regeringen har drivit på för att få EU att godkänna ytterligare skattesänkningar.

Men det har hela tiden varit osäkert om EU kommer att tillåta att Sverige går den vägen. Trots att regeringen ansökt, tagit upp frågan på högsta politiska nivå och besvarat en mängd följdfrågor från EU-kommissionen vet vi ännu inte om den ens kommer att föreslå EU:s medlemsländer att fatta ett sådant beslut. Kanske gör den det, och då krävs det att samtliga övriga länder godkänner det. Om så blir fallet står regeringen redo för att få en sådan skattesänkning på plats från den 1 augusti.

Fru talman! Låt mig ändå konstatera att om riksdagen i dag säger ja till regeringens förslag om drivmedelskompensation vet vi med 100 procents säkerhet att den kommer att komma hushållen till godo. Det är en snabb och genomförbar åtgärd. Om riksdagen säger nej vet vi inte om det blir några pengar till hushållen, eftersom ytterligare skattesänkningar alltså är ett beslut som kräver godkännande från alla andra medlemsländer i EU.

Det finns faktiskt några skäl till för att rösta ja till regeringens förslag om drivmedelskompensation i dag:

1. De flesta hushåll får klart mer pengar med regeringens förslag. Du behöver köra många, många mil varje månad för att en skattesänkning ska ge lika mycket.
2. Stödet hamnar i hushållens plånböcker. Ingen del riskerar att hamna i drivmedelsbolagens eller oljeschejkernas fickor. Konjunkturinstitutet har utvärderat effekten av de skattesänkningar som infördes den 1 maj. Den utvärderingen visar tyvärr att endast cirka 70–80 procent av skattesänkningen slog igenom i form av lägre pris vid pump. Resterande del använde producenterna för att öka sina vinster.
3. Den stimulerar inte konsumtionen av drivmedel. Därmed uppmuntras de som kan att välja andra transportmedel eller avstå från någon transport.

Med det sagt är inte heller drivmedelskompensationen perfekt i sin utformning. En del som skulle få den hade klarat sig bra utan. Men så är det också med skattesänkningens alternativet. Träffsäkerheten i båda alternativen får stå tillbaka till förmån för att stödet ska kunna komma de hushåll som drabbats till del så snabbt som möjligt.

Fru talman! Om riksdagen säger nej till regeringens förslag kommer regeringen att fortsätta att göra allt den kan för att Sveriges hushåll i stället ska kunna ta del av en tillfällig skattesänkning under EU:s miniminivå för att kompensera något för de höga drivmedelspriserna.

Fru talman! Klimatpolitiken får inte leda till att vi blir blinda för enskilda människors livssituation. Det kan behövas tillfälliga stöd som detta, samtidigt som samhället snabbar på omställningen för att vi alla ska kunna leva ett gott liv utan klimatutsläpp.

Tillfälliga stödåtgärder som denna måste kombineras med permanenta strukturella åtgärder. För vi behöver öka takten i klimatomställningen. Sedan regeringen tillträdde 2014 har Sveriges miljö- och klimatbudget ökat kraftigt. Genom Klimatklivet och Industriklivet ställer vi om Sverige och svensk industri och ser till att öka Sveriges konkurrenskraft. Det skapar fler jobb i Sverige här och nu, men också i framtiden.

Vi satsar på att rusta upp järnvägen. Riksdagen har precis ställt sig bakom vårt förslag på ett modernt och färdmedelsneutralt reseavdrag. Vi har infört reduktionsplikten som ser till att utsläppen från transportsektorn minskar. Vi har infört ett bonus malus-system för klimatvänliga bilar. I dag är majoriteten av nya bilar som säljs i Sverige elbilar.

För att klara elektrifieringen och skapa långsiktigt låga och stabila elpriser i hela Sverige måste vi öka elproduktionen samt öka överföringskapaciteten i elnäten. En av många saker som regeringen gör är att snabba på utbyggnaden av vindkraft, framför allt till havs.

Fru talman! Sverigedemokraterna har däremot aviserat att de vill se permanent lägre skatter på drivmedel. Det tror jag är fel väg att gå. Det riskerar att hålla kvar Sverige i ett fossilberoende som i slutändan bara gynnar Putin och andra odemokratiska ledare som sitter på stora oljereserver.

Att sänka skatten med 2 kronor per liter skulle dessutom kosta statskassan cirka 15 miljarder kronor. Frågan man ställer sig då är förstås: Hur ska det finansieras? Är det alltså den reformen som Sverigedemokraterna prioriterar framöver i stället för att lägga mer på pensionerna, eller i stället för att stärka personalen i vården och korta köerna?

Fru talman! Jag vill också säga några ord om övriga förslag som behandlas i betänkandet.

Vi stöttar jordbruket, som drabbats hårt av stigande priser, eftersom det är viktigt för svensk livsmedelsförsörjning.

Folkbildningsinsatsen Svenska från dag ett får pengar för att skyddsbehövande från Ukraina ska få möjlighet att lära sig svenska samt få stöd för att kunna delta i arbets- och samhällslivet.

Betänkandet innehåller också förslag om rekapitalisering av flygbolaget SAS, som befinner sig i en försämrad ekonomisk situation.

Slutligen innehåller betänkandet ett förslag till utskottsinitiativ om att tillföra medel för investeringsstödet och energieffektivisering av flerbostadshus.

Investeringsstödet har varit viktigt för att stimulera byggandet av hyresrätter med rimliga hyror som vanligt folk har råd att bo i. Hittills har stöd beviljats för cirka 50 000 bostäder. I budgeten för 2022 föreslog Moderaterna, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna att man från en dag till en annan skulle avskaffa stödet – något vi socialdemokrater var emot. Förslaget möttes också av stor kritik från kommuner och byggföre-

tag för att det skulle skapa ryckighet i en bransch som behöver stabila villkor.

Partierna valde då att lova alla som sökte stödet före årsskiftet att de skulle få stödet, trots att många varnade för den anhopning av ansökningar det skulle leda till. Och precis så, som varningarna sa, blev det. Byggbranschen fick den ryckighet som de absolut inte vill ha. Och den ”besparing” som Moderaterna, Socialdemokraterna, Kristdemokraterna och Liberalerna räknade med att förändringen skulle medföra blev i stället en kraftigt ökad kostnad, samtidigt som samma partier lovade bort den finansiering som fanns till annat.

Det går inte att komma ifrån att detta var ett oansvarigt agerande, som grundade sig i att man när det kom kritik från näringslivet bytte fot, utan att för den sakens skull orka prioritera om i sitt förslag till statsbudget. Det inger inte förtroende för kommande år.

Fru talman! Med det vill jag yrka bifall till reservation nummer 1 i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 2 ALI ESBATI (V):

Fru talman! Vad passar väl bättre denna vackra tisdag i juni än att debattera ett betänkande om två extra ändringsbudgetar? Det skulle egentligen ha varit tre i det här betänkandet, men en av dem kommer av tekniska skäl separat efter uppståndelsen runt den icke-extra ändringsbudgeten i förra veckan. Till de två extra ändringsbudgetarna har det lagts ett förslag till utskottsinitiativ, så det är fortsatt mycket som händer.

Jag tänkte kortfattat – eller ganska kortfattat i alla fall – redogöra för Vänsterpartiets ståndpunkter gällande de tre element som behandlas i betänkandet.

Jag börjar med det som rör flygbolaget SAS. Med det beslut som fattas i dag får regeringen rätt att omvandla de lånefordringar och liknande som staten har i SAS. Det har ju varit frågan om betydande belopp som har tillskjutits på det här sättet, och detta omvandlas till nya aktier i bolaget.

I praktiken innebär detta att riksdagen nu säger nej till att tillskjuta mer kapital och accepterar att det som skickats iväg hittills inte krävs tillbaka i samma utsträckning som ett lån. Samtidigt innebär det att den svenska staten inte ska driva någon linje att SAS borde sättas i konkurs. Det är i det rådande läget en rimlig om än inte särskilt upplyftande väg framåt.

Jag vill understryka att Vänsterpartiet anser att statligt ägande är viktigt och att det rätt förvaltat kan och bör bidra till att utveckla de sektorer som företagen verkar inom. Samtidigt kan det vara en del av arbetet med att se till att det finns grundläggande samhällsviktig service. Det här gäller inte minst inom transportsektorn. Staten bör spela en aktiv och konstruktiv roll även i företag som den äger delar av.

När det gäller SAS har bolaget under en längre tid agerat i skarp konflikt med viktiga fackliga intressen och samtidigt inte gjort tillräckligt för att möta klimatkrisen – och detta under samma period som staten har tillskjutit stora resurser, bland annat under pandemin.

Jag har själv i den här kammaren ställt ett antal frågor och interpellationer till olika ministrar genom åren angående detta. Det har varit min och Vänsterpartiets uppfattning att staten som viktig delägare borde ha spelat

Prot. 2021/22:135

21 juni

-----
*Extra ändrings-
budgetar för 2022 –
Stöd till jordbruket
och fiskerinäringen,
kompensation för
höga energipriser
samt rekapitalisering
av SAS AB*

en större roll när det gäller att reagera mot arbetsrättsliga upplägg som har rört sig i utkanterna av den svenska modellen.

Att vända den här utvecklingen skulle kräva betydande insatser. För detta finns det i dag till synes varken intresse eller förutsättningar. Om staten inte klarar av att vara en konstruktiv ägare bör detta kunna föranleda en översyn av formerna för och omfattningen av ägandet i de specifika bolagen. I det läge som har uppstått skulle vi annars hamna i behovet av nya stora ägartillskott från den svenska staten utan några utsikter till motsvarande påverkan i en riktning som skulle ligga i statens långsiktiga intressen. Vänsterpartiet stöder därför förslagen i regeringens proposition angående SAS.

Den andra extra ändringsbudgeten innehåller förslag om stöd till jordbruket och fiskerinäringen, kompensation för höga energipriser samt medel för att fler skyddssökande från Ukraina snabbt ska kunna få möjlighet att lära sig svenska.

Här är vi eniga med utskottet men oeniga med regeringen om en punkt, nämligen den här pengan till alla som har en bil. Vi vill att den ska avvisas. Kompensation till hushållen så att det blir lättare att hantera de plötsligt chockhöjda bränslepriserna är i sig rimligt och något som Vänsterpartiet också har lagt fram förslag om. Det här gäller särskilt för boende på landsbygden, där alternativen till bilen är färre och sämre. Några av våra förslag har även förhandlats om, med i det här fallet Moderaterna, och fått bifall i riksdagen.

Men det stöd som vi diskuterar i dag har dålig träffsäkerhet samtidigt som det är dyrt. Vi kan inte inom ramen för ärendet föreslå en annan utformning och avvisar därför förslaget, något som det alltså visar sig att samtliga andra partier utom S gör.

När det gäller stödet till jordbruket och yrkesfisket delar vi regeringens bedömning om behovet, inte minst ur ett livsmedelssäkerhetsperspektiv. Men det är viktigt att sådana stöd får en inriktning som gynnar långsiktig hållbarhet. Det är därför vår motion handlar om att ändra hur stödet får användas och inte om att vi vill dra ned eller avvisa anslaget.

Liknande brister finns i stödet till yrkesfisket. Vänsterpartiet anser att stödet inte ska gå till de industritrålare som fiskar för foder utan till det lokala och regionala fisket. Vänsterpartiet har i miljö- och jordbruksutskottet lagt fram, och fått riksdagens stöd för, ett förslag som innebär att det hållbara lokala och regionala fisket gynnas framför de storskaliga industritrålarna. Vi anser att det stöd som nu föreslås bör utformas i samma riktning.

Slutligen handlar det om medel till Boverket gällande investeringsstödet för bostäder. Det är ett helt enligt utskott som står bakom de betydande tillskotten, som också Åsa Westlund var inne på. Det här är pengar som i princip måste läggas in som anslag.

När den ordinarie statsbudgeten för 2022 antogs i slutet av förra året drogs beviljandet av nya stöd in eftersom det var en av de poster som fanns med i den högerkonservativa budgetmotionen, som gick igenom när Centerpartiet avstod i sista voteringsomgången. Men det som beviljades före stoppet behöver betalas ut oavsett detta, och det blir nu möjligt.

Det här är – får vi väl ändå konstatera – ännu ett exempel på problemen med att det underlag som statsministern har för att fortsätta regera inte återfinns vid förhandlingar som kan säkra att regeringens budget går igenom riksdagen.

Hur som helst – det råder fortsatt oenighet om huruvida det var rätt eller fel med själva beslutet att dra undan investeringsstöden. Där vill jag understryka att Vänsterpartiet ser ett mycket stort behov av en offensiv statlig bostadspolitik framöver, och den politiken måste främst vara inriktad på att bygga fler hyresrätter som folk med vanliga inkomster har råd att bo i.

Det behövs ett omedelbart stopp för utförsäljningen av allmännyttiga bostäder. Det har redan varit en enorm värdeöverföring från det allmänna till det privata genom sådana utförsäljningar, och därmed har också antalet lägenheter med rimliga hyror blivit mindre.

Det finns ett stort renoveringsbehov i det befintliga beståndet. Läget är akut i kanske 40 000 bostäder. Det här är en väldigt viktig del av klimatomställningen. Det skulle få betydande effekter om alla de här bostäderna kunde energieffektiviseras. Men då är det också helt avgörande att det finns ett stöd kopplat till detta, så att man inte kan höja hyrorna hur som helst. Det får inte bli fråga om så kallade renovräkningar. Det här är en av de centrala delarna i en statlig investeringspolitik som vi i Vänsterpartiet har presenterat förslag för.

Vi ska inte heller glömma att runt 40 procent av de nya hyresrätter som byggdes förra året byggdes med investeringsstöd och att hyrorna där i snitt är 2 000 kronor lägre om man ser till lägenheter på 70 kvadratmeter. Efter en rödgrön valseger ska investeringsstöden därför utvecklas – inte avvecklas.

Sammantaget, fru talman, vill jag påpeka att Vänsterpartiet har en reservation, nummer 2, som jag vill yrka bifall till. Den rör det som jag var inne på tidigare, nämligen utformningen av stödet till jordbruket och fisket – inte nivån på det. I övrigt ingår det alltså i reservationen att vi är eniga med utskottet om samtliga beslutsförslag.

Anf. 3 RASMUS LING (MP):

Fru talman! Vi lever i en utmanande tid. Det är inte ont om problem.

Vi har genomlevt en pandemi som vi fortfarande är uppe i, med allt vad det har fört med sig av både mänskligt lidande och stora utmaningar ekonomiskt och på andra sätt.

Vi har nu fått en situation med hög inflation, som nog kommer att påverka de kommande åren väldigt mycket på olika sätt med höjda räntor och annat.

Vi har också en säkerhetssituation som har försämrats drastiskt. Den 24 februari kom kriget, när Putin olagligt och orättfärdigt invaderade det självständiga och demokratiska Ukraina. Förutom det fruktansvärda i själva kriget påverkar det också resten av världen på olika sätt vad gäller stabilitet och ekonomi.

Sedan har vi naturligtvis klimathotet, som är ett långsiktigt akut hot men som också påverkar oss här och nu. Det är också någonting som förvärras för varje dag som vi inte vänder utsläppskurvorna nedåt.

I det här läget behöver man ta politiska initiativ. Men man bör inte ta vilka som helst, utan de åtgärder man gör måste vara bra. De måste vara ändamålsenliga och inte förvärra läget.

Fru talman! Jag ska säga någonting om det bilbidrag som finansminister Damberg ville ge till alla bilägare – 1 000 kronor per person som äger en bil. Utan att överdriva var detta kanske inte det bästa eller mest genomtänkta förslaget som regeringen lagt fram. Jag kan inte komma ihåg att jag hört någon som inte är socialdemokrat i riksdag eller regering tycka att förslaget var bra eller rimligt. Alla som har höga bränslekostnader och är beroende av bilen såg det närmast som ett hån, samtidigt som det också skulle gå till andra som inte alls har ett sådant beroende eller bekymmer på det sättet. Att detta också föreslogs utan att man hade tillstymmelse till riksdagsmajoritet, fru talman, är inte imponerande. Miljöpartiet anser, i likhet med alla partier utom Socialdemokraterna, att den delen ska avslås.

Jag ska också säga någonting kort, fru talman, om sänkningar av drivmedelsskatt överlag. Det är ju på tapeten. Det är många partier som föreslår det, som tävlar lite och försöker överträffa varandra. Det är fel väg att gå, fru talman. Det är inte en långsiktig väg. Bland annat gynnar det oljeproducerande regimer. Förutom Norge är det få som är sådana länder som jag tror att de flesta vill stödja. Ryssland är naturligtvis det tydligaste exemplet, men det finns även många andra oljeproducerande länder som jag inte tror att entusiasmen är särskilt stor i denna kammare för att stödja.

Fru talman! Jag ska också säga någonting kort om jordbruket och fiskerinäringen. Miljöpartiet anser att stödet borde inkludera vallstöd, och för att nå de mindre lantbruken bör också jordbruk med mindre än tre djurenheter inkluderas. Stödet behöver fördelas så att en högre nivå ges för djur som betar, bökar eller pickar utomhus under betesperioden. Vidare bör de medel som Sverige tilldelats från EU:s krisreserv gynna ekologiska brukningsmetoder, och stödet till yrkesfisket ska gynna det kustnära fisket.

Fru talman! Jag ska också säga någonting om SAS, vårt flygbolag som svenska staten är en av delägarna av och som har varit något av ett sorgsbarn.

Miljöpartiet har länge velat avveckla statens ägande i SAS. Det förs ibland en diskussion på en principiell och mer ideologisk nivå kring statligt ägande överlag. Från Miljöpartiets sida anser vi att det finns många sektorer där flera av de statliga bolagen fyller viktiga funktioner, och dessa bolag bör staten äga och driva. Men ett flygbolag bör inte vara ett sådant.

Konverteringen av lån till aktier innebär inte nödvändigtvis att staten avvecklar ägandet i SAS. Det stöd som staten har pumpat in har inte lett till att SAS har blivit lönsamt, och det förefaller otroligt att ytterligare engagemang från svenska staten skulle vara lösningen på SAS strukturella problem.

Miljöpartiet vill helt enkelt att regeringen så snart som möjligt ska avveckla statens ägande i SAS. Det är svårt att se hur SAS ska bli ett miljömässigt hållbart bolag, något som borde vara en självklarhet i ett land med ambitionen att vara en global ledare inom arbetet med ekologisk hållbarhet.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation nummer 3.

Anf. 4 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! I dag kommer riksdagen att besluta om en extra ändringsbudget som behandlar väldigt många områden, allt från stöd till det svenska lantbruket till SAS. Det blir också ett riktat stöd till lantbruket i Norrland och mer pengar till Boverket för bland annat energieffektivisering av fastigheter. Vi behöver säkra svensk matproduktion i dessa oroliga tider.

I den statsbudget från Moderaterna, Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna och Liberalerna som i dag gäller vill vi fasa ut byggsubventionerna, som vi menar kan användas bättre till andra saker. Andra talare har pratat om prioriteringar, och från vår sida har vi valt att prioritera annat som vi tycker är viktigare, bland annat lägre bränslepriser. Vi har valt att prioritera mer pengar till polisen än dessa byggsubventioner.

Självklart ska dock detta ske på ett ansvarsfullt sätt. Redan när vi röstade igenom budgeten sa vi att det måste bli på det sättet. Det är bra att vi har bred politisk enighet kring många av de här förslagen.

Rysslands anfallskrig mot Ukraina har såklart inneburit ett mycket stort lidande för de människor som nu tvingas utstå krigets alla förfärligheter. Sverige har i bred politisk enighet i denna kammare, fru talman, skickat både vapen och pengar för att Ukraina ska kunna försvara sig själva och sitt lands självständighet. Det hoppas jag att vi fortsatt kommer att kunna göra.

Det som sker i omvärlden påverkar också Sverige. Svenska hushåll och svenska företag påverkas av det som sker. Flera av de krispaket som vi i dag pratar om, som vi tidigare har tagit fram och som vi kanske kommer att få ta fram fler av handlar om att lätta bördan för företag och hushåll så att de kan ta sig igenom detta. Men jag vill också tydligt säga, fru talman, att många av de problem som vi nu måste lösa är problem som faktiskt har sitt ursprung här hemma i Sverige, i dålig svensk politik av en regering som har gjort fel.

De höga elpriserna och elbristen handlar i första hand om nedlagd kärnkraft, fullt fungerande kärnkraft som man lade ned, vilket nu gör att elpriserna skenar och att vi har elunderskott.

De stora lönsamhetsproblemen inom lantbruket handlar om höga skatter och stora pålagor som andra bönder i andra länder inte har. När vi då hamnar i en sådan situation som den vi har nu, där alla är under press, är det klart att det drabbar svenska bönder ännu mer, och därför behövs fler av de här stöden.

De höga bensin- och dieselpriserna är i första hand en följd av att sittande regering under åtta års tid har höjt skatterna på bensin och diesel. Man har också höjt reduktionsplikten, det vill säga det som gör att man måste blanda in mer dyrt biodrivmedel i våra bränslen. Sverige hade före kriget i Ukraina världens högsta dieselpris och ett av världens högsta bensinpriser. Det är inte Putinpriser, som den här regeringen försöker hävda, utan det är helt enkelt en följd av socialdemokratisk politik där man konsekvent under åtta års tid har höjt skatterna och gjort att Sverige i ett globalt perspektiv sticker ut negativt, det vill säga svenska hushåll får bära de här kostnaderna.

I den situation som nu har uppstått med kriget i Ukraina, vilket gör att priserna sticker iväg ännu mer för alla länder, är det klart att det drabbar svenska hushåll och svenska företag ännu mer. Jag tycker, fru talman, att det är mer korrekt att prata om Magdalena Andersson-priser än om Putin-

Prot. 2021/22:135

21 juni

Extra ändringsbudgetar för 2022 – Stöd till jordbruket och fiskerinäringen, kompensation för höga energipriser samt rekapitalisering av SAS AB

priser. Det är mycket som Putin är skyldig till men inte till att den här regeringen redan före kriget hade höjt dieselpriserna så att de var de högsta i världen.

Svenska företag möter nu, som jag sa, kraftigt höjda kostnader på el, bränsle och mat. Många av de problemen är, som jag också sa, en direkt följd av dålig politik här hemma i Sverige som nu förvärras av den problematik som finns i omvärlden. Men det gör att vi faktiskt kan minska bördan och kostnaderna med hjälp av politik här i Sveriges riksdag.

När priset på bensin och diesel gick upp kraftigt under våren till följd av anfallskriget och de redan höga priserna blev ännu högre tog Moderaterna fram ett förslag i tre delar för att sänka priset vid pump med 5 kronor per liter.

Den första delen handlar om att sänka energiskatten ned till energiskattedirektivets miniminivå.

Den andra delen handlar om att begära undantag i EU för att sänka skatterna ytterligare så att de hamnar under energiskattedirektivets miniminivå.

Den tredje delen handlar om att retroaktivt ändra reduktionsplikten för det här året så att man kan få ned priset vid pump.

Tillsammans gör de här tre delarna att vi kan få ned priset med ungefär 5 kronor per liter. Det är ungefär 5 kronor dyrare per liter i Sverige jämfört med övriga EU, och det var det som vi ville jämna ut med det här förslaget.

Jag är jätteglad att vi kunde göra upp om detta tillsammans med Vänsterpartiet, Kristdemokraterna, Sverigedemokraterna och Liberalerna, vilket innebar en bred majoritet i finansutskottet och sedermera riksdagen för att genomföra de här förändringarna.

Finansminister Mikael Damberg kallade förslaget oseriöst och inte genomförbart. Miljöminister Annika Strandhäll gick så långt att hon i praktiken kallade Moderaterna dumma i huvudet som lade fram den här typen av förslag. Jag ber om ursäkt för språket, fru talman, men det var precis så hon uttryckte sig.

Den 1 maj kunde vi dock genomföra det första steget i det förslag Moderaterna tagit fram. Då sänkte vi skatten, och priset vid pump gick ned med 1 krona och 80 öre. Det var resultatet av den sänkningen och den 50-öring som fanns i M-, KD- och SD-budgeten sedan tidigare. Oavsett hur dyrt ni som lyssnar tycker att det är vid pump hade det varit nästan 2 kronor dyrare om vi inte hade genomfört den förändringen den 1 maj.

I fredags gick finansministern ut och sa att han har goda förhoppningar om att Bryssel nu ska godkänna den svenska ansökan om att få sänka skatten ytterligare. Det är väldigt positivt. Det gör att vi förhoppningsvis under sommaren kan sänka priset med ytterligare 1 krona och 30 öre. Sammanlagt kommer vi då att ha minskat priset vid pump med 3 kronor och 10 öre.

Det som då återstår, fru talman och ni som lyssnar, är den tredje delen i det förslag som vi tog fram, det vill säga att retroaktivt ändra reduktionsplikten för att få ned priset ytterligare under innevarande år genom att minska bioinblandningen. Det har den här regeringen valt att helt enkelt inte göra med en motivering som låter ungefär så här: Vi har så mycket att göra, så vi orkar inte riktigt med en sak till. Samtidigt plågas svenska hushåll och svenska företag av de höga bränslepriserna.

Den här regeringen valde i stället att ta fram ett förslag om kontantstöd som man inte hade sökt stöd för i något av de andra partierna i Sveriges riksdag. Det var ett kontantstöd som dessutom, fru talman, skulle betalas ut strax före valet. Det finns ett ord för regeringar som betalar ut kontantstöd till väljare strax före valdagen. Jag tänker inte använda det ordet här i kammaren, men jag kan konstatera att flertalet av väljarna kraftigt underkänner den här typen av populistiska tilltag. Det är oseriöst och ingenting annat att den här regeringen lägger ned tid och utredningsresurser på den typen av förslag i stället för att göra skillnad på riktigt och ge människor det som de behöver, nämligen billigare bensin och diesel vid pump.

Sju av riksdagens åtta partier säger i dag nej till det här förslaget. Den socialdemokratiska regeringen borde faktiskt inte lägga ned tid på att motarbeta lägre bränslepriser och uttrycka sig okunnigt och ovärdigt om förslag som tas fram av partier i den här kammaren.

Fru talman! Finansministern har från början haft fel i alla delar när det handlar om att förklara att det här förslaget inte går att genomföra. Jag vet att Peder Blohm Bokenhielm som leder Bränsleupproret lyssnar på den här debatten i dag, och jag vet att många av medlemmarna lyssnar på den här debatten i dag. Jag vet att ni vet att finansministern både i media och till er när ni var här i riksdagen och hälsade på har förklarat att den här politiken var helt omöjlig att genomföra. Och nu kan vi se att den första delen är genomförd och att den andra delen är på väg att genomföras.

När det gäller den tredje delen har den finska regeringen gjort precis det som vi här i riksdagen sa åt den svenska regeringen att göra, alltså att minska reduktionsplikten för innevarande år för att minska kostnaderna för konsumenter och företag som behöver bränsle.

Den här regeringen har lagt ned tid på att uttala sig både okunnigt och ovärdigt om förslag som har bred majoritet i riksdagen. Man har från den här regeringens sida felaktigt hävdat att saker som går att genomföra var omöjliga att genomföra. Man har felaktigt hävdat en mängd saker om detta och i stället tagit fram slarviga, populistiska förslag som man inte ens har säkrat stöd för i riksdagen. Det är felaktigt använd tid, och det gör att svenska konsumenter och svenska företag faktiskt får betala ett högre pris för bensin och diesel än vad de borde göra om regeringen faktiskt hade gjort sitt jobb.

Det vore bättre om den här regeringen slutade motarbeta sänkta bränslepriser och gjorde det som riksdagen har sagt åt regeringen att göra. Lägga inte ned tid på fel saker!

Med det, fru talman, yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet. Vi kommer att återkomma kring andra delar av de här förslagen. Regeringen borde lyssna på landets bilister och på den här riksdagen. Ta fram förslag som riksdagen har sagt åt regeringen att genomföra! Andra regeringar har uppenbarligen klarat av det, men inte den här.

Anf. 5 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Eftersom Edward Riedl tog upp kärnkraften blev jag nyfiken och vill nu ställa en kort fråga.

Det känns som att energiöverenskommelsen som ingicks 2016 är den nya decemberöverenskommelsen för Moderaterna. Man vill liksom låtsas som att den aldrig har funnits. Fram till december 2019 stod Moderaterna bakom energiöverenskommelsen. Det var ingen som tvingade Moderat-

erna att ingå den, utan man var med på den med de målsättningar och de åtgärder som fanns, bland annat att vi till 2040 skulle ha ett till 100 procent förnybart elsystem.

Fru talman! Min fråga är: Varför låtsas Moderaterna som att man inte stod bakom energiöverenskommelsen?

Anf. 6 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Rasmus Ling!

Det finns nog inget parti i den här riksdagen som inte tycker att vi ska göra vårt yttersta för att hantera både miljöproblemen och den klimatutmaning som jag tror att de flesta av oss ser. Men det behöver göras på ett sådant sätt att det faktiskt också fungerar.

Det vi kan se och det jag önskar att fler partier på den andra sidan kunde se – Miljöpartiet har jag tyvärr gett upp om – är att lägger man ned fullt ut fungerande kärnkraft händer flera saker. Kostnaderna för konsumenten ökar väldigt kraftigt, och det tror jag att hushåll i framför allt södra Sverige har kunnat se. Det som också händer är att vi kortsiktigt får energiunderskott, vilket har hindrat företagsetableringar och nya jobb.

Men det händer också en hel del andra saker när man tar bort så mycket el från energimixen. Det försvårar omställningen till en mer elektrifierad värld. Ska vi ha elbilar behöver vi också producera el. Det tror jag att de flesta förstår. Därför pekar också FN:s klimatpanel med flera ut kärnkraften som en viktig om än långvarig parentes för att säkra klimatomställningen.

Vi behöver elektrifiera samhället. Då behöver vi mer koldioxidfri, billig och driftsäker energiproduktion. Det är förklaringen till att Moderaterna och flera andra partier nu driver på för att säkra svensk kärnkraft, så att vi klarar klimatomställningen och kan säkra elektrifieringen av det svenska samhället.

Det är synd att Miljöpartiet i Sverige sticker ut vad gäller den gröna rörelsen. Det finns nämligen gröna partier i andra länder som också ser att det är kärnkraften vi behöver satsa på. Jag önskar att det svenska Miljöpartiet gjorde det och framför allt att de andra partierna på vänstersidan i svensk politik såg nödvändigheten i detta. Man behöver ständigt utvärdera sin politik på det här området.

Anf. 7 RASMUS LING (MP) replik:

Fru talman! Om vi ska gå in på partier i olika länder kan jag säga att det också finns gott om konservativa partier i många länder som inte ser kärnkraften som en framkomlig väg. Men den diskussionen kan vi ta vid ett annat tillfälle.

Fru talman! Nej, det är inte alla partier i riksdagen som ser allvarligt på miljöproblemen och klimatfrågan. Jag hade önskat att det var så, men så är det tyvärr inte. Det har vi dessvärre sett med all önskvärd tydlighet de senaste månaderna.

Fru talman! Det är tydligt att jag inte fick något som helst svar på den enkla fråga jag ställde. De vanliga punkterna, argumenten och resonemangen som vi har hört förut kom. Frågan var varför Moderaterna låtsas som att de inte stod bakom energiöverenskommelsen. Svaret pekar på att de fortsätter att låtsas som att energiöverenskommelsen inte ingicks med bland annat Moderaterna. Även Kristdemokraterna var med på den.

Fru talman! Jag ställer frågan igen. Varför erkänner inte Moderaterna och Edward Riedl att Moderaterna stod bakom den och att de gjorde det fram till slutet av 2019, alltså till för två och ett halvt år sedan?

Anf. 8 EDWARD RIEDL (M) replik:

Fru talman! Jag försökte besvara frågan på bästa tänkbara sätt. Man måste ständigt utvärdera sin politik och om man når de mål man vill nå. Vi vill att svenska konsumenter ska ha tillgång till billig, säker el. Vi vill också att företagen ska ha det. Det är en stor del av svenska framgångar inom inte minst industrin.

När man bedriver politik på ett sådant sätt att man struntar i verkligheten och, som den här regeringen har gjort med hjälp av krav från Miljöpartiet, lägger ned fullt fungerande kärnkraft händer flera saker. Man får väldigt dyra energipriser, som ska betalas av hushåll och företag. Man får också elbrist, vilket försvårar för klimatomställningen och elektrifieringen.

Fru talman! Det som också har hänt – det sa jag inte i det första replikskiftet – är att det har blivit ökade koldioxidutsläpp, eftersom Sverige i stället har börjat elda i oljekraftverk. Det blir alltså verkligen omvänt. Man lägger ned kärnkraft, som är koldioxidfri, och försöker ställa om till elbilar. Sedan eldar man olja för att få in el i elbilarna. Jag tror att de flesta förstår att det är dålig klimatpolitik och dålig miljöpolitik. Sverige importerar dessutom kolkraft för att få det här att fungera.

Vi har sagt att vi i stället behöver säkerställa kärnkraften, för att klara klimatomställningen och för att säkra elektrifieringen, så att fler ska kunna skaffa elbil och så att företag ska kunna genomföra gröna investeringar där man behöver grön, ren el. Det har den här regeringen, på grund av Miljöpartiet, förstört många delar av. Det måste nu återuppbyggas. Därav vill Moderaterna och flera andra partier bygga ut kärnkraften, säkra energiförsörjningen och säkra att vi har ren el, så att vi klarar utmaningarna.

Anf. 9 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet, som består av två extraändringsbudgetar. Det handlar om stöd till jordbruket och fiskerinäringen, rekapitalisering av SAS samt ett utskottsinitiativ om medel till energieffektivisering i flerbostadshus och investeringsstöd.

Fru talman! Få bolag väcker så skiftande känslor som SAS gör. Hur många gånger har inte bolaget varit nära konkurs för att därefter räddas och bli ledande i fråga om service och punktlighet? Jag är gammal nog att komma ihåg SAS-vd:n Jan Carlzon, som vände SAS från att bildligt talat vara på väg att krascha till att kamma hem förstaplatsen som världens bästa flygbolag. SAS är bolaget med nio liv. Frågan vi måste ställa oss är hur många liv som är förbrukade. Det är rätt många är jag rädd.

I dag är SAS börsvärde drygt 5 miljarder kronor samtidigt som bolagets nettoskulder uppgår till nästan 30 miljarder kronor. Det är bra att regeringen har landat i samma ståndpunkt rörande SAS som vi har gjort. Det är givetvis olyckligt att behöva konvertera utställda lån till aktier i ett bolag där regeringen har till uppdrag att sälja aktieinnehavet. Men utan denna rekapitalisering ser framtiden för SAS mycket svajig ut.

År 2009 fick dåvarande regering i uppdrag av riksdagen att vid lämplig tidpunkt minska statens ägande i SAS. Sverigedemokraternas inställning är att staten inte ska vara minoritetsägare i ett börsnoterat flygbolag.

Prot. 2021/22:135

21 juni

-----

*Extra ändrings-
budgetar för 2022 –
Stöd till jordbruket
och fiskerinäringen,
kompensation för
höga energipriser
samt rekapitalisering
av SAS AB*

Finansminister Damberg har sagt både 2016 och 2018 i rollen som näringsminister att staten inte ska vara en långsiktig ägare av SAS och att staten ska sälja hela sitt aktieinnehav.

När norska staten 2018 sålde sitt aktieinnehav hade bolaget under lång tid dragits med stora problem. Problemen har knappast försvunnit. SAS har svårt att bli kostnadseffektivt. Varför den svenska regeringen inte avyttrade statens aktieinnehav i samband med att Norge sålde är svårt att förstå. Aktiekursen hade visserligen rasat och låg på ynka 5 kronor, men staten hade sluppit att fortsätta ge ekonomiskt stöd.

En kollega till mig ställde i början av 2020 en skriftlig fråga till dåvarande näringsminister Ibrahim Baylan om när en försäljning passar enligt regeringen. Han fick till svar från ministern att staten ville vara en ansvarsfull ägare och att avyttringen skulle ske när det bedömdes lämpligt med hänsyn till bland annat rådande marknadsförutsättningar. När frågan ställdes till näringsministern var kursen ynka 4 kronor. Tyvärr var näringsministerns strategi kostsam för ägarna. Nya stöd till SAS var tvungna att beviljas under pandemin.

Man ska komma ihåg att regeringen även har ett ansvar för statens investeringar gentemot ägarna, det vill säga svenska folket. Om regeringen skulle sälja aktieinnehavet i dag kan jag säga att gårdagens slutkurs var 73 öre. Det är en katastrofal utveckling för ägarna. Denna usla kurs på några ören speglar marknadens tro på bolagets framtid. Statens aktieinnehav är inte värt mycket. Det är hög tid att regeringen finner en lämplig köpare till hela innehavet.

Fru talman! Även om en majoritet i kammaren är för förslaget om rekapitalisering av SAS är framtiden för bolaget mycket oviss. Vi vet inte vad övriga minoritetsägare kommer att göra. Inte heller vet vi om EU-kommissionen kommer att godkänna ännu en rekapitalisering, eftersom det bryter mot EU-rätt. Dessutom pågår sedan nio månader tillbaka förhandlingar mellan SAS och SAS pilotfack. Om ingen snar lösning nås hotar pilotfacket att ta ut 900 piloter i strejk med start nästa vecka – lagom till semestertiderna.

SAS kämpar alltså med såväl höga kostnader som med mycket missnöjda piloter. Det behövs en stark och modig ägare för att vända SAS. Att staten i rollen som minoritetsägare inte bidragit positivt till flygbolagets utveckling är tyvärr tydligt.

Fru talman! I betänkandet behandlar vi också viktiga stöd till jordbruket och fiskerinäringen.

Under våren har oppositionen i finansutskottet lagt fram flera utskottsinitiativ, där regeringen uppmanats att återkomma med skarpa förslag för att akut stödja dem som arbetar för Sveriges livsmedelsförsörjning.

Rysslands invasion av Ukraina visar hur stort omvärldens beroende är av Ukrainas vete. Sverige måste stärka sin självförsörjningsgrad när det gäller livsmedel, och för att göra det kan inte våra jordbrukare duka under på grund av dagens kostnadsökningar.

Det vi inte ställer oss bakom i regeringens proposition är förslaget om ett kontantbidrag till alla som har en bil, oavsett hur mycket man kör eller om bilen ens drivs med bränsle som bensin eller diesel. Vi är inte ensamma om att kritisera förslaget. Flera remissinstanser har samma invändningar.

En majoritet i finansutskottet har sedan i våras pressat regeringen att arbeta för ett okej från övriga EU:s medlemsländer för att tillfälligt ta bort drivmedelsskatten – detta för att sänkt skatt bäst hjälper dem som faktiskt har bränslekostnader. Dessutom ger en sänkt bränsleskatt även lättnader för de företag som måste tanka.

Fru talman! När vi i oppositionen presenterade förslaget om att arbeta för att under en begränsad tid nolla bränsleskatten ansåg en av regeringens ministrar att vi hade håll i huvudet. Finansministern ansåg att vi byggde luftslott när vi ville se denna lösning. Men den senaste tidens tongångar har varit mer balanserade, och nu vill regeringen ta bort energiskatten helt på bränsle under tre månader. Det är glädjande att regeringen verkar inse vikten av denna skattejustering.

Sverigedemokraterna vill också se en rejäl sänkning av reduktionsplikten. Att ta bort bränsleskatten under ett par månader är bra, men vi ser inte några direkta lättnader i de kostnadsökningar som drabbar oss. Och förutom fortsatt stigande bränsleskatter ser vi att inflationen rusar, bostadsräntorna stiger, elpriserna i södra Sverige slår nya rekord varje månad och matpriserna ökar – ja, alla kostnader ökar.

Att hela tiden pytsa ut bidrag till invånarna för att vi har ett av världens högsta skattetryck är inte mycket annat än som att dutta med en vattenkanna på en fullskalig eld. Vad vi behöver i Sverige är att vi ska kunna leva på våra inkomster efter att skatten är betald. Man ska inte behöva vara höginkomsttagare för att ha råd att köra bilen, ha råd att värma huset eller till exempel ha råd att gå till tandläkaren. I detta akuta läge kan vi politiker göra allt för att ta bort skatten på bränsle samt sänka reduktionsplikten.

Fru talman! Jag vill avsluta med att önska talmanspresidiet, kollegorna i finansutskottet samt finansutskottets fantastiska kansli några riktigt viltsamma veckor i sommar innan vi drar igång igen. Men framför allt önskar jag att Ryssland omedelbart avbryter sin aggressiva invasion av Ukraina och att vi i stället för att skicka vapen till Ukraina kan vara med och återuppbygga landet.

(Applåder)

Anf. 10 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Vi befinner oss just nu i en ekonomisk orostid i Sverige med stigande inflation, stigande räntor och osäkerhet, trots att vi också är mitt i en återhämtning. Här finns mycket att prata om och debattera, och det har vi också gjort i den här kammaren.

Men i dag, fru talman, kommer jag att fokusera på en grupp bland de som drabbats absolut hårdast av de ekonomiska problem vi haft den senaste tiden. Jag pratar om Sveriges bönder.

Det här är en extra ändringsbudget med inriktning på att ge en hjälpande hand till de många bönder i Sverige som kämpar så hårt just nu. Jag tänker på de många bönder som jag har träffat under resor runt om i Sverige bara de senaste månaderna, och jag hoppas att några av dem tittar på den här sändningen i dag från Sveriges riksdag. De berättar hur deras livsverk utplånas, hur de måste slakta av sina besättningar och hur de ibland inte ens kommer fram till slakt därför att det är en sådan kö till att slakta av. Allt detta trots, som de så riktigt konstaterar och som vi borde konstatera i den här kammaren, att den svenska livsmedelsförsörjningen är en del av vårt civilförsvar och en del av vår förmåga att i en situation med en

orolig omvärld klara militära provningar. I dag ligger denna självförsörjning på en oacceptabelt låg nivå, sannolikt under 50 procent efter den senaste tidens utveckling.

Vi pratar just om sund och säker mat, och att vi har många svenska producenter av sund och säker mat är ett av de sätt vi har att hålla nere matpriserna i vårt land. Samtidigt ber vi de gröna näringarna i Sverige att fortsätta vara den oerhört konstruktiva del av klimatomställningen som de är genom att leverera råvaror och också lösningar.

Anledningen till att Sveriges bönder just nu lider i så stor utsträckning är den fyrdubbla smäll av kostnader som har tornat upp sig under det senaste året och i vissa fall under en längre tid. Det handlar om el och om bränsle, och jag ska återkomma till det. Vi har förutom de skattesänkningar som föreslås här stått bakom alla skattesänkningar på bränsle tillfälligt, både de som EU har tillåtit och de som EU borde tillåta, så att den svenska landsbygden kan ta sig igenom den här kostnadskrisen nu. Dessutom föreslår vi en permanent skattesänkning på biodrivmedel producerade i Sverige.

Vi har även haft rusande priser på foder sedan Ryssland med sin illegala invasion naturligtvis har stängt av en stor del av produktionen i Ukrainas kornbod. Vi har också haft extremt rusande priser på gödsel som man knappt kan föreställa sig. De har ökat med 70 procent bara under den korta tiden efter invasionen. Ryssland är en nyckelproducent och blockerar nu dessutom Ukraina.

Redan innan den här krisen tornade upp sig, för ett år sedan, varnade Centerpartiet för vart utvecklingen var på väg för svenskt jordbruk. Då föreslog vi en extra miljard till Sveriges bönder i landsbygdsprogrammet. Tyvärr fick vi då inte ett enda av riksdagens partier med oss.

Före den fruktansvärda illegala invasionen av Ukraina föreslog vi ett nytt paket med en fördubblad skattenedsättning på jordbrukets diesel och en nödmiljard till svenskt jordbruk. Då fick vi majoritet i riksdagen, och det blev regeringspolitik. Det tackar vi för. Men sedan när kriget kom och priserna rusade blev det absolut nödvändigt med ett nytt, mycket kraftfullt och mycket omfattande stödpaket. Efter många långa diskussioner lyckades vi få igenom förslag som vi lade på riksdagens bord. Det är det förslaget vi diskuterar i dag.

Det som föreslås är att ta bort dieselskatten helt och hållet, retroaktivt från den 1 januari i år och i ett första skede hela vägen till nästa sommar, och att denna retroaktiva nedsättning ska komma så fort som möjligt, det vill säga den 1 juli om bara några veckor. Dessutom föreslås 1,5 miljarder kronor i direkt stöd till Sveriges hårt pressade animaliebönder, de djurhållande bönderna som har alla dessa kostnader, inte minst foderkostnader. Vi tar nödensatsen från EU på 90 miljoner och lägger till maximala 180 miljoner från svenskt håll till grisbönderna. Vi utökar stödet till mjölk- och nötproduktion, får- och getproduktion och dessutom det så kallade Norrlandsstödet till högsta möjliga nivå enligt EU:s regler med ytterligare 50 miljoner kronor och dessutom till Sveriges hårt provade yrkesfiskare med 40 miljoner kronor. Inalles 3,2 miljarder kronor – ett unikt stödpaket till 17 000 svenska bönder, det största stödet någonsin.

Därför, fru talman, yrkar jag nu bifall till förslaget i detta betänkande.

Jag vill också passa på att tacka Moderaterna och Kristdemokraterna för att de stöttat våra förslag i riksdagen. Jag vill tacka regeringen för att man efter förhandlingar har lagt fram detta förslag med den kraft som vi önskade och alla de delar som vi begärde. Det här är ett bra exempel på brett samarbete i den svenska riksdagen i ett nödläge, och jag är stolt över att Centerpartiet har lyckats göra det möjligt.

En majoritet i riksdagen har dessutom givit regeringen i uppdrag att införa ett gruppundantag för animaliebönderna till följd av kriget i Ukraina så att vi kan öka stödet, för många som lyssnar ställer sig frågan: Räcker det här? Kommer det här att räcka för Sveriges bönder så att de överlever och kan fortsätta vara en del av vår livsmedelsförsörjning?

Svaret är tyvärr nej. Det räcker inte på kort sikt. Vi måste gå till EU. Regeringen måste gå till EU – vi väntar fortfarande på det – och kräva undantag så att vi får ett gruppundantag och kan öka stödet. Det är svårt, men vi måste försöka igen och igen tills vi får det gjort.

Man kan också fråga sig om det här är tillräckligt på lång sikt. Är det tillräckligt för att stärka konkurrenskraften för svenskt jordbruk på lång sikt?

Nej, är svaret. Vi behöver gå från de här tillfälliga nedsättningarna av skatten till långsiktigt kraftfulla, permanenta sänkningar av skatten för Sveriges gröna näringar så att vi långsiktigt kan säkra matproduktionen och självförsörjningen.

Därför har Centerpartiet föreslagit att dagens tillfälliga skattesänkningar omvandlas till ett permanent lantbruksavdrag eller jordbruksavdrag för alla bönder, så som den förra ordföranden i LRF Helena Jonsson föreslog i den offentliga utredningen *Vägen mot fossiloberoende jordbruk*. Där hoppas jag på brett stöd framöver. Det finns inte nu, men vi hoppas på det framöver.

Därtill har vi föreslagit en biopremie, en bonus för dem som ställer om till biodrivmedel och bidrar till klimatomställningen så att de gynnas när de får högre kostnader men inte nedsättning av skatt på diesel.

Sedan hade vi önskat att man för klimatet och för landsbygden hade tagit bort skatten på biodrivmedel permanent eftersom det nu är möjligt att göra detta enligt EU.

Nu måste vi hantera krisen som är nu. Men för framtiden måste vi vara mer förutseende. Det får inte nästa gång eller framöver gå ett helt år innan riksdagen går från ord till handling, så som det gjorde från att Centerpartiet föreslog de första bondepaketet ända fram till att vi nu är några veckor från att få den retroaktiva nedsättningen av dieseln från den 1 januari. Vi måste klara av att säkra livsmedelsförsörjningen.

Vi måste klara av att hjälpa och stödja jordbruket så att svensk landsbygd kan utvecklas. Vi måste gå från detta unikt stora paket på 2,3 miljarder till en långsiktig, permanent lösning som stärker konkurrenskraften och ökar livsmedelsförsörjningen i Sverige – för den svenska landsbygdens bästa men även för Sveriges bästa.

Anf. 11 JAKOB FORSSMED (KD):

Fru talman, ledamöter och den åhörare som jag vet har gått upp mycket tidigt i dag och cyklat långt för att vara med och lyssna på den här debatten! Jag hoppas att den åhöraren ska finna den intressant och klagörande.

Fru talman! Livsmedelsförsörjningen i Sverige är hotad. De svenska bönderna har drabbats av en kvadrupelstöt med konstgödselpriser, foderpriser, elpriser och drivmedelspriser som gjort att den redan låga självförsörjningsgraden hotas ytterligare. Så kan vi inte ha det, särskilt inte i en situation när världen behöver all matproduktion som går att uppbringa i en tid då matpriserna stiger och hushåll drabbas av detta.

Vi har sett bönder som varit desperata när de inte vetat vad de ska göra med sina djurbesättningar. De har funderat: Ska vi klara att dra igång vår bruket? Ska vi klara ett år till på vårt lantbruk?

Därför är det bra att besked har kunnat lämnas att ett stödpaket för animalieproducerande bönder men också för fiskerinäringen och för övriga lantbrukare i och med en nedsättning av dieselskatten helt och hållet, retroaktivt från årsskiftet, nu kommer på plats.

Fru talman! Det är värt att notera att detta har drivits fram av riksdagen. Jag vill tacka Martin Ådahl för initiativet. Vi är flera som kunnat göra gemensam sak för att driva fram detta, för att se till att rädda svenskt jordbruk i det här mycket utsatta läget. När regeringen mest har pekat på vad Ica gör har vi sett till att politiken gör vad politiken kan för att försöka stötta i detta svåra och utsatta läge.

Det är också värt att notera, fru talman, att regeringen på en fråga från mig på en frågestund här deklarerade att det var omöjligt att göra en retroaktiv skattelättnad för det svenska jordbruket från årsskiftet. Det gick inte i Sverige. Men när vi sa och pekade på och krävde det från riksdagens sida, då var det möjligt. Nu kommer detta på plats så att alla bönder faktiskt får en lättnad retroaktivt från årsskiftet som man har kunnat räkna med ett tag nu. Det har inneburit en väsentlig lättnad, för vi vet att det är ett effektivt sätt att lätta bördan för hårt ansatta svenska jordbrukare.

Fru talman! Det här att regeringen påstår att saker inte går är återkommande. Det gäller också de skatteförändringar som finansutskottet har krävt på drivmedel vid pump för att sänka priserna och göra det möjligt för åkare och för svenskar som behöver ta sig till jobbet och skjutsa till träningen och har långa avstånd, inte minst på den svenska landsbygden, att faktiskt klara detta. Det var omöjligt. Nu säger regeringen att man gärna gör det och att man ser den typen av möjligheter. Det är återigen efter att riksdagen har krävt det. Efter att vi har krävt det är det möjligt. Regeringen borde redan från början fundera mer på vad som är möjliga, rimliga åtgärder som träffar hushåll, företag och jordbrukare i detta läge och mindre på att de kommer från oppositionen.

Fru talman! Sju av åtta partier säger nej till regeringens bilägarbidrag. Det tycker jag är bra. Det är bra att den typen av ganska slappa politiska förslag med låg träffsäkerhet, som kostar skattebetalarna stora belopp, inte har stöd i riksdagen.

Åsa Westlund sa att förslaget inte är perfekt – det kanske är årets underdrift. Stödet går till alla som har bil, oavsett hur mycket de kör. Elpriskompensationen var inte heller perfekt, men den tog i alla fall hänsyn till förbrukning. Det gör inte detta stöd. Det ger 1 000 kronor till de hushåll som har två bilar men där man av en ren sinkadus har registrerat dem på samma person medan de som har registrerat bilarna på två olika personer får 2 000 kronor. Det går till elbilar likaväl som till bilar som drivs av fossila drivmedel. Och det tar som sagt ingen hänsyn till hur mycket man behöver bilen.

Många uppfattar detta som ett rent hån. Det räcker inte till en tank, och det uppfattas som ett litet bidrag till att försöka betala de höga skatter som ligger på drivmedel. Höga skatter på drivmedel kan vara bra i ett normal-läge, men där är vi inte. Prissignalen finns onekligen där, med de enormt höga bränslepriser vi nu ser. Dem behöver vi få ned för att svenska hushåll och företag ska kunna klara sig genom denna svåra och tuffa situation.

Elbilar nämndes också. Den snabba omställning vi nu ser är otroligt bra. Vi behöver göra mer för att skynda på den, med right to charge-reformer och genom att bygga fler laddstolpar och se till att det finns en infra-struktur som klarar detta. Men vi behöver också ren och stabil elproduktion för detta. Elbilarna behöver el, och då behöver vi mer, inte mindre, elproduktion. Detta är synnerligen angeläget att klara.

Vi vet att spotpriset på el i går var 5 kronor per kilowattimme. Och vi vet att vi prismässigt skulle ha legat 30–50 procent lägre om inte regeringen och Miljöpartiet hade drivit fram förtida nedstängning av fungerande svensk kärnkraft. Detta måste upphöra. Vi behöver en annan energipolitik, fru talman.

Fru talman! Det finns andra saker som är bra i detta betänkande. Det är bra att folkbildningen nu får stöd så att de som behöver det ska kunna fortsätta med svenska från dag ett – inte minst nyanlända från Ukraina, som på det sättet får en bättre väg in i det svenska samhället. Detta är väldigt angeläget, tycker vi.

Och det är angeläget att vi nu fortsätter att jobba med reformer för att vi ska kunna klara svensk livsmedelsproduktion och klara att behålla svenskt företagande i denna tuffa och utsatta tid. Flera av de förslag som finns i detta betänkande, fru talman, åstadkommer detta eller bidrar till att det blir möjligt. Men mer behöver göras.

Anf. 12 ARMAN TEIMOURI (L):

Fru talman! Vi debatterar nu finansutskottets betänkande 48, som gäller ändringsbudgetar för stöd till jordbruket och fiskerinäringen, medel för skyddssökande från Ukraina, kompensation för höga energipriser och en rekapitalisering av SAS AB.

Fru talman! Det är dyrt att vara svensk i dag. Många vänder på varje krona för att få vardagen att gå ihop. Vi ser kraftigt ökade kostnader för el, drivmedel och mat. Då måste politiken vara lyhörd och skapa förutsättningar för hushållen och företagen att stå starka i dessa tider.

Vi ska lyfta vissa av dessa delar i dag, och jag skulle också vilja lyfta en särskild del som kanske inte omfattas av just detta betänkande, nämligen energi- och elpriser, som jag själv jobbar med dagligdags. Det pratas ofta i riksdagen om Putinpriser, och det kan man tycka låter ganska bra. Det pågår just nu ett krig i Ukraina, vilket skapar svårigheter för stora delar av Europa och även för Sverige. Vi har haft ett vindsvagt läge i Europa som också har gett upphov till höjda elpriser. Men dessa två delar är kanske inte de starkaste. Det handlar också mycket om politiska beslut som har skapat den situation vi i dag befinner oss i.

Det handlar om politiska beslut om att exempelvis lägga ned fullt fungerande kärnkraft i södra Sverige, kärnkraft som hade kunnat leverera el till kunder i södra Sverige. Vi hade kunnat exportera mer el till kontinenten och på så sätt också minska beroendet av Ryssland. Vi hade dessutom gjort stor klimatnytta.

Kollegan från Kristdemokraterna lyfte att snittpriset i går var ungefär 5 kronor. I dag ligger det på ungefär 2,30 i södra Sverige medan det är 40 öre i norra Sverige. Det är klart att det är politiska beslut som påverkar och som har gjort att vi har hamnat där vi är.

Det behöver tas krafttag kring energipolitiken för att skapa en långsiktighet, både för branschen och för Sverige, för att vi ska klara den klimatomställning vi står inför. Detta påverkar svenska plånböcker.

Det måste vara rimliga lösningar. Jag ska nu komma till regeringens förslag om kompensation för höga drivmedelskostnader. Problemet är just att detta inte är en rimlig lösning. Det är varken det bästa eller det mest genomtänkta förslaget. Det är bättre med generella skattesänkningar. Det som legat på riksdagens bord skulle innebära en ohållbar kompensationspolitik som inte löser grundproblematiken. Det är just detta som är grejen: Man måste skapa bra politik och rimliga lösningar, och så har inte skett här.

Fru talman! Vi ställer oss bakom att medel tillförs för stöd till jordbruket och yrkesfisket för att minska konsekvenserna av prisökningar på drivmedel och insatsvaror. Och vi ställer oss givetvis bakom medel till stöd för att skyddssökande från Ukraina ska kunna erbjudas möjligheter att stärka sina kunskaper i svenska och om samhället.

Fru talman! Sverige är ett avlångt land, och människor tenderar att åka dit det går att åka. Flygtrafiken har därför stor betydelse för att kommunikationer i hela landet ska kunna upprätthållas. Samtidigt tror jag inte att det har undgått någon att flygnäringen genomgått ett stålbad under pandemin. Det har därför varit avgörande för staten att stötta exempelvis SAS under dessa ganska tunga år.

Sedan tycker jag att det är viktigt att poängtera att SAS är ett av de flygbolag i världen som ligger främst när det gäller att ta ansvar för sitt klimatarbete. Det kommer ofta upp i diskussionen att klimatarbetet måste gå före, och jag håller inte riktigt med om det. SAS har gjort ett stort arbete som också varit drivande för flygnäringen internationellt. Och det har varit extra tryggt som svensk att veta att de tar sitt klimatansvar, samtidigt som de tagit ansvar för att se till att flygen går både inom Sverige och internationellt.

Men nu är vi inne i en ny tid, och det är dags för en ny riktning för SAS. SAS genomgår en ny resa, och den här riksdagen har under lång tid varit övertygad om att det statliga innehavet bör minska när tillfälle ges. Ur ett liberalt perspektiv är det inte statens roll att äga och driva företag om inte företaget har ett särskilt samhällsansvar.

SAS har nu tagit fram en plan för hur framtiden för bolaget ska se ut. Vi stöttar detta fullt ut och anser dessutom att det är ett steg i rätt riktning för att staten ska kunna minska och förhoppningsvis även avsluta sina åtaganden i SAS. Detta är förmodligen helt rätt väg att gå för att framgent säkerställa att flygen går i Sverige men också till och från Sverige.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 6 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Prot. 2021/22:135

21 juni

Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU44
Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 7 Immaterialrätt

Immaterialrätt

Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU22
Immaterialrätt
föredrogs.

Anf. 13 ÅSA ERIKSSON (S):

Fru talman! Jag vill yrka bifall till näringsutskottets förslag i betänkande NU22 med undantag för det tillkännagivande som några partier vill rikta till regeringen. För tids vinning kommer jag dock inte att yrka bifall till reservationen. Jag yrkar avslag på samtliga motioner.

Det är så kul att äntligen få prata lite immaterialrätt igen! Jag tror att mina kollegor håller med mig om det.

Tyvärr är kunskapen om betydelsen av immaterialrätt ofta ganska låg, trots att de immateriella tillgångarna utgör cirka 80 procent av ett företags värde i snitt. Vi vet de företag som utvecklar och vårdar sina immateriella tillgångar ofta har högre tillväxt, högre lönsamhet och bättre utveckling än de företag som inte gör det. Alltså borde vi prata immaterialrätt betydligt oftare än vi gör i dag.

Kunskapen behöver öka både inom politiken, inom akademien och även hos många små och medelstora företag. Utan kunskap om vad som eventuellt behöver skyddas, när man ska göra det och hur man ska göra det är risken stor för att stora värden går förlorade till andra som egentligen inte har rätt till dem.

Fru talman! Vi behöver börja med att slå fast att alla former av ip-intrång är stöld. Den uppfattningen är inte så utbredd som den borde vara. Därför vill jag tydliggöra detta. Kommentarer som ”det skadar väl ingen om jag fildelar lite?” eller ”en kopia på en dyr handväska har väl inte dödat någon?” kan göra mig riktigt upprörd.

Det handlar ju om rättigheter. Det handlar om att få betalt för det man har skapat för att kunna leva på det man gör. Det handlar dessutom om konsumentssäkerhet, om att inte göda organiserad brottslighet och om att de som skapar all vår underhållning, som vi tycker är så rolig i livet, måste få in pengar för att skapa ännu mer. Så är det dessvärre inte i dag.

Det bor nästan 1 ½ miljon pirater i Sverige. De tittar tillsammans på 63 miljoner illegala filmer per år, och de streamar ungefär 75 miljoner illegala serieavsnitt per år, enligt Rättighetsalliansen. Av dessa är det ungefär 600 000 som abonnerar på illegal ip-tv. Det vill säga att de får hundratals tv-kanaler för en struntsomma. Men de som tjänar på detta är inte de som äger rätten till det som sänds utan organiserad brottslighet. Det är ett värde

av ungefär en halv miljard kronor som går i helt fel fickor. Detta måste få ett stopp.

I Sverige beräknas varumärkesförfalskning och piratkopiering leda till minskat värdeskapande på nästan 60 miljarder årligen. Detta behöver vi i näringsutskottet, och skatteutskottet också, för den delen, debattera mycket oftare, och vi måste vidta åtgärder. Det handlar om utträngning av nära 71 000 jobb i olika näringar som är intensivt beroende av immateriella rättigheter.

Skatteintäkterna påverkas också. Nästan 16 miljarder går förlorade på grund av att legala företag, alltså företag som har rätt till olika värden, trängs ut genom varumärkesförfalskning och piratkopiering. Detta göder organiserad brottslighet.

Fru talman! I dag tar det lång tid för en rättighetshavare i Sverige att via domstol blockera webbsidor som olovligen tillgängliggör upphovsrättsskyddat material. För att förkorta förberedelsen av målen i domstolen har ett antal rättighetsinnehavare och Sveriges större internetleverantörer alldeles nyss ingått en branschöverenskommelse. Det är jättebra. Det kommer att ge en förenklad och mer effektiv hantering av blockeringsföreläggande.

Denna typ av avtal kan, tror jag, inom ramen för den svenska modellen göra stor skillnad för många rättighetsinnehavare.

Ett annat exempel är den risk- och ansvarsförsäkring mot ip-intrång som branschorganisationen Trä- och möbelföretagen har tagit fram. Det är ett jättebra initiativ som jag hoppas att fler branschorganisationer tar efter.

Även om vi politiker givetvis måste göra mer och sätta ramverket kommer vi alltid att behöva ha starka parter som enligt den svenska modellen förhandlar fram sådant som vi politiker inte är de bästa att lösa.

Socialdemokraternas målsättning är att Sverige även fortsättningsvis ska rankas som ett av de mest innovativa och kreativa länderna i världen och att vi ska dra största möjliga nytta av den tekniska revolution som vi är mitt inne i just nu.

Vad har då den socialdemokratiskt ledda regeringen egentligen gjort på detta område under de gångna två mandatperioderna? Man har satsat stort på kunskaphöjning, bland annat genom uppdrag till PRV, Vinnova, Almi och regionala exportcentrum. Man har infört ip-checkar. Man har gett uppdrag till Statens medieråd och Konstnärsnämnden. Man har infört tydligare skrivningar i grundskolans kursplaner, så att barn får lära sig mer om upphovsrätt och så vidare.

Men det absolut viktigaste är den domstolsreform som genomfördes under förra mandatperioden. Nu finns det två specialdomstolar som bara dömer i den här typen av ärenden för att förkorta den tid det tar och effektivisera hanteringen och specialisera sig på dessa ibland ganska snåriga ärenden. Detta gör att det tillkännagivande som en del partier vill rikta slår in öppna dörrar, menar jag.

Regeringen har satsat hårt på att öka kvaliteten och effektiviteten. Vi vet att sedan domstolarna infördes har man alltid avgjort långt fler mål än vad som har inkommit, vilket gör att balansen har minskat. Vi är på rätt väg.

Vi har också fått enhetliga patent inom EU, vilket förkortar handläggningstider och minskar företagens kostnader. Det är jättebra. Det är något som svenska regeringen har drivit. Vi jobbar också inom biståndet med att

öka kunskapen om immaterialrätt i andra länder, framför allt i Afrika och Asien.

Fru talman! Vad vill vi då se framöver från Socialdemokraternas sida? Vi sossar i näringsutskottet har tagit fram ett förslag. Vi tycker att vi behöver en innovationsstrategi där vi satsar mycket mer på kunskapshöjning på till exempel det immaterialrättsliga området. Ett kunskapspaket behövs. Vi tycker att vi behöver bli mycket bättre på att strategiskt använda patentdata för att effektivisera forskning. Vi behöver också ännu bättre kunskapshöjning inom akademien, så att fler forskningsresultat kan kommersialiseras och se dagens ljus.

Vi socialdemokrater menar att svenska företag även fortsättningsvis ska konkurrera genom innovation och kvalitet, inte genom låga löner. Och vi ska vara världsledande även i framtiden.

Med ökad kunskap, utvecklad samverkan mellan olika samhällssektorer och stabila trygghetssystem som gör att fler vågar satsa och förverkliga sina drömmar kan vi både fortsätta att vara en världsledande nation när det gäller innovation och en stark kulturnation.

Avslutningsvis vill jag tacka mina kollegor för det här riksdagsåret och för mandatperioden. Dessutom vill jag rikta ett jättetack till den eminenta personalen på näringsutskottets kansli.

(Applåder)

Anf. 14 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! I samtal där immateriella tillgångar nämns frågar sig personer ofta vad detta egentligen är. Därför är det inte förvånande, men allvarligt, att företag inte alltid skyddar dessa sina tillgångar. Dit måste vi komma.

Immaterialrätt är företags patent, varumärken, design och upphovsrätt. Att företagen kan skydda sina immateriella tillgångar är avgörande för dem och för svensk tillväxt.

Det är oerhört viktigt att våra svenska företag kan stå starka i den mörkande konkurrens som råder internationellt. Därför är det viktigt att Sverige ser till att göra affärer av innovationer och att företagsidéer kan skyddas. Affärsutveckling är att tillvarata immateriella tillgångar. Det handlar om logotyper, databaser, tillverkningsprocesser, samarbetsavtal och kunskap.

Att se om sitt företag och se om det finns ett patent att skydda, ett mönsterskydd att skydda, en upphovsrätt att skydda och om det handlar om lag om företagshemligheter är viktigt.

Det har skett en rejäl förflyttning i näringslivet från att de materiella tillgångarna – läs maskiner och byggnader – har varit mest värda till att det i dag är de immateriella tillgångarna som är mest värda. Och detta bara accelererar.

I dag står företag som är immaterialrättsintensiva för runt 45 procent, om inte mer, av bnp inom EU. 87 procent är en siffra som motsvarar hur de immateriella tillgångarna har ökat på 20 år. Motsvarande för materiella tillgångar, när man tar bort bostäder, är en ökning på 30 procent.

Fru talman! I vårt grannland Finland har man tillskapat Aalto-universitetet genom att låta tre existerande högskolor gå samman. Det är Helsingfors handelshögskola, Konstindustriella högskolan och Tekniska högskolan. De utgör tillsammans akademien, och den bygger på ett nära samarbete

med näringslivet och staten i ett trepartssamarbete. Målet är att öka Finlands konkurrenskraft och skapa affärer av innovationer.

Detta sker på andra sidan Östersjön med framgång, medan Sverige står och stampar. Vårt land borde lägga in en extra växel och börja anamma det som sker på andra sidan. Vi borde redan ha haft på plats ett eget svenskt Aalto-universitet. Det skulle tjäna Sverige och medborgarna väl.

Fru talman! Vi har i vårt land fantastiska innovationer. Om de skulle omsättas i affärer i den utsträckning de borde skulle vi skapa högre värde, tillväxt och därmed välfärd. Tyvärr, med stort T, omsätts inte våra entreprenörers innovationer i den omfattning som de borde. Det handlar om det vi brukar kalla för att få pang för pengarna. En missad innovation är en missad affärsmöjlighet. Akademi, näringsliv och staten måste gemensamt ha ett uppdrag för AB Sverige.

Sverige har tillkortakommanden så som läget är i dag. År 2020 tilldelades Emmanuelle Charpentier Nobelpriset i kemi för genombrottet med gensaxen, vilket skedde under den tid hon var verksam i Umeå. Arbetet finansierades av Vetenskapsrådet och Knut och Alice Wallenbergs stiftelse.

I dag finns det 5 500 patentansökningar som bygger på uppfinningen. Potentialen uppskattas till mer än 4 miljarder. De två universiteten, UC Berkeley och MIT, som var med i utvecklingen av gensaxen har vidareutvecklat tekniken och skyddat idén med patent. Det finns ingen i Sverige som står bakom något av de många patent som kommit med gensaxens vidareutveckling, och det är sorgligt. Vårt land måste se till att få utveckling av det som sker här. När statliga medel används måste det också komma vårt land till godo.

Sverige behöver en nationell immaterialrättsstrategi. Det är ett nödvändigt och avgörande steg. En sådan finns redan sedan tidigare i Finland, och nu har landet lagt sin version 2.0. Vårt andra grannland Danmark har också utarbetat en immaterialrättsstrategi, som är sjuosatt. Sverige har ingen.

En immaterialrättsstrategi bör innefatta en plan för hur lagstiftaren löpande ska arbeta för en anpassning i relation till rådande och kommande teknik för utveckling.

Inom digitalisering och AI går utvecklingen fort. Sverige får inte halka efter och riskera att förlora växande företag på grund av brister i de immaterialrättsliga skydden. Startup-företag, forskare och uppfinnare, såväl enskilda som de som arbetar på företag, är nycklar för att få fram innovationer. De har stor betydelse för att få fram grunden till nya affärsidéer.

Vårt land måste skapa ökade möjligheter för svenska företag att stå starka internationellt i en alltmer digitaliserad, innovativ och teknikföränderlig värld. Förra mandatperioden bildade dåvarande statsminister Stefan Löfven ett innovationsråd. Det är uppenbart att mer hade kunnat göras och vara på plats.

Fru talman! I dag föreslår vi att riksdagen ska rikta ett tillkännagivande till regeringen om kostnader i mål om patent. Vi anser att regeringen bör se över handläggningstider och kostnader i civilrättsliga mål om patent för att dessa ska kunna hållas nere. Med det förslaget värnar vi inte minst mindre aktörer, så att de kan försvara sina patent i domstol, som en del av ett starkt patentskydd.

Socialdemokraterna, Centerpartiet och Miljöpartiet delar inte vår uppfattning i den delen – att vi behöver ta tag i detta här och nu och att det ska ske nationellt. De menar att vi ska vänta till dess att det framöver kommer en lösning på EU-nivå.

Vår uppfattning är att det här och nu ska tas fram nationella åtgärder för företagen. De har inte råd att vänta. För att vara tydlig kostar en tvist mellan 1 och 10 miljoner kronor per part. Och den förlorande parten döms att betala, vanligtvis för båda parter. Det är mycket pengar som ska fram. Vi vet att Tyskland och England har infört regler som ser till att alla företag, inklusive de små och medelstora företagen, ska kunna klara att ta en rättegångskostnad.

I vårt land är det synnerligen ovanligt att en kapitalsvag aktör vinner en patenträttegång. Man kan jämföra Sverige med EU. Det är endast 21 procent av fallen, när det gäller de små och medelstora, som går till rättslig prövning i Sverige. På EU-nivå är den siffran 45 procent – den är alltså i stort sett dubbelt så stor.

Medan vi väntar på en lösning i Bryssel faller företag då de inte vågar riskera att bli stående med stora rättegångskostnader hemma. När det en dag finns en EU-lösning ska det sedan utarbetas en praxis, och innan den tar form går tiden. Det är en dålig lösning som här och nu missgynnar svenska intressen av att lösa frågan när det gäller att få fler lyckade uppfinningar och att få startups att växa. Det är något av vad som kan hända.

Fru talman! Sist men inte minst vill jag kort nämna utbildning och den insats som behövs för att Sverige ska kunna utbilda för ett näringsliv i behov av kunskap om immaterialrätt. Här behövs utbildning på universitets- och högskolenivå men även tidigare i skolan. Jag vet att Patent- och registreringsverket gör ett bra arbete för lärare på utbildningssidan och att de finns på sociala medier för att möta ungdomar kring frågor om bland annat piratkopiering. Det handlar om att ta reda på vad dessa frågor innebär och om att ge kunskap i ämnet.

Immaterialrättsområdet, som i stora delar har ett juridiskt fokus, måste på ett mycket tydligare sätt bli en integrerad del av näringspolitiken. Det är enligt moderat mening en mycket viktig utgångspunkt, som regeringen borde ha anammat för länge sedan, för att vi minst ska kunna hålla jämna steg och helst ligga på yttersta toppen i rankningar.

Sverige behöver en kartläggning av de immaterialrättsliga aspekterna i det svenska näringslivet. Det är av stor vikt att Patent- och registreringsverket, som har en roll att informera och utbilda om immaterialrättens möjligheter, kan nå de svenska företagen, inte minst de små och medelstora, som behöver skydda sina tillgångar.

Vi får anledning att återkomma till upphovsrätten, som ännu inte landat på riksdagens bord. Efter valet i höst hoppas vi att så sker. Då hoppas vi också att vi har en ny regering.

Med det, fru talman, vill jag yrka bifall till reservation 7 om immaterialrätt. Men jag står givetvis bakom alla våra förslag.

Jag vill också passa på att lämna mitt bidrag till att önska alla en fin ledighet.

Anf. 15 JOSEF FRANSSON (SD):

Fru talman! När Sverige gick från ett fattigt bondesamhälle till en rik och välmående industrination på bara några decennier under 1900-talet var

det starkt kopplat till ett antal otroligt snillrika uppfinnare och också ett antal företag som var redo att ta sig an och satsa på deras uppfinningar. Detta skedde dock till stor del i en annan tid än den vi i dag lever i. I dagens komplexa samhälle är det kanske mycket viktigare än det var då att vi har en lagstiftning för att skydda uppfinnarens verk. Det är utifrån detta som vi i dag debatterar näringsutskottets betänkande 22 *Immaterialrätt*.

Sverigedemokraterna har tre reservationer i detta betänkande, men för tids vinning nöjer jag mig med att yrka bifall bara till reservation nummer 9.

Fru talman! Förutom våra reservationer vill jag särskilt lyfta att utskottet föreslår att det ska riktas ett tillkännagivande till regeringen som lyder: ”att regeringen bör se över handläggningstider och kostnader i civilrättsliga mål om patent med inriktningen att dessa ska hållas nere”.

Det är extra kul att detta förslag bland annat bygger på en motion från Sverigedemokraterna, som jag dessutom själv är huvudförfattare till. Det blir då två yrkanden som bifalls från den motionen, som heter *Uppfinningslandet Sverige*. Det handlar just om hur vi ska ta vara på svenskarnas exceptionella innovationskraft och gynna svenska uppfinnare.

I motionen skriver vi om hur den svenska staten behöver bli betydligt mer behjälplig vad gäller att skydda svenska patent och hjälpa till i patenttvister. För att öka möjligheterna och viljan att fullfölja en kommersialisering av uppfinningar och innovationer menar vi också att en försäkringslösning med en statlig garanti bör införas. Den ska kunna användas för den som hamnar i en tvist om intrång från tredje land. Som bekant är det ett problem att man helt enkelt kopierar ganska friskt i andra delar av världen, inte minst i Asien.

Vi menar vidare att det ska införas ett tak för rättegångskostnader vid patenttvist. I en internationell jämförelse har Sverige visat sig ha få patenttvister som avgörs i domstol. Det finns skäl att tro att det beror på att den svagare parten – kanske en garageuppfinnare, vem vet – tar en stor risk genom att eventuellt få betala stora rättegångskostnader om man förlorar målet.

Vi argumenterar därför för att inrättandet av ett tak för hur mycket en part i en rättegångstvist kan bli skyldig för motpartens ombud skulle vara en intressant modell. På så vis jämnas spelplanen ut för parterna, och fler patentinnehavare kan våga ta strid för sin rätt. Enligt uppgift har detta visat sig framgångsrikt i bland annat Tyskland och Storbritannien, där man har liknande system.

Fru talman! Vår reservation 9 är även den kopplat till vår önskan om att staten ska ta ett större ansvar för att hjälpa svenska företag att skydda sina immateriella rättigheter. En åtgärd som vi vill framhålla är att ett kunskapscenter för immaterialrättsliga frågor bör inrättas, där man ska kunna samla och knyta samman kompetenser inom patentfrågor och övriga immaterialrättsliga frågor. Centret bör även arbeta med uppsökande verksamhet när det gäller till exempel utbildning och samtidigt fungera som ett stöd för svenska företagare som söker kunskap eller har hamnat i trångmål. Kunskapscentret bör ha representation från både myndigheter, akademi och näringsliv.

Fru talman! Sist men inte minst vill jag kort ta upp vår reservation 4. Det kan vara värt att nämna att det finns tveksamheter kring om vår upphovsrättslagstiftning tillåter spridning av digital avbildning av offentlig

konst utan att man enligt lag egentligen blir tvungen att betala ersättning till konstnären, detta trots att syftet med konsten är att den ska vara fritt tillgänglig för folket.

För att upphovsrättslagen inte ska få negativa konsekvenser i detta hänseende behöver den moderniseras och bli teknikneutral. Det ska vara rimligt och möjligt att ta kort på offentlig konst och till exempel dela i sociala medier utan att drabbas av sanktioner.

Med detta tackar jag för ordet och vill önska både fru talmannen och övriga här i kammaren en trevlig sommar och en fin valrörelse. Jag hoppas att vi syns i höst när Sverigedemokraterna har blivit lite större och ni andra har blivit lite mindre.

Anf. 16 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Det är trevligt att vara här på den sista debatten i näringsutskottet tillsammans med goda kollegor och bra personal som vi har haft hela året och mandatperioden. Jag vill inleda med att tacka för det trevliga samarbetet så att jag inte glömmer det på slutet.

Fru talman! Immaterialrätt är på väldigt många sätt själva grunden för svensk ekonomi som den ser ut i dag. Det är lätt att glömma, för det är ingenting man kan ta i. Det är ingenting som grävs upp ur marken. Det är ingenting som finns i skogen som tas ned med maskiner och säljs och som man sedan kan köpa på Ikea. Men anledningen till att det finns saker att köpa på Ikea är bland annat immaterialrätten.

Jättemånga produkter som är kända från Sverige – musik, film och allt möjligt – är baserat på immaterialrätten. Det är värden som vi säljer och som Sverige är känt för runt om i världen men som inte riktigt går att ta på, och det kan ibland göra det lite svårt att förstå. Men man kan säga så här att även om det inte går att ta på så är värdet av immaterialrätten nästan ovärderligt för svensk ekonomi. Det är helt avgörande för både ekonomin, kulturen och det privata ägandet. För den enskilda som kommer med en ny idé är det immaterialrätten som gör att man kan få pengar för sin idé, en ny design etcetera.

Det är alltså oerhört viktigt att det här blir bättre. I dag tar vi några steg framåt, och det är väldigt bra. Det händer mycket. Flera av mina kollegor har nämnt många saker som är på gång. Vi kan också säga att det finns vissa saker där vi fortfarande ligger efter. Där får vi vara ärliga och säga att regeringen har levererat ganska sent.

Att en modernisering av upphovsrätten är nödvändig är absolut sant, inte minst för att samhället har blivit väldigt digitaliserat. Vi kan konstatera att genom hela processen, som startade med ett EU-direktiv, har Centerpartiet lett kampen för att yttrandefriheten ska vara ännu viktigare än immaterialrätten, för även om immaterialrätten är grunden för svensk ekonomi är yttrandefriheten grunden för ett modernt, demokratiskt samhälle.

Därför har vi stått fast vid det genom hela processen, från det att direktivet behandlades i EU till att regeringen skulle anta en svensk ståndpunkt, och vi har haft det uppe i utskottet. Vi har sagt att vi måste säkra att den revidering av upphovsrätten som håller på att ske i Sverige baserat på EU-lagstiftning faktiskt håller fast vid yttrandefriheten som det viktigaste värdet.

Vi kan nu konstatera att domstolen har gett oss rätt. Jag har flera gånger haft debatter med justitieministern här i kammaren där han har sagt att detta inte är något problem och att yttrandefriheten är skyddad. Jag konstaterar att EU-domstolen gav oss rätt. Själva direktivet har inte varit tydligt nog i skyddet av yttrandefriheten. EU-domstolen säger att det här måste skärpas. Det måste vara tydligt, och det måste även förtydligas i svensk rätt.

Vi är glada för att regeringen nu börjar lyssna och att detta är med i den revision som nu har kommit. Förhoppningsvis ska vi ta det ganska snart under den nya mandatperioden.

Yttrandefriheten är nämligen grunden. Om vi inte har en yttrandefrihet som säkrar rätten att till exempel ta en bild på en statsminister och göra ett skämtsamt uttalande, om vi inte kan kritisera, göra satir etcetera är det fara för det demokratiska samtalet, det som ändå är grunden till att vi står här i dag.

En annan bit som också är viktig när det kommer till det digitala, något som en av mina kollegor precis nämnde, är panoramafriheten. Häromdagen presenterades en ny staty här utanför riksdagen för att hedra de första fem kvinnorna som kom in i riksdagen. Jättemånga av mina kollegor har delat bilder av denna staty. På grund av att panoramafriheten inte finns får man inte sprida en sådan bild digitalt.

Att i privata sammanhang dela digitala bilder av ett privat verk som står i ett offentligt rum är alltså inte lagligt i dagsläget. Trots det var jättemånga av mina kollegor här i riksdagen, också i mitt eget parti, lagbrytare häromdagen. Det är en absurd lagstiftning. Det vill vi i Centerpartiet inte längre ha, och därför reserverar vi oss emot det i dag. Vi har lämnat en reservation om att panoramafriheten måste återinföras också för privat digital spridning.

Jag tror att vi alla har gått runt på torget i en storstad och tagit en bild av till exempel Fontana di Trevi och delat. Det hade inte varit tillåtet i Sverige. Vi måste därför se över reglerna och se till att de funkar för ett digitalt samhälle. Det är såklart tillåtet att köpa vykort med motiven, men du får inte själv ta en bild och sprida den. Detta är inte en modern tolkning av immaterialrätten.

Det finns alltså saker som måste bli bättre. Lagstiftningen måste anpassas efter en digital verklighet. Vi kan konstatera att det kommer att hända mycket nu. Ett nytt förslag är på gång från regeringen. Vi hoppas att vi snart kan besluta om det här i riksdagen och att regeringen har lyssnat så mycket det nu går gällande både panoramafrihet och yttrandefrihet. Det känns kanske inte som hela vägen, men vi kan väl hoppas. Jag kommer att fortsätta att jobba för detta.

Det vi vill ha med, som dock inte är med i dag, är att det nu när immaterialrätten och upphovsrätten ses över finns ett område där Sverige i dag ligger efter. Det gäller möjligheten för forskare att dela material.

När vi begränsar hur material fördelas påverkar det också forskningen. Det kan innebära att ibland får forskare i Sverige inte på samma sätt som i andra länder dela material mellan forskare, särskilt i internationella sammanhang. Det är ett problem som också måste lösas. Vi kan inte låta immaterialrätten begränsa svenska forskares möjligheter att delta i internationella samarbeten.

Stort tack till alla kollegor. Ni har varit underbara. Jag hoppas, i motsats till vissa partier här, att vi ska växa. Jag utgår från att vi alla kommer att jobba för att vi själva ska växa. Jag hoppas att respekten för politiken och varandra också växer, inte minskar, nästa mandatperiod.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Prot. 2021/22:135

21 juni

Immaterialrätt

Anf. 17 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik:

Fru talman! Jag kan inte låta bli att ställa frågan till Niels Paarup-Petersen från Centerpartiet om kostnader för patentansökningar. Centerpartiet brukar stå på de små och medelstora företagens sida. I detta ärende frångår ni den principen genom att ni vill invänta att Bryssel och EU ska ta fram domstolsförslag på hur reglerna ska hanteras gemensamt.

Resonemangen har förts under lång tid. Det planeras för undantagsfall och praxis, men det kommer att ta lång tid att utarbeta praxis. Vi vet att England hade samma regelverk som Sverige, och man har i England hittat en ny balans genom att man tidigt i ett ärende ska vara tydlig med kostnaderna. Den svagare parten ska se om det går att använda medel som finns till förfogande. Det kan vara en enskild eller några få som driver ett patent. Som jag sa tidigare i mitt anförande kan kostnaden för en rättsprövning variera mellan 1 och 10 miljoner.

Därför har man ändrat sig för att få en balans. Det har resulterat i fler förlikningar och att frågor inte går vidare till att bli en rättssak. Man gör upp tidigare, och därmed kan de som tar chansen att driva sina frågor till domstol vinna därför att de vet att de andra inte har medel. Det ska bli ett sjyst system.

Jag skulle gärna vilja höra Niels Paarup-Petersens svar på frågan.

Anf. 18 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Ann-Charlotte Hammar Johnsson har helt rätt i att det är helt avgörande att det finns ett system som gör att alla kan vara med och försvara sina rättigheter. Som ledamoten korrekt säger är det Centerpartiet som konsekvent och alltid står upp för småföretags möjligheter och rättigheter, och det kommer vi att fortsätta att göra.

Vi kan konstatera att det i den här frågan har varit lite olika syn på hur saker ska göras. I grunden är vi absolut för. Nu sker en EU-översyn av alla upphovsrättsfrågorna. Om det är där översynen ska göras eller i nationell rätt kommer vi säkert att strida om i evigheter, men att dessa frågor måste bli enklare är vi helt överens om.

Anf. 19 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik:

Fru talman! Då får vi väl konstatera att Centern bryter mot att ställa upp för små och medelstora företag genom att lämna den vita fläcken tom. Det går att göra någonting. Tyskland har liksom England antagit en strategi som innebär det jag har beskrivit, nämligen att man här och nu kan göra arbetet transparent och öppet inför domstolar och får förlikningsprocesser på plats.

Det är en modell som Moderaterna absolut värnar. Vi har inte råd att ha kvar den vita tomma rutan till dess att Bryssel gör någonting. Man bör under tiden här och nu göra någonting nationellt. Man kan med ett land som Tyskland, som är med i EU, förhandla fram någonting som är likvärdigt och bra, som de redan har på plats.

Vi menar att detta måste ske skyndsamt. Vad säger Centern till de företag som faller ifrån under tiden? Vi missar innovationer, patent och utveckling och tillväxt i vårt land. Av texten framgår att ni ställer er frågande till lämpligheten att inrätta denna typ av system på nationell nivå. Det förvånar mig eftersom det är en ganska stark skrivning. Andra länder har det på nationell nivå. Vi vill ju att det som är bra och gott för Sverige ska komma oss till godo.

Anf. 20 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Som min kära kollega säger är det jätteviktigt att vi säkrar att Sverige kan vara ett land där de små företagen har möjlighet att växa globalt och i Europa, som är den primära marknaden för de flesta av dem. Det är också viktigt att det blir bra regler i andra länder. Därför kan det vara av värde att pusha på i EU. Det är mycket viktigt.

Vi vill alltid titta på vad som kan göras bättre för de små företagen. Nu kommer förslaget att gå igenom. Vi kommer såklart att även under nästa mandatperiod titta på om vi eller andra kan göra saker bättre. Vi fortsätter gärna diskussionerna för att förbättra villkoren för de små företagen med Moderaterna såväl som med Socialdemokraterna och alla andra partier. Diskussionen kommer att fortsätta nästa mandatperiod, och vi ska se till att det blir så bra som möjligt för de små företagen på europeisk nivå och i Sverige.

Anf. 21 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! I dag debatterar vi immaterialrätt, och det är näringsutskottets sista debatt för den här mandatperioden och för det här riksdagsåret.

Jag skulle vilja börja med att tacka alla de organisationer och företag som har ett stort och brinnande engagemang i frågan. Det märks att det är mycket kraft och energi som läggs på dessa frågor just på grund av att de emellanåt är snåriga. Det här är ett område som inte alltid hålls högst upp på dagordningen, men det är nog så viktigt.

Vi behöver lägga fokus på vad som händer på EU-nivå för att ta in frågorna i den svenska lagstiftningen och se till att alltid hålla de små och medelstora företagen på rätt köl. Det är politikernas uppgift att bevaka frågan.

Vi har tidigare framhållit att regeringen bör se över tider och kostnader i civilrättsliga mål om patent med inriktningen att dessa ska hållas nere. En ytterligare åtgärd som vi ser som betydelsefull för att patent på ett effektivt sätt ska kunna skyddas är att åklagare ska få ökade möjligheter att väcka åtal vid patentinfrång. Vi är medvetna om att dessa regler justerades hösten 2020, vilket innebar något sänkta trösklar för åklagare att kunna väcka åtal. Men vi menar att mer måste göras och att regeringen bör se över åtalsprövningsreglerna i patentlagen.

I den nya rättsordningen finns mycket som ännu är oklart. Kommer den nya rättsordningen att minska problemen för mindre svenska företag som i dag missgynnas av de svenska domstolsreglerna? Det finns inget i nuläget som påvisar hur detta ska ske, och det finns inte något underlag som på något vis stärker detta påstående.

Fru talman! När jag har fått samtal och pratat med olika aktörer råder det fortfarande oerhört stora osäkerheter om tvister. Och uppgifterna nu visar att kostnaderna blir avsevärda. Vid en mindre tvist om ett värde på 40 miljoner kronor kan totalkostnaden för ett förlorande mindre företag gå upp till 8 miljoner kronor. Vid en tvist om större värden är det inte ovanligt att kostnaderna ökar markant.

Det finns några undantagsregler. Hur de kommer att fungera i praktiken är i dag mycket oklart. Många är oroliga över vad som händer om ingen ändring i regelverket införs.

Fru talman! Ett starkt skydd för immateriella rättigheter är avgörande för Sveriges växande och välfärdsskapande företag.

I takt med utveckling, innovationer, digitalisering och ny teknik måste Sverige skapa ökade möjligheter för svenska företag att stå starka i den internationella konkurrensen. Ett sådant nödvändigt steg vore att inrätta en nationell strategi för immaterialrättsliga frågor. Detta område, som i stora delar har ett juridiskt fokus, måste på ett mycket tydligare sätt bli en integrerad del av näringspolitiken.

Vi tycker att det borde göras en kartläggning av de immaterialrättsliga aspekterna i det svenska näringslivet. Man bör utreda hur stor andel av svenska företag som skyddar sina immateriella tillgångar och om det finns potential att öka den andelen. Kopplat till detta bör även informations- och utbildningsinsatserna kring immaterialrätten stärkas.

Man bör ge PRV en tydlig roll att aktivt informera svenska företag och involvera andra myndigheter, såsom Vinnova och Tillväxtverket. De bör få tydliga uppdrag att sprida kunskap och information om immaterialrätten. Ett ökat kunskapsutbyte mellan myndigheter skulle dessutom vara ett steg i rätt riktning.

En immaterialrättsstrategi bör dock även innefatta en plan för hur lagstiftaren löpande ska arbeta för en anpassning av lagstiftningen i relation till den rådande tekniska utvecklingen. Inom exempelvis digitalisering och AI går utvecklingen väldigt fort, och Sverige får inte halka efter och riskera att förlora växande företag på grund av brister i de immaterialrättsliga skydden.

Med detta sagt vill jag tacka kammaren, näringsutskottet och alla som har lyssnat på debatten och följt näringsutskottet under det här riksdagsåret och den här mandatperioden. Förhoppningsvis ses vi igen efter valet. Jag önskar er alla en glad sommar.

Anf. 22 ARMAN TEIMOURI (L):

Fru talman! Vi debatterar nu näringsutskottets betänkande NU22 om immaterialrätt.

Sverige blev nyligen åter utsett till ett av de ledande innovationsländerna i världen. Denna innovationskraft hos svenska företag, forskare och uppfinnare har lagt grunden för vårt välstånd. I dag är detta hotat av ett i praktiken svagt svenskt patentskydd för relativt små innovatörer. Sverige har halkat efter när det gäller att möjliggöra patenträttegångar för att praktiskt kunna skydda sina rättigheter.

Patent är en förutsättning för innovation och har genom historien säkerställt att forskare och ingenjörer har varit beredda att investera tid och pengar i projekt eftersom patent garanterar att deras idéer inte omgående blir stulna. Immaterialrättsliga tillgångar utgör numera ofta lejonparten av

värdet i nya innovativa företag, och därför kan effekten av ett otillräckligt skydd vara att svensk innovation tvingas flytta utomlands.

För, ofta kapitalsvaga, nystartade företag eller enskilda forskare är det viktigt att det finns ett regelverk som bättre skyddar dem vid patentintrång. Vi behöver se över reglerna så att processkostnaderna för patenttvister hålls nere eller begränsas för mindre företag. Dessutom behöver det övervägas hur åklagare i större omfattning kan väcka åtal för patentintrång.

Det är därför mycket positivt att vi har en majoritet som ställer sig bakom bland annat Liberalernas politik och därmed stöder förslaget till ett tillkännagivande till regeringen om kostnader i mål om patent. Regeringen bör därmed se över handläggningstider och kostnader i civilrättsliga mål om patent, med inriktningen att dessa ska hållas nere.

Fru talman! En ytterligare åtgärd för att patent på ett effektivt sätt ska kunna skyddas är att åklagare ska få ökade möjligheter att väcka åtal vid patentintrång. Vi är medvetna om att dessa regler justerades hösten 2020, vilket innebar något sänkta trösklar för åklagare att kunna väcka åtal. Vi menar dock att mer måste göras och att regeringen bör se över åtalsprövningsreglerna i patentlagen.

Fru talman! Vi står givetvis bakom alla våra reservationer, men för att spara tid yrkar jag bifall endast till reservation 6 under punkt 4, som handlar om åtalsprövning vid patentintrång.

Jag kan också konstatera att detta är min sista debatt för mandatperioden. Jag vill passa på att tacka talmannen, kammarkansliet och mina kollegor i näringsutskottet. Jag riktar ett särskilt tack till utskottets kansli, som varit helt fantastiskt. Glad sommar till er alla!

Anf. 23 LORENA DELGADO VARAS (V):

Fru talman! Vi från Vänsterpartiet menar att ett modernt näringsliv innebär att företagen konkurrerar med innovation och inte genom låga löner, brott mot mänskliga rättigheter eller miljöförstöring.

Sverige är ett nav för innovation, vilket vi måste skydda och säkerställa både här och på global nivå. Genom att stötta i synnerhet små och medelstora företag i detta kommer vi att kunna nå de globala målen. Självklart räcker det inte med detta – vi måste också ha högre ambitionsnivåer och ställa om andra saker i samhället – men det är en viktig del.

En viktig del för innovationsföretagen är immaterialrätten. Med immaterialrätt menas skydd av intellektuellt arbete, och där hittar vi både upphovsrätt och industriellt rättsskydd. Det är en förutsättning för att skydda inkomster och säkerställa företagets överlevnad.

Under mandatperioden har vi bland annat diskuterat upphovsrättsdirektivet, och i dagarna har vi fått propositionen, som kommer att behandlas efter valet. Flera organisationer har lyft fram att förslaget har urvattnats, och vi hoppas att intresseorganisationerna får gehör för detta. Det gäller bland annat artikel 15. I § 2 i artikel 15, där bildskapares och andra rättighetshavares förhandlingsrätt garanteras gentemot plattformar och aggregatorer. Denna artikel införs dock inte i och med förslaget, vilket såklart skapar oro gällande framtida inkomstkällor. Det är en balansgång där, tänker jag, och vi får helt enkelt se var vi landar i detta efter valet.

En annan del av immaterialrätt som vi har diskuterat under mandatperioden har att göra med patenträttigheterna för läkemedel. Under pandemin har det funnits en stor orättvisa kring fördelningen av vacciner. Det har

funnits flera anledningar till detta; bland annat har läkemedelsföretagen inte märkat med att ha en så hög produktion under en relativ kort period. Dessutom har de rika länderna osolidariskt bunkrat vaccin. Visst har rika länder sedan låtit läkemedel sippra ned, men det har absolut inte skett i den omfattning som krävts.

Som en del i att åtgärda detta väckte vi från Vänsterpartiet en motion i riksdagen där vi pekade på att Sverige bör arbeta för att globalt tillgängliggöra kunskap om behandlingar och vaccin som rör covid-19 samt att det bör skapas en global överenskommelse om att det ska produceras till lägsta möjliga kostnad och fördelas efter behov.

Vi föreslog också att patenträttigheterna skulle pausas. Några kan mena att det kan vara skadligt för vår industri, men förslaget måste vägas mot att de stora läkemedelsföretagen redan hade tecknat in sin vinst och inte klarade av att producera mer. Allra viktigast är dock de konsekvenser som pandemin hade i form av mänskligt lidande och en tillbakagång av demokratin globalt.

Rätten att producera versus patenträttigheter påverkar dock inte bara hälsan, utan den påverkar också vår globala förmåga att ställa om. För att utvecklingsländer ska ha några möjligheter att bromsa sina egna utsläpp och samtidigt utvecklas behöver de få tillgång till modern miljöteknik. Genom en förändring av patentlagstiftningen skulle tekniköverföring kunna gynnas. Innovationerna inom bland annat förnybar teknik och jordbruk finns ofta koncentrerade hos företag i den rika delen av världen. När utvecklingsländer vill utveckla tekniker för förnybar energi och en hållbar livsstil, till exempel genom att bygga ut vindkraften eller förbättra jordbruket, måste de antingen betala dyra patentlicenser eller använda gammal teknik där patenträtten gått ut. De har helt enkelt inte råd med den modernaste och miljövänligaste tekniken.

Sverige borde ta initiativ för att underlätta tekniköverföring till utvecklingsländer och driva på EU och andra industriländer så att en storskalig tekniköverföring kan komma till stånd. Detta skulle bland annat kunna göras genom en reform av bestämmelserna kring patent och immaterialrätt för vissa utvalda tekniker – för allas bästa.

Fru talman! I synnerhet immaterialrätt är en viktig fråga. Mycket görs, men mycket mer kan göras. För oss är det viktigt att stärka de små och medelstora företag som i dag jobbar med innovation och uppfinningar. Enligt en rapport från 2021 får de små och medelstora företag som har någon registrerad rättighet generellt sett mycket stor utväxling av att ha immaterialrättigheter. Dessa företag har 68 procent högre intäkter per anställd jämfört med företag som inte har någon registrerad rättighet. Om rättigheterna för små och medelstora företag stärks skulle det ge en positiv utveckling avseende jobb, hållbarhet och trygghet.

Men utvecklingen för Sverige har tyvärr inte varit den bästa. Bara drygt 8 procent av de svenska mindre företagen har tagit steget till att till exempel registrera ett varumärke. Det handlar delvis om kunskap och om de krav som ställs för att kunna registrera patent, men det handlar också om att mindre företag inte ser det som ekonomiskt genomförbart att skydda sina patent om så skulle krävas. Därför är dessa komponenter viktiga för att skydda de mindre företagen och på så sätt stärka konkurrensen.

Det är viktigt att fortsätta stärka små och medelstora företag i den maktoabalans som infinner sig i patenträttegångar; detta är något som lyfts fram i förslaget till tillkännagivande i betänkandet.

Fru talman! I dag har vi inga reservationer utan ställer oss bakom utskottets förslag.

Det här är sista debatten före sommaren. Jag vill tacka mina kollegor i utskottet; vi har ett väldigt bra samarbete över partigränserna. Jag vill också tacka kansliet, som har stöttat oss hela vägen.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 8 Anpassningar till EU:s marknadskontrollförordning – del 2

Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU26
Anpassningar till EU:s marknadskontrollförordning – del 2 (prop. 2021/22:238)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 9 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om ändring av direktiven om förnybara energikällor, byggnaders energiprestanda och energieffektivitet

Näringsutskottets utlåtande 2021/22:NU29
Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om ändring av direktiven om förnybara energikällor, byggnaders energiprestanda och energieffektivitet (COM(2022) 222)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 10 Infektion med ett visst orthopoxvirus och ändring i smittskyddslagen

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU38
Infektion med ett visst orthopoxvirus och ändring i smittskyddslagen (prop. 2021/22:254)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 11 Uppskov med behandling av vissa ärenden

Prot. 2021/22:135

21 juni

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU39
Uppskov med behandling av vissa ärenden
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 12 Hårdare regler för nya nikotinprodukter

*Hårdare regler för nya
nikotinprodukter*

Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU31
Hårdare regler för nya nikotinprodukter (prop. 2021/22:200)
föredrogs.

Anf. 24 YASMINE BLADELIUS (S):

Fru talman! Det här blir förmodligen min sista debatt i denna kammare den här mandatperioden. Förra gången som jag sa de orden handlade debatten om att göra barnkonventionen till svensk lag. När jag blickar tillbaka kan jag konstatera att majoriteten av alla mina anföranden i den här kammaren har handlat om just barns och ungas uppväxtvillkor och om rätten till en god, trygg och säker uppväxt.

Också debatten i dag handlar i mångt och mycket om detta, fru talman. I dag debatterar vi regeringens förslag till hårdare regler för nya nikotinprodukter. Det är en proposition som innehåller många bra och viktiga förslag. Den syftar framför allt till att skydda barn och unga från att lockas att börja använda skadliga och beroendeframkallande produkter men också till att reglera en snabbt framåtväxande marknad på området.

I dag finns det fler nikotinprodukter på marknaden än någonsin tidigare. Produkter med hög nikotinhalt kan i dag säljas och marknadsföras helt oreglerat till barn under 18 år. Det vill vi ändra på.

Att de nya nikotinprodukterna breder ut sig på detta vis är ett stort problem av flera skäl. Det största problemet, som vi ser det, är att det gör nya generationer beroende av nikotin. Tobaks- och nikotinprodukter är starkt beroendeframkallande, särskilt under tonåren. Studier visar också att tidig debut förknippas starkt med ett beroende i vuxen ålder, en längre exponeringstid och därmed ökad risk för olika sjukdomar och för tidig död.

På senare år har det kommit en rad nya nikotinprodukter som marknadsförs aktivt som tobaksfria, till exempel tobaksfritt nikotinsnus och e-cigarett. Det låter ofta i debatten, framför allt från industrin, som att dessa produkter är mycket mindre skadliga, men faktum är att nikotinets toxiska och beroendeframkallande egenskaper påverkar både kropp och hälsa negativt. Vi vet ännu inte hur farliga de här produkterna faktiskt är.

Dessutom omfattas många av dessa produkter i dag inte av den lagstiftning som ligger till grund för tobakslagstiftningen, trots att de i grunden innehåller samma beroendeframkallande substans. Genom att smaksätta e-cigarett med diverse godis- och fruktsmaker lockar tobakbolagen i dag in barn och unga i ett nikotinberoende. Det tycker vi socialdemokrater är fel, fru talman.

Jag noterar dock att en majoritet av partierna i socialutskottet inte tycker att det här är problematiskt. De tycker att bubbelgumssmak på beroendeframkallande nikotinprodukter är en alldeles ypperlig idé och avslår därför regeringens förslag på smakförbud.

Jag tycker naturligtvis att detta är beklagligt. Det är nämligen en myt att de nya nikotinprodukterna får färre människor att röka, även om tobaksindustrins enorma påverkanskampanj de senaste månaderna kan få en att tro något annat. En nyligen publicerad vetenskaplig översikt från Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU, visar tvärtom att risken är hög för att personer som använder snus och e-cigarett också röker vanliga cigaretter. Oberoende studier visar också att försök till rökstopp med hjälp av nikotinprodukter ofta i stället förstärker beroendet och leder till ett skadligt blandbruk.

Vem som helt förstår ju också att det inte är den medelålders kvinnan eller mannen som industrin vill locka att använda dessa skadliga produkter när man smaksätter dem med bubbelgums- och jordgubbssmak och med en aggressiv marknadsföring riktar sig till barn och unga. Därför tycker vi, fru talman, att det vore viktigt att reglera både smakerna och marknadsföringen av de här produkterna. Tyvärr ser det alltså ut som att vi i dag inte får igenom något smakförbud.

Dock ser det ut som att vi kommer att få igenom de övriga viktiga förslagen i den nya propositionen, och det är jag naturligtvis glad för. Det handlar exempelvis om förslag om reglering av produkternas innehåll, utformning, märkning och marknadsföring. Förpackningarna ska förses med en innehållsdeklaration och får inte utformas för att likna ett livsmedel eller en kosmetisk produkt.

Marknadsföringen ska innehålla en tydlig hälsovarning och får inte uppmana till köp eller riktas till ungdomar under 25 år. Kommersiell reklam för tobaksfria nikotinprodukter får inte heller sändas på tv eller i radio. Lagförslaget innehåller också införandet av en åldersgräns på 18 år för köp av dessa produkter, något som otroligt nog inte finns i dag. Försäljare av tobaksfria nikotinprodukter måste lämna in en anmälan till kommunen. De måste kontrollera åldern på sina kunder, och de måste tydligt informera om åldersgränsen på försäljningsstället. Dessutom anser ett enigt utskott att ett tillkännagivande bör ges till regeringen om att se över frågan om att göra det straffbart för privatpersoner att överlåta eller sälja tobaks- och nikotinprodukter till personer under 18 år.

Fru talman! Om vi på riktigt menar att folkhälsan är viktigt att värna, om vi på riktigt anser att det är viktigt att skydda barn och unga från dessa skadliga produkter och från att hamna i ett beroende, måste vi våga ta dessa men också flera andra viktiga steg för att reglera marknaden. Vi har också ett ansvar som lagstiftare att inte låta oss påverkas av stora miljardindustriers försök till påverkan. Det är helt enkelt inte rimligt att vi tillåter att barn och unga hamnar i nikotinberoenden som ofta blir livslånga. Därför är det nu dags för en hårdare reglering av nya nikotinprodukter.

Fru talman! Jag yrkar bifall till vår reservation nummer 2.
(Applåder)

Anf. 25 JOHAN HULTBERG (M):

Fru talman! Jag har varit ledamot av riksdagen länge nu, trots min ungdom, faktiskt i snart tolv år. Det har varit spännande år. Men detta är min

första mandatperiod i socialutskottet. Jag har känt att vi i socialutskottet har gjort skillnad på riktigt. Vi har drivit viktiga frågor framåt. Ofta har vi gjort det i stort samförstånd. Tillkännagivandena till regeringen har varit många från ett helt enigt socialutskott. Riksdagen har visat sig stark och handlskraftig när vi haft en svag och passiv regering. Som moderat är jag särskilt stolt över att vi moderater lyckats driva igenom viktiga förändringar för socialt utsatta barn, ett arbete som måste fortsätta.

Fru talman! Det finns såklart många frågor inom socialutskottets hägn där åsikterna går kraftigt isär partierna emellan. Ett område som vi debatterat mycket under mandatperioden och där konfliktlinjerna ständigt gör sig påminda är ANDTS, det vill säga politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar. Nu har vi åter att debattera en del av detta område, nämligen politiken avseende tobaks- och nikotinprodukter.

Fru talman! Det första större ärende som jag fick möjlighet att arbeta med under hösten 2018 i socialutskottet var betänkandet *Ny lag om tobak och liknande produkter*, där en proposition från regeringen med samma titel behandlades. Propositionen innehöll bra och viktiga förslag för att minska rökningen och de tobaksrelaterade skadorna. Vi moderater omfamnade då bland annat förslaget om att göra lekplatser, idrottsplatser och hållplatser inom kollektivtrafiken rökfria. Men det var också en proposition som innehöll många riktigt dåliga förslag – förslag som var oproportionerliga, förslag som var klåfingriga och förslag som inte hade stöd i fakta.

Riksdagen avslög då också flera delar av regeringens proposition. Bland annat sa riksdagen nej till regeringens förslag om att förbjuda självbetjäning av tobaksvaror. Vuxna människor ska inte förbjudas att i den lokala butiken plocka sig en dosa snus ur snuskylen. Riksdagen sa också nej till regeringens förslag om nya bestämmelser avseende marknadsföring och näthandel. Regeringen försökte slå undan benen för näthandeln genom diskriminerande bestämmelser.

I den proposition som vi nu debatterar har regeringen återkommit med ett nytt förslag avseende marknadsföringsbestämmelserna i lagen om tobak och liknande produkter. Det är ett förslag som inte är lika illa som det vi behandlade i början av mandatperioden men som jag och Moderaterna likväl anser att det finns starka skäl att avslå. Låt mig motivera varför!

Flera remissinstanser har lyft fram att regeringens förslag till nya regler snedvrider konkurrensen mellan fysiska butiker och nätbutiker. Vidare motiverar regeringen behovet av ny lagstiftning bland annat med att lagstiftningen behöver förtydligas. Men lagstiftningen riskerar med regeringens förslag snarare att bli ännu krångligare och ännu svårare att tillämpa. Regeringens förslag innebär att marknadsföringsbegreppet i lagen om tobak och liknande produkter ska få en annan innebörd än det allmänna marknadsföringsbegreppet och inte tolkas i enlighet med svensk marknadsföringslagstiftning. Hur kan regeringen mena att en sådan förändring skulle göra lagstiftningen tydligare?

Ett ytterligare skäl att säga nej till regeringens förslag om nya bestämmelser i kap. 4 i lagen om tobak och liknande produkter är att regeringen ännu en gång verkar ha gått längre än vad som är motiverat av EU-rätten. För oss moderater är det viktigt att värna Sveriges självbestämmande över snuset. Mot bakgrund av de skäl jag nu nämnt yrkar jag bifall till reservation nummer 3, som innebär avslag på den del av regeringens proposition

som rör förändrade marknadsföringsbestämmelser i lagen om tobak och liknande produkter.

Vi moderater vill se bestämmelser som utgår från den tydliga inriktning som riksdagen tidigare gett uttryck för om att skillnader i skadeverkningar mellan olika tobaks- och nikotinprodukter behöver beaktas när politiken utformas samt att webbutiker inte bör diskrimineras i förhållande till fysiska försäljningsställen.

Fru talman! Dessvärre är det inte bara förslaget om förändrade marknadsföringsbestämmelser i regeringens proposition om hårdare regler för nikotinprodukter som inte är i linje med vad riksdagen tidigare fattat beslut om. I förra veckan kritiserade jag regeringen hårt för att vara häpnadsväckande nonchalant inför riksdagen och de beslut som vi här fattat. Vi har en historiskt svag regering som ständigt verkar behöva påminnas om att den faktiskt är underordnad riksdagen. I dag kommer regeringen att få ytterligare en sådan påminnelse, då riksdagen på Moderaternas förslag kommer att rösta nej till regeringens förslag om att införa ett smakförbud för e-cigarett.

Det finns många skäl till att regeringens förslag om smakförbud bör avslås, men sammanfattningsvis är förslaget ett flagrant exempel på klåfingrig plakatpolitik som dessutom riskerar att bli folkhälsopolitiskt kontraproduktiv.

För oss moderater är det självklart att det övergripande målet för politiken avseende tobaks- och nikotinprodukter bör vara att minska de tobaksrelaterade skadorna. Politiken ska bidra till att färre får cancer och att färre dör. Av detta följer att vår främsta prioritet fortsatt måste vara att minska den traditionella rökningen, som orsakar så mycket ohälsa och så många förtida dödsfall.

Nio av tio lungcancerfall är relaterade till tobaksrökning. Sverige har dock EU:s lägsta tobaksrelaterade dödlighet, vilket förklaras av att Sverige i ett internationellt perspektiv har väldigt få rökare. Detta förklaras i sin tur av att många i Sverige snusar i stället för att röka. Våra svenska erfarenheter visar tydligt att mindre skadliga tobaks- och nikotinprodukter kan spela en avgörande roll för att minska rökningen och därmed de tobaksrelaterade skadorna.

E-cigarett utgör liksom snus ett betydligt mindre skadligt alternativ till rökning. Om vi ska fortsätta minska den traditionella rökningen är det min bestämda uppfattning att vi bör passa oss för att göra betydligt mindre skadliga alternativ, såsom snus och e-cigarett, mindre attraktiva för rökare. Men det är såklart vad regeringen gör med sitt förslag om smakförbud på e-vätskor. Konsekvensen av regeringens förslag riskerar alltså att bli större tobaksrelaterade skador. Det, fru talman, är skäl nog att avslå regeringens proposition i denna del, men det finns fler skäl.

Ett skäl är att regeringens föreslagna lagstiftning riskerar att bli mycket svår att tillämpa och att vi rent av skulle få en godtycklig och rättsosäker lagstiftning och tillämpning. Regeringens förslag innebär nämligen inget totalt smakförbud. Regeringens förslag innebär ett förbud mot tillsatser i e-vätskor som leder till en tydligt märkbar doft eller smak av annat än tobak. Det är ingen enkel sak att definiera vad som är en tobakssmak eller tobaksdoft. Det är heller ingen enkel sak att framställa de här smakerna i e-vätska.

Ett annat skäl att säga nej till regeringens förslag är att ett smakförbud riskerar att bana väg för ökad illegal handel. Seriösa aktörer på den svenska marknaden kommer att få svårt att överleva samtidigt som kriminella alldeles säkert inte kommer att försitta chansen att sko sig på förbudet.

Fru talman! Det sista argument som jag vill lyfta fram för varför regeringens smakförbud bör avslås är principiellt. Ett smakförbud är principiellt fel. Vuxna människor som använder e-cigarett måste få lov att välja de smaker de önskar, och vi ska politiskt inte förbjuda sådant som inte är farligt. Och smak är inte farligt.

Däremot är nikotin farligt, och därför behövs en lagstiftning för alla nikotinprodukter, särskilt för att skydda barn och unga. Vi välkomnar därför och ställer oss bakom den del av regeringens proposition som handlar om att få på plats en lagstiftning också för de tobaksfria nikotinprodukterna, såsom nikotinportioner.

Regeringen förtjänar dock kritik för att ha dröjt så länge med att lägga ett förslag på riksdagens bord. Under ett antal år har det lagstiftningsmässigt varit fritt fram att sälja och marknadsföra tobaksfria nikotinprodukter till barn och ungdomar. Det är bra att den dörren nu slås igen, men vi moderater tycker att mer behöver göras för att skydda barn och unga. Jag är därför glad att hela utskottet nu ställer sig bakom Moderaternas förslag att göra det straffbart för privatpersoner att överlåta eller sälja tobaks- och nikotinprodukter till personer under 18 år.

Fru talman! Vi moderater har lagt fram ett annat förslag, som tyvärr verkar bli nedröstat av bland andra Socialdemokraterna. Vi anser att det finns skäl att undersöka om det utifrån ett hälsoperspektiv kan vara motiverat att införa begränsningar av den högsta tillåtna nikotinhalten i tobaksfria nikotinprodukter, givet nikotinet beroendeframkallande och hälso-skadliga effekter.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag understryka vikten av att tobaks- och nikotinpolitiken fokuserar på att minska de tobaksrelaterade skadorna. Därför behöver vi fokusera dels på att jobba förebyggande, dels på att minska rökningen. För detta krävs en i stora delar annan politik än den som den nuvarande regeringen för.

Med detta, fru talman, vill jag inte bara tacka för ordet utan också tacka mina kollegor i utskottet och riksdagen i stort liksom talmanspresidiet och alla fantastiska medarbetare i Riksdagsförvaltningen för den mandatperiod som nu lider mot sitt slut. Jag ser nu fram emot demokratins slutspel – valrörelsen.

(Applåder)

Anf. 26 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Hultberg, för ditt anförande!

Jag måste börja med att säga att jag hyser den största respekt för ledamoten Hultbergs engagemang i både dessa och många andra frågor. Vi är oftast inte överens. Det är inte konstigt – det ska så vara. Men vi har ofta en bra dialog. Vi har också haft det om det här betänkandet, där vi har kommit överens om till exempel hårdare straffbestämmelser för dem som förmedlar tobaks- och nikotinprodukter till personer under 18 år. Jag tycker att förslaget är bra, så tack för det, ledamoten Hultberg!

Vi är inte överens i frågan om smaksättning av e-cigarett. I många andra frågor väljer Moderaterna att lyfta fram barnens perspektiv, barnens

skydd mot en otrugg och osäker uppväxt, barnens skydd mot skadliga produkter. I många andra avseenden lyfter Moderaterna också upp frågan om att förslag som läggs fram ska bygga på evidens, beprövad erfarenhet och forskning. Men när det kommer till frågan om smaksättning av e-cigarett har Moderaterna fullständigt kapitulerat för industrins lögn om att bubbelgumssmak på e-cigarett skulle få folk att sluta röka. Alla rapporter som kommer nu visar på raka motsatsen. Det lockar barn och unga att börja med e-cigarett och leder till att de också börjar röka.

Jag vill fråga ledamoten Hultberg: Varför är barnens situation inte viktig när det kommer till dessa frågor?

Anf. 27 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Det är glädjande att Socialdemokraterna har uppmärksammat det stora engagemang som Moderaterna har för att stärka barns ställning, inte minst när det gäller att skydda socialt utsatta barn. Därför har Moderaterna drivit på för och tycker att det är viktigt att få på plats en lagstiftning som täcker alla produkter som innehåller nikotin eller tobak.

Det är minst sagt anmärkningsvärt att regeringen har suttit på händerna i många år och låtit de nya produkterna ta marknadsandelar och att man har låtit oseriösa aktörer ha en aggressiv marknadsföring riktad direkt mot barn och unga. Jag beklagar det, och jag välkomnar därför att vi nu äntligen får en lagstiftning på plats som täpper till dessa möjligheter.

Jag tycker också, fru talman, att det är viktigt att vi har en lagstiftning som fokuserar på resultat. Min bestämda uppfattning är att det finns stora risker med det förslag som regeringen går fram med här. I bästa fall är det förslag till smakförbud som regeringen lägger fram när det gäller e-cigarett dålig plakatpolitik, men jag skulle nog vilja kalla det för påfågelspolitik. Smakförbudet är som påfågels stora solfjäder, ett ornament. Det är ett attribut som faktiskt är en belastning men som syftar till att få regeringens politik att framstå som handlingskraftig.

Jag är bekymrad över att smakförbudet kommer att leda till att fler väljer att återgå till traditionella cigaretter. Den stora evidens som ledamoten Bladelius säger finns för ett smakförbud känner jag inte alls igen. Tvärtom finns det många rapporter som visar att den traditionella rökningen har ökat igen i de länder och delstater där smakförbud har införts.

Jag tycker att Socialdemokraterna, regeringen och ledamoten Bladelius blir svaret skyldiga när det gäller att presentera den evidens som skulle visa att de tobaksrelaterade skadorna minskar med ett smakförbud.

Anf. 28 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! Jag är glad över att jag efter debatten kan visa ledamoten Hultberg den evidens och de forskningsstudier som jag har läst. Vi kan sätta oss ned sedan så ska jag visa dem.

De allra flesta studier som kommer nu visar att unga e-cigarettanvändare också använder vanliga cigaretter. Det finns ingen evidens för att e-cigarett skulle leda till att färre röker vanliga traditionella cigaretter. Det var till och med så, när en forskargrupp nyligen skulle titta på frågan om huruvida färre röker traditionella cigaretter och går över till e-cigarett, att de inte kunde hitta en enda person att intervjua. Så pass få är de.

När det kommer till e-cigarett med bubbelgumssmak, popcornsmak, salttillsatser och så vidare finns det studier som visar att användningen går

lägre och lägre ned i åldrarna. Polisen varnar för att barn så unga som i mellanstadieåldern använder e-cigarett på daglig basis och att det har skett en explosionsartad utveckling på området.

Det är barn och unga som lockas att använda e-cigarett, och det är smaksättningen som är den största anledningen till det. Ledamoten Hultberg stod i talarstolen och sa att smaksättningen inte är farlig, men jag menar raka motsatsen. Den är anledningen till att fler barn och unga kommer att ha ett nikotinberoende framöver. Jag och Socialdemokraterna tycker inte att det är en bra idé. Vi vill skydda barn och unga. Det är därför vi har lagt fram förslaget till lagstiftning. Moderaterna kommer att rösta emot det, och detta är beklagligt.

Anf. 29 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Det som jag tycker är beklagligt är den principiöshet som Socialdemokraterna har och deras ovilja att fatta beslut på ett gediget faktamässigt underlag. Den stora evidens som ledamoten Bladelius talar om finns inte. Det finns många rapporter som leder i bevis eller snarare driver att hälsokonsekvenserna skulle bli negativa om man införde smakförbud.

Fru talman! Jag tycker att det finns anledning både för mig och för ledamoten Bladelius att vara ödmjuka. Detta är relativt nya produkter, och forskningsläget är inte det bästa. Visar det sig i framtiden att smaksättningen skulle vara den stora inkörsporten och att det skulle vara ett större problem än att smakförbudet skulle leda till att färre slutar röka – jag tror att e-cigaretterna är ett viktigt verktyg för att fler ska sluta röka – är vi naturligtvis beredda att titta på den forskningen.

Men jag tycker att det är väldigt konstigt och ologiskt att ledamoten Bladelius kan argumentera med själ och hjärta för ett smakförbud när det gäller e-cigarett men inte motsvarande förbud när det gäller andra nikotinprodukter. Varför ska vissa produkter regleras smakmässigt och andra inte? Jag är naturligtvis bekymrad över att detta bara är första steget och att den som i dag snusar Göteborgs Rapé snart inte ska få göra det längre och att smakförbudet ska vidgas till fler produkter.

Fru talman! Jag och Moderaterna säger nej till detta förbud eftersom vi menar att det saknas faktamässigt stöd för att man skulle uppnå det som man vill med förslaget och eftersom det riskerar att leda till en ökad illegal handel. En ökad illegal handel och att våra unga konsumenter skulle tvingas söka sig till kriminella aktörer tror jag inte är det bästa sättet att skydda dem. Jag är också återigen bekymrad över att det skulle leda till att fler väljer att återgå till rökning. Och det är just den traditionella tobaksrökningen som vi måste prioritera om vi på riktigt vill rädda liv.

Anf. 30 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi regeringens förslag till en ny lag om tobaksfria nikotinprodukter. Lagförslaget innehåller bestämmelser om produktanmälan, produktkrav, försäljning och marknadsföring av tobaksfria nikotinprodukter och syftar till att begränsa de hälsorisker och besvär som är förenade med bruk av sådana produkter. Förslagen omfattar även nikotinprodukter som ännu inte har utvecklats.

I propositionen föreslås ett förbud mot tillsatser i e-vätskor som leder till en tydligt märkbar doft eller smak av annat än tobak.

I utskottets tidigare debatt gällande ANDTS-politiken lyfte jag fram hur Sverigedemokraterna ser på skademinimering och vikten av att politiken ska utgå från fakta.

Vår uppfattning är att fokus måste vara att rädda liv och att i så stor utsträckning som möjligt minska skador. Därför är det fortsatt väldigt viktigt att vi arbetar för att minska just tobaksrökningen som innebär så väldigt stora hälsorisker. Vi kan och bör inte likställa snus eller andra rökfria tobaks- och nikotinprodukter med tobaksprodukter som man röker, eftersom dessa produkter inte har samma hälsorisker.

Fru talman! Vi vet att tobaksrökning är en riskfaktor för flera sjukdomar, som cancer, hjärt- och kärlsjukdom, diabetes och olika lungsjukdomar. Rökning är en av de största orsakerna till sjukdom och död i Sverige.

Det bedrivs i dag ett aktivt tobaksförebyggande arbete, och jag är helt övertygad om att vi alla i den här kammaren är överens om att rökningen måste minska totalt sett och att vi ska fortsätta att arbeta tydligt och kraftfullt för att så ska ske.

På 1177:s hemsida går det att läsa om läkemedel som ökar chansen att bli rökfri och att dessa läkemedel kan fördubbla chanserna att lyckas sluta röka. Det handlar bland annat om tuggummin, munspray, sugtabletter och plåster, vilka innehåller nikotin. Dessa läkemedel finns att köpa i mataffärer och apotek för den som har fyllt 18 år.

Om man tittar vidare på smaksättningen av dessa läkemedel som ska vara till hjälp för den som vill sluta röka finns det en rad olika smaker att välja mellan – fruktmint, frukt och mint, för att ge några exempel. Det är alltså smaksatta nikotinprodukter som klassas som läkemedel anpassade för individer som vill sluta röka.

Vårdguiden 1177 hänvisar likväl vidare till Sluta-röka-linjen, som är ett kunskapscentrum riktat till personer som vill sluta röka. Där är rådgivarna kvalificerade tobaksavvänjare och har en bakgrund inom vård, tandvård, beteendevetenskap, folkhälsovetenskap och hälsopedagogik. För den som inte vet är Sluta-röka-linjen en statligt finansierad nationell och kostnadsfri stödlinje vars verksamhet huvudsakligen finansieras från Socialdepartementet. På Sluta-röka-linjens hemsida går det också att läsa om hur nikotinläkemedel ökar chansen för rökstopp. Man skriver också att användning av nikotinläkemedel kan vara särskilt hjälpsamt för den som är starkt beroende av nikotin och för den som tidigare har haft väldigt stora besvär med att sluta röka.

Fru talman! Det går därför att konstatera det faktum att nikotinprodukter har en ganska viktig roll att spela för individer som vill sluta röka.

Efter att ha läst väldigt många mejl från personer som har lyckats sluta röka traditionella cigaretter med hjälp av e-cigaretter har jag fått en större insikt i hur viktig smaksättningen faktiskt är för dessa individer. Att kunna avvänja sig från tobakssmaken kan också spela en viktig roll när det handlar om att komma ut ur ett tobaksberoende.

I den bästa av världar skulle tobaks- och nikotinprodukter inte brukas. Verkligheten är dock lite mer komplicerad än så, och vi måste alltid se till hur vi på ett effektivt sätt kan minimera negativa hälsoeffekter och minska skadeverkningarna i så stor utsträckning som möjligt. Det uppnår vi inte genom att ta bort alternativen som faktiskt kan leda människor ut ur ett mycket hälsoskadligt beroende.

Samtidigt vill jag understryka att Sverigedemokraterna ser att det är problematiskt med en utveckling där barn och unga tilltalas av och använder sig av e-cigarett. Det är enormt viktigt att barn inte ges tillgång till dessa produkter. Därför är det viktigt med ett ålderskrav som syftar till att förhindra att nikotinprodukter brukas av minderåriga.

Det är också mycket angeläget att regeringen ser över frågan om att göra det straffbart för privatpersoner att överlåta eller sälja tobaks- och nikotinprodukter till personer under 18 år, vilket utskottet nu också föreslår i ett tillkännagivande till regeringen. Sverigedemokraterna ser det som en viktig åtgärd för att ytterligare förhindra minderåriga att använda sig av denna typ av skadliga produkter.

Jag vill med detta sagt yrka bifall till reservation 4 och önska er alla en trevlig sommar.

Anf. 31 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! Jag har noterat de gånger som ledamoten från Sverigedemokraterna har stått i talarstolen och hänvisat till alla de mejl som vi riksdagsledamöter i socialutskottet har fått från alla som säger sig ha slutat röka med hjälp av e-cigarett.

Jag vill börja med att rikta en fråga till ledamoten från Sverigedemokraterna som är ansvarig för dessa frågor för sitt parti i socialutskottet. Tror ledamoten verkligen att det är Ann-Marie 69 år som halv tre på natten skickar ett mejl till oss riksdagsledamöter och som hävdar att hon har slutat röka på grund av e-cigarett med bubbelgumssmak?

Det är naturligtvis så att vi som sitter i Sveriges riksdag, som är lagstiftare och som är ansvariga för dessa frågor måste ha en förståelse för och kunna värja oss mot den enorma påverkanskampanj som leds av industrin i dessa frågor. Naturligtvis är det den industrin som ligger bakom dessa mejl.

Om det hade varit vanliga personer bakom alla dessa mejl är det lite märkligt att forskarlag som vill titta på dessa frågor inte hittar en enda person att intervjua. De som lyckas sluta röka med hjälp av e-cigarett med bubbelgumssmak, i stället för att ta hjälp av de evidensbaserade rökavvänningsprodukter som finns på marknaden, är nämligen otroligt få.

Anf. 32 CLARA ARANDA (SD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan!

Nu är det så att jag tror att jag själv kan avgöra vilka mejl som kommer till mig som är riktiga mejl från riktiga individer. Det handlar inte bara om mejl. Jag träffar väljarna och människor ute på gatan. Jag diskuterar med dem, och jag lyssnar till vad de har att säga.

Jag har anhöriga som har lyckats sluta röka med hjälp av dessa produkter. Om jag har fått mejl och människor har pratat med mig och framfört sin åsikt lyssnar jag till det och försöker se till verkligheten. Jag lever inte i en bubbla, och jag antar inte att allting som kommer till mig är någon påverkanskampanj. Det kan såklart vara så, absolut. Jag säger inte att det inte är så. Men jag är också tillräckligt klok för att avgöra när det är så. Det hoppas jag ändå att ledamoten har förtroende för.

Problemet med regeringens proposition är att förslagen baseras på antaganden och inte på fakta. Vi behöver ta hänsyn till skadeverkningarna när vi fattar beslut. Det är viktigt. Vilka långtidsstudier kan vi ta hänsyn

till nu? Det finns inga. Det är för tidigt. Varför måste regeringen ha så bråttom med de här besluten?

Som ledamoten Johan Hultberg tidigare föredrog har liknande smakförbud införts. Det har visat sig att de smakförbuden har lett till att ungdomar i stället börjar att gå tillbaka till cigarrettrökning, som är ännu mer hälsoskadligt. Hur ser regeringen och ledamoten från Socialdemokraterna på det?

Anf. 33 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! Min fråga till ledamoten från Sverigedemokraterna var om hon på fullaste allvar inte tror att det är industrin som ligger bakom de enorma mängder mejl som vi får klockan halv tre på natten.

De kommer från folk som hävdar att det är e-cigarett med bubbelgumssmak som har hjälpt dem att sluta röka vanliga traditionella cigaretter. Då var min fråga till ledamoten om hon på fullaste allvar inte tror att det är industrin som ligger bakom den enorma påverkanskampanjen.

Jag vill ställa ytterligare en fråga. Det handlar om när ledamoten från Sverigedemokraterna talar om att förslagen ska bygga på evidens. Vi kan stå här och kasta evidens fram och tillbaka, fru talman, och hävda att vi har evidens hur mycket som helst.

För oss socialdemokrater handlar e-cigaretterna och skademinimeringsperspektivet om att skydda barn och unga. Det vi ser i dag i flera studier är att barn och unga lockas inte bara av smakerna utan också den extremt aggressiva marknadsföringen när det kommer till de här produkterna.

Jag tycker inte att skadereduceringsperspektivet ska stå över när det är ett faktum att vi i dag har barn och unga som hamnar i ett starkt nikotinberoende därför att de pushas in i att testa de här olika produkterna. Det gäller trots att de inte är exakt lika farliga som traditionella cigaretter.

Hur pass farliga och skadliga de här produkterna är vet vi inte i dag. Det vi vet är att nikotin är skadligt både för kropp och hälsa. Det är som allra mest skadligt i ungdomen och tonåren. Där vill vi sätta stopp så att inte fler barn och unga ska hamna i beroende av dessa produkter och skadas av dem.

Anf. 34 CLARA ARANDA (SD) replik:

Fru talman! Ledamoten påstår alltså att det inte finns tillräcklig evidens, eller bevis, för vilka hälsorisker som finns. Det är det vi ska ta reda på innan vi fattar beslut. Det är det viktiga. Anser ledamoten att det finns tillräckligt med fakta för att fatta de här besluten på bästa sätt och att vi kan säkerställa att det inte är hälsofrämjande? Jag tvivlar på det.

Till skillnad från Socialdemokraterna värnar Sverigedemokraterna varje människas rätt att forma sitt eget liv och att själv fatta viktiga beslut som rör den egna hälsan. Vi tror på att skapa förutsättningar för människor att fatta de rätta besluten för den egna hälsan. Vi tror däremot inte på att man ska moralisera och komma med pekpinna.

Anser inte Socialdemokraterna att det är det egna ansvaret för den egna hälsan som i grund och botten är det viktigaste och det som vi ska arbeta för att skapa förutsättningar för?

Fru talman! Den här debatten är föranledd av att regeringen har lagt fram en proposition som handlar om hårdare tag mot nikotinprodukter. Den propositionen, fru talman, är välkommen.

Vi har under senare år fått ett antal nya nikotinprodukter som inte den nuvarande lagstiftningen alls är anpassad till. Jag tänker framför allt på e-hälsocigaretterna men även på de snusprodukter som sägs vara tobaksfria. Låt mig vara tydlig med att det definitivt inte är några hälsoprodukter. Nikotin är starkt vanebildande, och det är inte någonting som kan rekommenderas att användas fritt.

Jag reagerar lite grann på diskussionen om att bara för att det finns läkemedel som är framtagna med gedigen forskning för att använda för rökstopp – nikotintuggummin och så vidare – skulle det vara fritt fram för allehanda produkter som plötsligt innehåller lite nikotin att kunna användas. Det är lika långsökt som om man skulle säga att bara för att det finns vissa läkemedel som är baserade på delar av cannabisplantan ska det därför vara fritt fram att tillhandahålla cannabis.

Vi ska vara väldigt nogga i den här kammaren när vi uttalar oss om evidens. När det gäller de produkter som ska saluföras som läkemedel och göras tillgängliga för en bred allmänhet måste det finnas gedigen forskning bakom.

Icke desto mindre är det riktigt stora hotet mot hälsan fortfarande rök-tobaken. Även om dessa produkter definitivt inte är några hälsoprodukter, och det inte finns evidens för att det skulle vara medel som ska förskrivas och användas för rökstopp, är rök-tobaken fortfarande det riktigt stora hotet mot den svenska folkhälsan.

Där ligger vi tack och lov i dag på ganska låga nivåer. Det är därför propositionen är väldigt välkommen. Den innebär en skärpning och modernisering av lagstiftningen i syfte att minska skadeverkningarna.

Den innebär mycket tydligare och skärpta marknadsföringsregler för e-cigaretter och därtill kopplade olika produkter. Den innebär stopp för sponsring av tobaksvaror och e-cigarretter, påfyllningsbehållare och också en skärpning för de så kallade tobaksfria nikotinprodukterna.

Den fråga där det egentligen finns en åsiktsskillnad gäller huruvida man ska ha en lag som säger att det ska vara förbjudet att ha smaktillsatser. Där stöder vi majoriteten i utskottet. Vi tycker inte att riskerna med de produkterna lever upp till den nivån att man helt ska förbjuda smaktillsatserna.

Fru talman! Att främja folkhälsa handlar för oss framför allt om att arbeta genom att öka upplysningen. Det gäller att se till att öka kunskapen och skapa en stark inre motivation.

Förbud kan man använda i vissa fall, men det blir väldigt lätt kontra-produktivt. Det ska användas framför allt när det handlar om att skydda ungdomar. Det ska dessutom användas när det handlar om oerhört hälsofarliga produkter.

De hälsorisker som är förknippade med de här produkterna tycker vi inte når upp till den nivån att smaktillsatser ska förbjudas. Vi tycker dessutom att det i ett läge där man vill skydda ungdomar är betydligt viktigare att man från regeringens sida följer den majoritet som finns.

Det finns ett förslag till tillkännagivande som säger att det ska vara förbjudet att sälja de här produkterna till någon under 18 år. Menar man allvar med att man verkligen vill skydda ungdomar är det den vägen man ska gå och inte laborera med olika smaktillsatser.

Vi står därför bakom utskottets förslag i betänkandet, men jag vill också yrka bifall till vår reservation nummer 6.

Anf. 36 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Hälsan fortsätter att vara ojämnt fördelad mellan olika socioekonomiska grupper i Sverige. Det slår rapporten *Folkhälsans utveckling Årsrapport 2021*, utgiven av Folkhälsomyndigheten, fast.

Det är folkhälsa man ska ha i fokus när man diskuterar de här frågorna. Hälsa har, fru talman, blivit en tydlig jämlikhetsfråga. Det finns ett starkt samband mellan utbildningsnivå och hälsa. Skillnaderna i hälsa syns framför allt mellan grupperna med förgymnasial och eftergymnasial utbildning. Människors hälsa i allmänhet är sämre ju lägre socioekonomisk position man har i samhället.

Klyftan har vuxit under de senaste tio åren, framför allt när det gäller olika mått av dödlighet. Alla stora dödsorsaker i befolkningen är vanligare bland dem som har kort utbildning. Det här är en klassfråga. Denna grupp rapporterar också sämre allmänhälsotillstånd och har mer psykisk ohälsa.

Fru talman! Daglig tobaksrökning är en av de främsta riskorsakerna för sjukdomsördan i Sverige. Så är det fortfarande, trots att andelen personer som röker har minskat sedan 80-talet. Rökning är starkt förknippat med en ökad risk för lungcancer, KOL och hjärt- och kärlsjukdomar. Varannan person som röker dör i förtid.

Fru talman! Andelen som uppger att de röker tobak dagligen är större i grupperna med förgymnasial och gymnasial utbildning än i gruppen med eftergymnasial utbildning. År 2021 uppgav 5 procent att de röker ibland. Högst andel som röker ibland, 8 procent, ses bland unga vuxna, 16–29 år. Det kan vi fundera på, för det här blir nästa generations rökare. Rökning handlar mycket om tillvänjning. Vi vet att tobak är en produkt som är väldigt skadebildande och även väldigt beroendeframkallande.

Dessutom har daglig snusanvändning ökat bland unga vuxna de senaste åren, och tydligast ökning ses bland kvinnor. Det kan man fundera på. I åldersgruppen 16–29 år har andelen kvinnor som uppger daglig snusanvändning ökat från 3 procent 2018 till 9 procent 2021.

Fru talman! Det här är förstas en fråga om marknadsföring. Varför har tobaksindustrin och privata aktörer tagit fram olika smaker på snus och e-cigarett? Det kan vi fundera på. Hallon, jordgubb – you name it. Är det för vuxna som ska sluta röka? Ja, man kanske samtidigt har något slags sötbehov då. Eller är det för barn och unga, apropå tillvänjning? Det blir helt enkelt en psykologisk tillvänjning. Tobaksindustrin har alltid med sig sina psykologer i en stor hop efter sig.

Vi har välkomnat regeringens proposition *Hårdare regler för nya nikotinprodukter*. Tobaksindustrin och andra omkringliggande aktörer har starka ekonomiska intressen av att bredda marknaden, inte minst i Sverige, där andelen som röker dagligen har minskat under de senaste åren.

Vad gör man då? Philip Morris har lagt ett bud på Swedish Match på 161 miljarder. Det kan man fundera på. Varför gör de det nu, när folk röker mindre? Det är självklart för de nya produkternas skull. Det handlar om

pengar, och det handlar om tillvänjning. Det handlar helt enkelt, fru talman, om att få in kulorna på ett annat sätt.

Vänsterpartiet har aldrig prioriterat tobaksindustrins intressen eller på något sätt låtit dem hindra arbetet för att förbättra folkhälsan.

Regeringens förslag i propositionen syftar till ett förbud mot försäljning av vätska med en tydligt märkbar doft eller smak av annat än tobak som är avsedd att konsumeras genom elektroniska cigaretter, så kallade e-cigaretter. Förbudet mot smak föreslås även omfatta nikotinfria vätskor.

När bestämmelserna om e-cigaretter infördes i svensk rätt framförde ett flertal remissinstanser att även e-cigaretter utan nikotin borde omfattas av regleringen, bland annat eftersom de efterliknar och kan normalisera rökning. Det kan man fundera på.

Fru talman! Finland har sedan en tid ett förbud mot försäljning av vätska med karakteristiska dofter och smaker för användning i e-cigaretter. Förbudet omfattar både vätska som innehåller nikotin och vätska som inte innehåller nikotin.

Av de finska förarbetena framgår att syftet med att förbjuda karakteristiska dofter och smaker i vätskor som används i e-cigaretter är att göra produkterna mindre lockande för barn och unga och att förhindra att produkterna blir en inkörsport till nikotinberoende för minderåriga. Jag tycker, fru talman, att det låter ganska rimligt.

Däremot kan vuxna rökare som vill övergå till att använda e-cigaretter göra det också i fortsättningen. Vänsterpartiet menar att en viktig intention med en lagändring om förbud mot försäljning av smaksatt vätska ska vara att minska användningen av produkterna bland barn och unga för att förhindra att produkterna blir en inkörsport till tobaksbruk och dessutom minska normaliseringen av rökning.

Samtidigt har e-cigaretter i vissa fall haft en påvisad effekt när det gäller att vuxna tobaksrökare övergår till att använda e-cigaretter. Det är därför, som vi skrev i vår följdmotion, viktigt att detta verkligen leder till en minskad tobaksrökning. Därför vill vi också ha en eventuell ändring i lagen om man följer upp detta och det visar sig att så inte är fallet.

Fru talman! Det tobaksfria snuset lanserades 2016 och är den vanligast förekommande produkten bland de tobaksfria nikotinprodukterna. Det är en succé, skulle jag vilja påpeka. Marknaden är väldigt glad för detta. På samma sätt som smaksatta vätskor avsedda att konsumeras genom e-cigaretter saknar det tobaksfria snuset den karakteristiska tobakssmaken och kan därför smaksättas på många olika sätt.

Till skillnad från när det gäller e-cigaretter är kunskapsnivån lägre om huruvida det tobaksfria snuset fungerar som en inkörsport till snus med tobak eller om tobakssnusare övergår till att använda tobaksfritt snus.

Vi menar att lagen riskerar att framstå som inkonsekvent om det ena tillåts säljas och det andra förbjuds, om det kan påvisas att även det tobaksfria snuset är en inkörsport till tobaksbruk. Vi i Vänsterpartiet vill därför utreda frågan. Vi vill att regeringen ger lämplig myndighet i uppdrag att utreda ett eventuellt förbud mot smaksatt tobaksfritt snus på liknande premisser som förbudet mot smaksatta vätskor avsedda att konsumeras genom e-cigaretter.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 10 och hoppas att det är tydligt.

Jag vill också passa på att tacka när jag står i den här talarstolen. Man vet ju inte om det är sista gången den här perioden eller inte. Det känns som att allt kan hända, och man åker ständigt bergochdalbana i riksdagen.

Men jag vill alltså tacka presidiet, talmannen och hans handgångna tal-kvinnor – talmän. Jag vill också tacka alla ledamöter i utskottet. Ha en bra sommar! Det hoppas jag att vi får, och jag hoppas att vi inte blir inkallade på olika sätt. Jag tror inte att vi riktigt pallar det.
(Applåder)

Anf. 37 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! Kristdemokraternas mål är att minska skador kopplade till tobak och nikotin. Vi kan nå det målet genom att lägga kraft på att etablerade rökare uppmuntras att övergå till rökfria nikotinprodukter. Samtidigt är det viktigt att bedriva ett starkt förebyggande arbete så att unga varken börjar röka eller använda andra nikotinprodukter.

Vi vet alla att rökningen är det som är absolut farligast för vår hälsa. Men utifrån alla de negativa hälsoeffekter som finns även av andra nikotinprodukter, inte minst för barn och unga, välkomnar vi kristdemokrater den nya lagen om hårdare regler för nikotinprodukter. Att det nu kommer att införas en åldersgräns för försäljning av nikotinprodukter är avgörande för att begränsa tillgängligheten för barn och unga.

Jag vill därför tacka regeringen för att detta lagförslag äntligen kommer. Det är mycket välkommet och efterlängtat, och det är ett förslag som vi kristdemokrater helhjärtat står bakom.

Jag hoppas också att regeringen nu skyndsamt kommer att genomföra det förslag som kommer från Moderaterna och som handlar om att göra det straffbart för privatpersoner att överlåta eller sälja tobaks- och nikotinprodukter till personer under 18 år. Det är ett förslag som har fått stöd från ett enigt utskott och som när det blir verklighet – vilket vi nu hoppas att det blir – kan minska risken för att barn och unga får tillgång till nikotinprodukter. Det är jätteviktigt.

Ett annat av Moderaternas förslag som jag önskar hade fått stöd av en majoritet i utskottet handlar om att införa en begränsning av högsta tillåtna nikotindos i de tobaksfria produkterna. Om vi hade fått hela kedjan av åldersgräns, straff för langning och en maxhalt av nikotin på plats skulle vi ha haft ett mycket bättre och heltäckande skydd för nikotinets skadeeffekter. Jag beklagar därför att förslaget inte fick stöd av en majoritet.

Jag yrkar bifall till reservation 9.

Fru talman! När det gäller regeringens förslag om förbud mot tillsatser i e-vätskor som leder till en tydligt märkbar doft eller smak av annat än tobak ställer vi kristdemokrater oss bakom förslaget att avslå detta förbud.

E-cigarett är precis som produkterna i den nya lagen om hårdare regler för nikotinprodukter ingen hälsovara, men vi anser att det är bättre att etablerade rökare väljer ett alternativ som jämförelsevis är mindre skadligt. Utifrån att det nu finns åldersgränser för alla dessa produkter är det också rimligt att regleringen av smaksättning är densamma för nikotinprodukter och e-cigarett.

Men återigen: Vi måste minska exponeringen för barn och unga. Vi kristdemokrater bidrog därför till en så kallad skarp skrivning i utskottets ställningstagande kring vikten av ett starkt förebyggande arbete för att förhindra att barn och unga börjar använda nikotinprodukter, men också vik-

ten av en välfungerande tillsyn över att tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare inte säljs eller på annat sätt lämnas ut i näringsverksamhet till barn och unga.

Fru talman! För att det förebyggande arbetet ska vara framgångsrikt är det avgörande att det är evidensbaserade metoder som används. I sammanhanget vill jag därför passa på att återigen betona vikten av att Sverige får ett nationellt kompetenscentrum för ANDTS-prevention.
(Applåder)

Anf. 38 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Steensland, för ditt anförande!

Jag uppskattar verkligen innerligt ledamoten Steenslands hårda och gedigna arbete i de här frågorna, som vi haft ett gemensamt ansvar för under mandatperioden från olika partier. Vi är inte alltid överens, men jag vet att ledamoten Steensland har ett enormt starkt engagemang i dessa frågor.

Jag önskar naturligtvis att alla ska rösta på Socialdemokraterna i valet, men gör man inte det hoppas jag att man kryssar in Steensland i denna kammare igen. Jag tror att det är viktigt att vi också fortsättningsvis har en ledamot som är så öppen och engagerad och vill komma överens. Det krävs nämligen att man gör det, fru talman, på det här området. Detta är viktiga frågor, och vi behöver jobba aktivt med dem också framöver.

Vi är också överens i många frågor i propositionen. En fråga vi inte är överens om är smaksättningen. Jag hade önskat att ledamoten Steensland kanske hade sett mer av ett försiktighetsperspektiv här, att hellre skydda barn och unga än att inte göra det.

Men med det sagt, fru talman, är jag tacksam över ledamoten Steenslands engagemang i dessa frågor. Jag är också alldeles övertygad om att en socialdemokratisk regering kommer att ta flera steg i de här frågorna, kanske också när det gäller den reservation som Steensland lyfte här i talarstolen. Jag tycker också att det är en oerhört viktig fråga att komma vidare med.

Jag hoppas på ett gott samarbete också framöver i dessa frågor, fru talman.

Anf. 39 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Yasmine Bladelius, för de fantastiskt fina orden! Jag blir lite rörd här. Varmt tack för ditt stöd!

Jag uppskattar också det engagemang som ledamoten har. Vi måste arbeta tillsammans långsiktigt för att övergripande minska det mänskliga lidandet och de skadeeffekter som finns i samhället av nikotin och tobak men också av alkohol, narkotika, dopning och spel om pengar. Jag vet att vi delar det engagemanget, och jag tror nog att vi kommer att komma överens om ganska många delar där framöver.

Fru talman! Jag vill bara ytterligare understryka hur oerhört viktigt det är, nu när vi har åldersgräns för de tobaksfria nikotinprodukterna, att vi fortsätter se till att tillsynen blir stark så att vi verkligen säkerställer – det är ju det viktigaste, som vi delar – att barn och unga inte har tillgång till dessa produkter och inte heller exponeras för dem.

Det är därför det är så viktigt med det evidensbaserade förebyggande arbetet. Jag vet att vi delar de synpunkterna, så jag hoppas att vi kan hitta en samsyn framåt där.

Anf. 40 YASMINE BLADELIUS (S) replik:

Fru talman! Jag kan inte annat än hålla med om det anförande som ledamoten Steensland nyss höll. Jag vill också passa på att önska både ledamoten Steensland och talmannen, talmanspresidiet och mina kamrater i kammaren en god sommar. Upp till kamp!

Anf. 41 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Tack, Yasmine Bladelius, och lycka till i valrörelsen! Jag vill också passa på att rikta mitt varmaste tack till talmanspresidiet och alla som jobbar inom riksdagens förvaltning. Och vilket fantastiskt socialutskott vi har! Våra tjänstemän är *så* kompetenta, flexibla och tillmötesgående.

Vi har som ledamöter strävat efter att hitta en samsyn i väldigt många viktiga frågor, inte minst i beroendefrågorna när det gäller vård och behandling. Där uppskattar jag det varma samarbete som vi har haft över partigränserna – ett fantastiskt gott samarbete i många frågor. Det bygger ju den här långsiktigheten: att vi ser människor som är i utsatthet och som behöver stöd från lagstiftningen för att komma på en bättre plats. Jag är oerhört stolt över den lilla del som jag har bidragit med under den här tiden.

Tack för dina fina ord, Yasmine Bladelius!

Anf. 42 BARBRO WESTERHOLM (L):

Fru talman! Liberalerna välkomnar att vi nu får den här lagen om hårdare regler för nikotinprodukter. När vi halv nio i morse fick veta att EU inte hade satt sig emot lagen kändes det som att det här måste vi fira extra. Vi visste ju inte om vi skulle få en debatt i dag eller inte. Därför skickade jag alla mina tack mot slutet av mitt anförande i debatten förra veckan.

Nikotin är lika vanebildande som morfin. Det kom in i Sverige med tobaksbruket för 500 år sedan. Hade det kommit i dag hade vi nog narkotikaklassat det, och då hade det blivit en helt annan debatt än vad vi har nu.

Det tog alltså 500 år innan cancerrisken blev uppenbar. Där måste jag säga att vi i Sverige har lyckats väl med att minska tobaksbruket. Men det är ju nikotinet i tobaken som gör det så svårt för många att sluta röka. Vi vet inte vilka som blir beroende och vilka som har lätt att sluta röka. Men hälsoriskerna i form av cancer såg vi, och därför tog man fram nikotinprodukter som tuggummi, plåster och så vidare. Snuset kom också att framhållas som ett bra alternativ.

Nu har vi alltså fått de tobaksfria produkterna. Det jag ser väldigt allvarligt på är det vita snuset, men också nikotin i e-produkter och annat. Det marknadsförs som rökavvänjning, men det visar sig att verkligheten inte är sådan. Detta är en inkörsport till beroende bland barn och ungdomar. Det finns många beskrivningar av det.

Därför är det extra viktigt att sätta in insatser för att förebygga användning av nikotinprodukter bland ungdomar. Här har en organisation som A Non Smoking Generation en väldigt viktig roll att spela just i att gå över till att arbeta mot nikotinanvändningen.

Det är bra att vi får en 18-årsgräns här. Det är bra att ett förbud mot langning utreds. Det jag personligen gärna hade sett var att vi också hade

gått emot detta med smak- och lukttillsatser, men ibland måste man som politiker göra vissa kompromisser för att ta steg framåt.

Jag misstänker att vi om några år får en ny ”mellanölsdebatt”. Ni som var med på 60- och 70-talet minns mellanölet, som framställdes som ofarligt men kom att bli väldigt mycket använt bland ungdomar. Där fick man gå in med åtgärder, men här är det uppenbarligen ännu för tidigt. Genom 18-årsgränsen och den här starka signalen mot langning tror jag att vi kan hantera många av riskerna.

Vi i Liberalerna anser att den här lagen bör kopplas ihop med tobakslagen och ingå i en strategi mot beroendesjukdomar av olika slag. Vi har debatterat i andra sammanhang att man behöver se beroende som det som förenar de här olika produkterna som människor blir fast i användningen av – de blir ofria – för då blir det ett annat sätt att arbeta med strategin.

Jag har arbetat med tobaksfrågan sedan slutet av 60-talet då jag var inne i forskning kring riskerna med p-piller och blodproppsrisken. Då blev det tydligt att blodproppar på den arteriella sidan var vanligare bland dem som rökte. Sedan kom också studier som visade att rökning under graviditet kunde öka risken för olika problem hos det väntade barnet. Men man var inte riktigt klar över om det var tobaken eller nikotinet i rökprodukten som låg bakom. Men mer och mer visar nu på nikotinet skadande effekter, och därför blir det viktigt att vi koncentrerar oss på nikotinet som sådant.

I en av replikväxlingarna här togs alla de email som en del av er får om nikotinlagen upp. Jag får inte ett enda, och jag får inga kontakter med tobaksindustrin eller nikotinindustrin. Det har jag inte fått sedan riksdagens kvinnor i början av 90-talet drev frågan om en tobakslag. Jag tycker att det är lite intressant att se vilka man lägger ned tid på att kontakta. Det vill jag addera här.

Jag yrkar bifall till reservation 7 under punkt 8 och avstår från att tacka er en gång till.

(Applåder)

Anf. 43 ANDERS W JONSSON (C) replik:

Fru talman! Jag är också oerhört glad över att den här debatten blev av så att jag kunde få en chans att tacka dig, Barbro Westerholm, som jag har följt sedan tidigt 80-tal. Då var jag kandidat och såg dig som generaldirektören. Jag har sett dina insatser i riksdagen under både 90-tal och 00-tal, och ända sedan 2006 har jag haft glädjen att arbeta tillsammans med dig genom socialutskottet.

Vi har just sett prov på den enorma kompetens som Barbro besitter. Referenser från abortsituationen på 50-talet, neurosedynkastrofen på 60-talet – det finns inte en fråga som vi diskuterar där inte Barbro kan bidra med sin djupa kompetens. Hon har anknytning till forskarvärlden men har också varit med under många år och varit aktiv inom det här området.

Barbro Westerholm har också gjort en annan bedrift. Hon har kunnat gå från att vara generaldirektör och professor till att ta plats i riksdagen och här kunna göra en strålande insats. De flesta som provar att göra den karriären klarar inte av det, för de har ofta en sjukdom som man brukar kalla för professoriasis: Jag vet bäst och ni andra ska bara lyssna på vad jag har att säga! Det är en åkomma som Barbro definitivt inte har lidit av,

utan hon har verkligen lyckats behärska parlamentarismens verktyg på ett framstående sätt.

Kollegor och gruppledare i Liberalerna har sagt: Barbro är alltid väldigt lojal, men hon har varit svår att kontrollera i vissa lägen. Det är sådana riksdagsledamöter vi behöver. Det är få riksdagsledamöter, tycker jag, som på egen hand i kraft av sin person har lyckats åstadkomma lika mycket som Barbro Westerholm har gjort.

Jag är oerhört tacksam över att ha haft förmånen att jobba ihop med dig, Barbro, under de här åren. Stort tack!

Anf. 44 BARBRO WESTERHOLM (L) replik:

Fru talman! Stort tack till dig för de orden, Anders W Jonsson!

När folk frågar mig vilken som har varit min bästa tid i riksdagen svarar jag att det är när jag har varit ersättare i socialutskottet. Då får jag frågan: Men vill du inte vara ordinarie? Är man ordinarie innebär det att vara på alla utskottsmöten, men jag har velat resa ut i landet och möta människor i deras vardag. Det är lättare att göra det om man är ersättare. Sedan kan man med motioner och debatter och allt ändå påverka.

Om någon i den kommande riksdagen är lite ledsen över att inte bli ordinarie – för det är fint, och vi har ju ett statustänkande – vill jag säga: Tänk på vilken frihet det ger att vara arbetande ersättare!
(Applåder)

Anf. 45 JOHAN HULTBERG (M) replik:

Fru talman! Tack, Barbro Westerholm, för ditt fantastiska arbete under så många år!

Jag vill minnas – eller det kan jag ju såklart knappast göra – att Barbro Westerholm blev ledamot av Sveriges riksdag 1988 första gången. Då var jag tre år, fru talman. Det vittnar om hur långsiktig och enträgen Barbro Westerholms politiska gärning har varit.

Hon är en person som har jobbat för sina idéer och sin övertygelse envetet och enträget år efter år och mandatperiod efter mandatperiod. Det enträgna arbetet, fru talman, har gett fantastiska resultat.

Jag är särskilt tacksam över Barbro Westerholms arbete och engagemang för alla människors lika värde, alla människors rätt att få vara vem man vill och få älska vem man vill. Inom de frågorna har Barbro Westerholm varit en pionjär. Hon lyfte frågorna när de var kontroversiella. Det är också, apropå vad ledamoten Anders W Jonsson sa nyss, ett bevis på Barbro Westerholms person – hon har varit en person som inte har vikt sig för tuffa frågor eller frågor där det inte är så bekvämt att göra sig hörd i debatten. Det ska hon ha ett stort tack för.

Barbro Westerholm är liberal, men ibland har jag tänkt att hon borde vara moderat. Ledamoten Westerholm fyller snart 90 år, och alltså jobbar hon enträget och hårt här i Sveriges riksdag till gagn för Sveriges befolkning. Snacka om att helga arbetslinjen!

Varmt tack för ditt fantastiska arbete, Barbro Westerholm! Jag ser fram emot debatten som jag vet att du kommer att fortsätta lyfta och som handlar om en annan kontroversiell fråga, nämligen dödshjälp. Stort tack!
(Applåder)

Anf. 46 BARBRO WESTERHOLM (L) replik:

Fru talman! Någonting för er här att tänka på framöver är hur viktigt det är när man snavar över problem som påverkar människors livskvalitet att då inte bara konstatera det och skynda vidare som om inget har hänt. Fundera över vad man kan göra. Samla kunskap om problemet. Var saknas kunskap? Går det att få fram mer? Vilka kan tänkas stödja insatser här? Vilka motarbetar, och vad är deras argument? Kanske det ligger något i deras argument som man ska ta vara på.

Man ska se var man har sina vänner, för man klarar inte att driva igenom svåra frågor ensam. Sedan lägger man upp en strategi, och det är som för generaler när det gäller att föra krig: Ingen strategi funkar, utan man måste vara förberedd på oväntade situationer och hugga när tillfället ges.

Det är det som har hänt under alla de här åren. Man får lägga saker och ting åt sidan, och så plötsligt kommer en möjlighet och man får opinionen med sig – och så lossnar det! Men man måste vara envis, ha tålamod och hela tiden bygga på kunskap.

Tack snälla för ditt anförande, Johan Hultberg!
(Applåder)

Anf. 47 ANDRE VICE TALMANNEN:

Ledamoten kommer att bli officiellt avtackad under morgondagen, men låt mig framföra mitt varmaste och djupaste tack för ditt stora engagemang i många viktiga frågor!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 13 Aktivitetskravet i plan- och bygglagen

*Aktivitetskravet i
plan- och bygglagen*

Civilutskottets betänkande 2021/22:CU27
Aktivitetskravet i plan- och bygglagen (prop. 2021/22:226)
föredrogs.

Anf. 48 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! Det krävs en ordentlig konstpaus för att göra en hedersam övergång från det väldigt fina tacket, som jag instämmer i, till Barbro Westerholm för alla de insatser hon har gjort.

Now to something completely different! Det handlar om aktivitetskravet i plan- och bygglagen.

Fru talman! Den här debatten borde inte föras, och den kommer inte att leda någonvart. Besluten är redan fattade i och med att MKB-direktivet finns i EU:s lagstiftning, och Sverige har liksom andra medlemsstater anslutit sig till Århuskonventionen. Det finns också domar i Sverige som fastställer att vi redan har brutit mot bestämmelser i denna och att vi måste ändra vår lagstiftning. Vi har inte tagit upp överklaganden mot planer och lov som har inkommit utan att den som har klagat och överklagat gjort sin röst hörd tidigare i processen, vilket aktivitetskravet innebär att man ska göra.

Fru talman! Här i Sverige hyllar vi principen att den som ska ha rätt att överklaga ett ärende som går dem emot borde ha haft synpunkter i samrådet. Syftet med samråd i plan- och bygglagen är just att lyssna in synpunkter från grannar, miljöorganisationer, näringsliv, enskilda och andra som berörs så att det som går fram till beslut i kommunfullmäktige, som ska anta planen, kan accepteras av många. Vi får den samhällsutveckling som vi vill ha och som vi har förankrat demokratiskt genom just samråd enligt plan- och bygglagen.

Vi i Centerpartiet står bakom det. Men vi vill inte att det ska vara fritt att överklaga i en högre instans om man har förlorat i de tidigare. Vi tycker att det ska kosta någonting när man har förlorat vid tidigare överklagande om man enbart för att fördröja, bromsa och krångla till det lägger in ytterligare ett överklagande som inte har förutsättningar att vinna i en högre instans. Det är okynnesöverklagande som enbart syftar till att försena, försvåra och fördyra och som inte har de legala förutsättningar som bör finnas för att stoppa ett ärende. Det är något vi ogillar.

Vi vill ha snabbare och enklare vägar från att man ansöker om att få bygga till att någon kan flytta in, till att verksamheten kan starta, till att tågen kan börja rulla på de nya spåren och stanna vid de nya perrongerna eller till att verken börjar producera den fossilfria energi som vi så väl kommer att behöva nu och i framtiden.

Vi tycker i grunden att aktivitetskravet i plan- och bygglagen är bra. Det borde ha framkommit så här långt i mitt anförande. Det är olyckligt att det måste tas bort genom ett riksdagsbeslut här i dag.

Vi är fyra partier som i ett särskilt yttrande befarar att den ändring som görs i lagen när aktivitetskravet tas bort kommer att leda till försenade och fördyrade detaljplaneprocesser med fler okynnesöverklaganden. Jag hänvisar till det, fru talman.

Det kommer endast att leda till ökade byggkostnader, längre ledtider och i värsta fall också till högre boendekostnader, elbrist och försenade infrastrukturutbyggnader. I allra värsta fall leder fördyringarna till att projekt när det väl är godkänt och beslutat inte längre är lönsamt att genomföra.

Nu inser vi att tåget har gått och att det inte tjänar något till att avslå propositionen i dag. Vi kan bara göra vad vi kan för att mildra effekterna av att aktivitetskravet kommer att slopas från och med den 1 augusti 2022.

Centerpartiet vill att lagändringen som görs i dag inte ska få retroaktiv verkan. Därför yrkar jag bifall till vår reservation, som innebär att den nu gällande lydelsen i 13 kap. 11 § plan- och bygglagen ska gälla för detaljplaner som just nu befinner sig i en samrådsprocess och som ännu inte har beslutats. Lagändringen ska således gälla planprocesser som påbörjats efter ikraftträdandet den 1 augusti i år.

Vi motsätter oss en ordning där den som har inlett en planprocess enligt nu gällande förutsättningar drabbas retroaktivt av att överklaganden från en sådan part som inte uppfyllt aktivitetskravet, varit aktiv och yttrat sig under samrådet, plötsligt den 1 augusti i år ska ges rätt att överklaga, stoppa eller hindra en plan som är beslutad enligt den nu gällande plan- och bygglagen.

Fru talman! Bostadsbrist, elbrist och eftersatt infrastruktur med förslag på höghastighetsbanor, nya landningsbanor för flyg och elvägar är några exempel som kan få miljöpåverkan. Men bland de domar som finns hänvisar man också till djurstallar och annan grön näringsverksamhet.

Vi i Centerpartiet vill inte göra det bästa till det godas fiende. Vi ser dessa exempel på gröna investeringar som behövs och som inte ska kunna förhindras genom överklaganden som inte har några förutsättningar att på goda grunder stoppa miljöskadlig verksamhet.

Anf. 49 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till civilutskottets förslag i betänkande CU27.

Det så kallade MKB-direktivet innehåller bestämmelser som ska säkerställa att en systematisk bedömning av miljöpåverkan genomförs för projekt som på grund av sin art, storlek och lokalisering medför betydande miljöpåverkan. För detta ändamål föreskrivs tillståndsplikt och krav på en bedömning av projektets påverkan innan tillstånd ges.

Enligt den nu gällande regleringen får ett beslut enligt plan- och bygglagen som huvudregel överklagas av den som beslutet angår om det har gått honom eller henne emot. I miljöbalken finns också bestämmelser som särskilt reglerar tillgången till rättslig prövning för vissa ideella föreningar och andra juridiska personer. Sådana ideella föreningar och andra juridiska personer som avses får enligt plan- och bygglagen överklaga ett beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan vars genomförande kan antas medföra en betydande miljöpåverkan på grund av att planområdet får tas i anspråk för ett MKB-projekt.

I den nuvarande plan- och bygglagen finns dock ett så kallat aktivitetskrav som begränsar möjligheten att överklaga kommunala beslut om att anta, ändra eller upphäva en detaljplan eller områdesbestämmelser.

Europeiska kommissionen lämnade i oktober 2019 en formell under rättelse till Sverige och framförde bland annat att det nuvarande aktivitetskravet inte är förenligt med MKB-direktivet. Regeringen genomförde en förändring, men i den förändringen vidhöll vi ändå aktivitetskravet så sent som 2020.

Rättsläget har därefter klargjorts ytterligare genom en dom från EU-domstolen. Domen innebär att det inte är förenligt med Århuskonventionen att ställa krav på att någon ur den berörda allmänheten, vilket alltså omfattar såväl vissa miljöorganisationer som berörda enskilda fysiska och juridiska personer, måste ha deltagit i en viss process för att få överklaga ett beslut som innebär att viss miljöstörande verksamhet tillåts.

Fru talman! Regeringen föreslår därmed att det inte längre ska krävas att den som vill överklaga en kommuns beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan som avser ett MKB-projekt skriftligen har framfört synpunkter som inte har blivit tillgodosedda före utgången av granskningstiden.

Fru talman! Jag yrkar återigen bifall till förslaget i betänkande CU27. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 14 Nya regler om föräldraskap i internationella situationer

Civilutskottets betänkande 2021/22:CU28

Nya regler om föräldraskap i internationella situationer (prop.
2021/22:188)
föredrogs.

Anf. 50 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Här svänger det kraftigt. Nu är vi inne på nya regler för föräldraskap i internationella situationer.

Det kan väl verka lovvärt att förenkla reglerna för föräldraskap i internationella situationer, men låt oss inte göra det på bekostnad av barnets ursprung.

Jag anser att barnrättsperspektivet saknas särskilt gällande barnets kännedom om sitt eget ursprung. Det borde vara självklart att regeringen här tar framför allt barnets intresse i beaktande.

Alla barn har enligt oss rätten till kännedom om sitt ursprung, vilken måste värnas av oss som lagstiftare. Vem ska annars värna barnets rättigheter om vi sviker? Barnet ska enligt oss ha en självklar rätt att veta vem som födde det till världen eller om det tillkommit genom donation och i så fall av vem.

Förslaget som regeringen tagit fram riskerar att bli en förfalskning av barnets ursprung, eftersom kännedom om de faktiska genetiska föräldrarna inte garanteras för barnet. Vi vill därför avslå förslaget, vilket också är innebörden av vår reservation som jag yrkar bifall till.

Vår förhoppning var att vi skulle få majoritet för ett sådant avslag. Men det ser inte direkt ut att bli majoritet för ett avslag, vilket jag beklagar. Framför allt beklagar jag det ur ett barnperspektiv, då många barn framöver inte kommer att få den kännedom om sitt ursprung som de faktiskt borde ha rätt till.

Ett avslag hade däremot kunnat ge möjlighet för en ny regering att lägga fram ett nytt förslag där barnets rättigheter bättre värnats och där barnperspektivet varit rådande framför vuxnas önskemål om en snabb och enkel hantering. Det vore helt i enlighet med det som ett flertal av remissinstanserna säger.

Fru talman! Sedan kan jag inte låta bli att också nämna surrogatmödraskap, som flera partier har försökt smyga in i det här ärendet. Det som efterfrågas är alltså att underlätta för att köpa och utnyttja kvinnor i andra länder, och jag har svårt att se det som något positivt.

Redan i dag finns mängder av exempel i världen på hur fel det kan bli när fattiga länders kvinnor utnyttjas på det här sättet. Flera kvinnor har dött i komplikationer. I andra fall har barnet aldrig levererats, då mottagaren har ångrat sig eller dött. Plötsligt får surrogatmamman inga pengar och får dessutom ett oönskat barn. I Ukraina uppstod leveransproblem när Putin invaderade landet. Det blir ju extra sjukt när man börjar prata om leveransproblem i samband med barn.

Flera kvinnorrättsorganisationer har identifierat just surrogatmödraskap som ett av dagens största problem där kvinnor utnyttjas på ett hänsynslöst sätt. För att stoppa detta har man föreslagit att det ska införas ett internationellt förbud.

Att i det läget säga att man i Sverige vill underlätta för att fler barn ska tillkomma genom surrogatmödrar är för mig främmande. Jag hade hellre sett att vi gemensamt tog kvinnornas parti och ställde oss bakom ett internationellt förbud.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservation nummer 1, vilket jag egentligen redan har gjort.

Anf. 51 EMMA HULT (MP):

Fru talman! Äntligen erkänns samkönade föräldrar också från andra länder i vår lagstiftning. Ett näst intill enigt utskott – alla utom Sverigedemokraterna, vilket vi precis hörde i deras anförande – ställer sig bakom förslaget till ändringar så att vi får en ny lag på plats om föräldraskap i internationella situationer. Det innebär alltså att utländskt föräldraskap ska gälla även i Sverige för kvinnor med barn som flyttar hit eller är svenska medborgare men bor utomlands. Det är en lagstiftning som ger ett barn rätt till båda sina föräldrar, oavsett kön eller familjebildning.

Jag måste ändå, fru talman, bemöta det som Sverigedemokraternas representant precis sa i talarstolen. Sverigedemokraterna anser att förslaget som vi debatterar i dag endast är inriktat på vuxenperspektivet och föräldraskapet, att det inte finns någon jämlikhet i detta och att det genetiska ursprunget är viktigare än ett barns rätt till båda sina föräldrar. Jag och Miljöpartiet håller inte med. En spermadonator är en spermadonator, och vår lagstiftning säkerställer att barn som kommer till med hjälp av en spermadonator har rätt till information om sitt ursprung.

Till skillnad från Sverigedemokraterna anser jag och Miljöpartiet att det är angeläget att reglerna om föräldraskap utvecklas i takt med samhället i övrigt och är anpassade till olika sätt att få barn och bilda familj.

Varje barn ska ha en trygg familjesituation och få växa upp i ett samhälle som inte gör skillnad på personer beroende på kön eller olika familjekonstellationer. Reglerna ska inte bara fungera för olika familjer som bildas i Sverige utan även för olika familjer som kommer hit från andra länder.

Fru talman! Förslaget som vi debatterar här i dag innebär att det införs en ny föräldraskapspresumtion i internationella situationer. Presumtionen innebär att en kvinna som är eller har varit gift med barnets mor på vissa villkor automatiskt anses som barnets förälder i Sverige. Det gäller i första hand om föräldraskapet följer av lagen i det land där barnet vid födseln fick sin hemvist.

Dessutom föreslås att vissa utländska domstolsavgöranden om och fastställelse av föräldraskap för en kvinna som är eller har varit gift eller sambo med barnets mor under vissa förutsättningar också ska erkännas i Sverige.

Regeringen föreslår också flera andra internationellt privat- och processrättsliga regler om föräldraskap för en kvinna som är eller har varit gift eller sambo med barnets mor. Förslaget innebär att fler barn kommer att ha två rättsliga föräldrar i Sverige. Det leder också till ökad jämlikhet mellan föräldrar i samkönade respektive olikkönade relationer.

Under senare år har vi gjort en rad förändringar i förädrabalkens regelverk. Det här är bara ett steg till för att göra förädrabalkens regler könsneutrala, som är det vi debatterar här i dag.

Det är mycket välkommet att vi nu kommer att få nya regler om föräldraskap i internationella situationer och för en kvinna i en samkönad relation som inte har fött barnet. Reglerna ska införas i lagen om internationella faderskapsfrågor och i lagen om erkännande av nordiska faderskapsavgöranden. Men lagarna kommer också att byta namn. Nu kommer lagarna att heta föräldraskap i internationella situationer respektive lagen om erkännande av nordiska föräldraskapsavgöranden. Lagarna blir alltså äntligen könsneutrala.

Vi vet att lesbiska föräldrar som har flyttat till Sverige har haft stora problem eftersom Sverige hittills bara haft regler om internationella faderskap. Miljöpartiet har varit drivande för att vi nu får en modern och jämlik reglering som även erkänner samkönade föräldrar från andra länder.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag också passa på att nämna den del i lagförslaget som vi från Miljöpartiet menar saknas. Där har vi ett särskilt yttrande tillsammans med Moderaterna, Centerpartiet och Liberalerna.

Jag vill också, med anledning av Sverigedemokraternas anförande tidigare, säga att den här debatten inte handlar om surrogatarrangemang vara eller icke vara. Den handlar om barns rätt till rättssäkerhet i vårt land.

Det är angeläget att reglerna om föräldraskap utvecklas i takt med samhället i övrigt och är anpassade till olika sätt att få barn och bilda familj. Varje barn ska känna sig tryggt i sin familjesituation och växa upp i ett samhälle där man inte gör skillnad på personer beroende på kön eller olika familjekonstellationer.

De lagförslag som vi debatterar i dag grundar sig på Utredningen om utökade möjligheter att göra utländska föräldraskap gällande i Sverige i betänkandet *Nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall*.

I betänkandet finns även förslag om nya regler för föräldraskap när det gäller barn som har tillkommit efter surrogatarrangemang i utlandet. Förslagen syftar till att anpassa svensk lagstiftning för att uppfylla Sveriges konventionsåtaganden om bland annat barnets rätt till privat- och familjeliv. Som framgår av propositionen bereds dessa förslag vidare i Regeringskansliet och är alltså inte en del av det som vi ska ta ställning till i dag. Jag och Miljöpartiet hade dock gärna sett att propositionen också hade behandlat de här delarna och beklagar att det inte är så.

När det gäller barn som har kommit till via surrogatarrangemang – oavsett vad man tycker om det förekommer det i Sverige i dag – är det framför allt barnets intresse av rättssäkerhet och trygghet i Sverige som vi behöver ta ställning till. Hur ett barn kommer till världen är inget som barnet självt kan påverka. Därför är det viktigt att vi som samhälle ser till att barnet får det skydd, den trygghet och de rättigheter som barnet har rätt till. Jag kan bara konstatera att det är mycket olyckligt att propositionen inte innehåller denna del av förslaget.

(Applåder)

Anf. 52 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag kunde inte låta bli när Emma bjöd upp till dans så fint. Då får jag ju faktiskt gå upp och diskutera det här lite.

Vad jag skulle vilja fråga Emma Hult och Miljöpartiet är varför de rättigheter som vi ser det som självklart att svenska barn ska ha, det vill säga rätten till sitt genetiska ursprung och sitt genetiska arv, inte ska skrivas in

för barnen i detta fall som kommer från ett annat land. Varför är det viktigare för svenska barn än för invandrade barn att få förståelse för sitt eget ursprung?

Jag tror att de flesta människor är ganska intresserade av att veta var de kommer ifrån i en större kontext och förstå vem som egentligen fött dem, var de är ifrån och så vidare. Mycket av vår psykiska ohälsa tror jag beror på att människor ibland är lite vilsna överlag, och det är ytterligare en anledning att bli vilse i sig själv att inte få reda på sådana grundläggande saker.

Det skulle vara en väldigt liten förändring att åtminstone utreda så långt det är möjligt vilket genetiskt ursprung som finns och att ge barnet en självklar rätt till det. Men man har valt att inte göra så, och jag undrar ju varför man tycker att det är skillnad på svenska barn och barn som kommer från andra länder.

Anf. 53 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Tack, Mikael Eskilander, för frågan!

Det enkla svaret är att vi tycker att vi ska erkänna de utländska domstolsavgöranden som gjorts, där man har fastställt vem som är förälder till barnet, och att det inte ska bli en ny prövning när man kommer till Sverige. Den rättsosäkerhet som både kvinnorna i de här förhållandena och barnet utsätts för är inget som vi vill se.

Man blir frestad att gå in på vad den psykiska ohälsan i samhället beror på. Att vi är "vilsna överlag" känns som ett märkligt angrepp i den här debatten. Då kastar jag väl tillbaka bollen till Sverigedemokraterna, fru talman, och säger så här: Den polarisering och de motsättningar som Sverigedemokraterna bidrar till i vårt samhälle tror jag också är en stor del i den psykiska ohälsa som vi ser växa i vårt land.

Anf. 54 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tror inte alls att det är Sverigedemokraterna som skapar den psykiska ohälsan i Sverige i dag, nej. Det finns väldigt mycket påverkan från alla möjliga håll, och våra partier är nog resultat av vår tid mer än vår tid är resultatet av i alla fall mitt parti – särskilt eftersom mitt parti, till skillnad från Miljöpartiet, aldrig varit med och styrt.

En annan sak som Emma Hult var inne på här var oavsett vad man tycker om surrogatarrangemang. Ja, men vad tycker man egentligen om surrogatarrangemang? Med tanke på att det finns så många kvinnoorganisationer som har gått ut och i olika sammanhang krävt ett förbud mot surrogatarrangemang undrar jag ju om Miljöpartiet är berett att ställa sig bakom ett internationellt förbud mot surrogatarrangemang och tycker att det skulle vara en bra lösning. Jag har inte sett att Miljöpartiet yttrat sig i den frågan, åtminstone inte som jag kunnat läsa.

Det blir ju allt vanligare att kvinnor utnyttjas. I dag är det väldigt enkelt att bara söka på nätet och hitta olika sidor där man kan få olika kostnadsförslag och olika upplägg. Beroende på om man vill utnyttja kvinnor i Ukraina eller om man vill utnyttja kvinnor i Asien kan man få lite olika kostnader. Oavsett vilket tycker jag att det är en cynisk verksamhet och att man bör fundera över om det verkligen är rimligt att den obehindrat ska få fortsätta som i dag. Vad är Miljöpartiets syn?

Anf. 55 EMMA HULT (MP) replik:

Fru talman! Det här är min slutreplik, annars hade jag varit frestad att ställa en motfråga om Sverigedemokraternas syn på vad altruistiskt surrogatmoderskap i Sverige skulle innebära om nu problemet är det internationella perspektivet. Men som jag sa i mitt anförande hör den debatten inte hemma i den här debatten.

Här pratar vi om hur vi ska säkerställa barns rättssäkerhet och trygghet så att de har rätt till båda sina föräldrar i vår lagstiftning. Som tur är finns det en stor majoritet i kammaren som ser att det är barnets rätt vi stärker med den här lagstiftningen.

Miljöpartiet har kongressbeslut på att vi vill utreda hur konsekvenserna av ett altruistiskt surrogatmödraskap i Sverige skulle se ut. Med det sagt har vi inte sagt vare sig ja eller nej. Vi behöver se mer av de konsekvenserna. Men om man på riktigt vill lyfta fram de internationella problem som Mikael Eskilandersson tog upp i sitt anförande behöver man nog fundera på vilka andra vägar framåt som man vill gå.

Jag vill också passa på att påpeka att Mikael Eskilandersson i sitt anförande använde ord som leveransproblem. Det är nästan så att det smakar lite illa i min mun. Att prata om barn på det sätt som Mikael Eskilandersson väljer att göra tycker jag är osmakligt.

Jag har avslutningsvis en fundering. Om det är så att man inte vill ge två kvinnor i ett lesbiskt förhållande samma rätt att vara föräldrar till sitt barn så att barnet får två föräldrar från början, är inte det egentligen ett problem med Sverigedemokraternas syn på hbtqi-politiken i stort? Vi har lagstiftning, men varje gång vi lägger fram ett förslag för att förbättra situationen för hbtqi-personer i Sverige – det här är ett förslag i det ledet, då det gör det bättre för lesbiska par – säger Sverigedemokraterna nej. Det tycker jag är oerhört problematiskt.

År 2022 behöver vi jobba med de förutsättningar vi har och med det land vi har – det fantastiska land vi har där man har rätt att älska vem man vill, vara vem man vill och leva i vilka relationer man vill. Men där säger Sverigedemokraterna nej.

(Applåder)

Anf. 56 ELIN LUNDGREN (S):

Fru talman! Den här debatten handlar inte om surrogatmödraskap, inte alls. Betänkandet handlar inte om det. Däremot fanns det, som vi hörde tidigare, en del skrivningar om detta i en utredning.

Eftersom det efterfrågas tydlighet kan jag säga att vi i Socialdemokraterna är emot alla former av surrogatmödraskap. Men som Emma Hult före mig betonade är det naturligtvis viktigt att det kommer bra lagstiftning så att barn som föds inom de arrangemang som finns i dag får en trygghet.

För ganska exakt ett år sedan stod vi här och debatterade. Då pratade vi om att ge lika möjligheter till barn som föds av gifta föräldrar, oavsett om föräldrarna är av samma eller olika kön. Det var en väldigt stor framgång, tycker jag. Det är ju viktigt att vi moderniserar lagstiftningen så att den passar för dagens förhållanden.

I dag handlar debatten alltså om att ge samma förutsättningar för familjer med barn som flyttar till Sverige, oavsett kön på föräldrarna.

Problemet har alltså varit att när två mammor flyttar till Sverige med sitt eller sina gemensamma barn och båda föräldrarna är dokumenterade föräldrar i landet de flyttar från har det blivit problem när de kommit hit eftersom den ena föräldern inte längre räknats som juridisk förälder.

Någon kan alltså ha varit juridisk förälder åt ett barn under många år, men efter flytt till Sverige förlorar barnet den föräldern som fullvärdig förälder.

Det här är något som under lång tid har lyfts fram av drabbade familjer som vill att andra ska slippa hamna i samma knipa som de.

Nu ska det här äntligen korrigeras. Inget barn i den här situationen ska bli av med den ena av sina föräldrar under en period medan vi i en byråkratisk, stundtals utdragen, process ska lösa den situation som redan är legal i landet där barnet föddes.

Den här lagen ska börja gälla från den 1 augusti i år. Jag tycker att det känns bra att den kommer igång snabbt efter beslut här.

Det problematiseras kring barnets rätt till sitt ursprung. Det låter nästan som att den här debatten handlar om att den frågan är oviktig och att vi på något sätt vill ta bort barnets rätt att känna till sitt ursprung. Det handlar naturligtvis inte om det, och ursprungsfrågan är naturligtvis inget att ta lätt på. Men alla barn som har två föräldrar som inte har egna spermier begriper ändå att en donator har varit inblandad. På så vis kan ingen bli lurad. Ingen tror i dag att två kvinnor tillsammans kan alstra barn utan att en donator är inblandad.

I andra länder än Sverige ser reglerna lite olika ut när det gäller vilka möjligheter man har att ta reda på vem som varit donator. En del kan, andra inte. Det beror på ländernas respektive lagstiftning. Men den möjligheten påverkas inte över huvud taget av att Sverige godkänner redan fastställda föräldraskap.

Apropå de reservationer som finns i ärendet har jag verkligen funderat över hur ett barn som vuxit upp med två kvinnor i ett land där barnet inte har donatorn fastställt i papperen men har två kvinnor som legala föräldrar får det lättare och bättre av att komma till Sverige, förlora en legal förälder och fortfarande inte ha enklare att få reda på sitt genetiska ursprung. Jag konstaterar också, precis som konstateras i handlingarna, att det i den frågan inte är någon skillnad jämfört med vad som gäller för ett heteropar som använt en donator och flyttar till Sverige.

Med tanke på barnets rätt till sina föräldrar och den minskade oron för föräldrarna är jag väldigt glad över att vi är framme vid ny lagstiftning. Jag är också väldigt glad över att mitt sista anförande i denna kammare handlar om en fråga som så påtagligt gör positiv skillnad för barn. Detta var en av mina viktigaste drivkrafter när jag valde att engagera mig politiskt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 57 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M):

Fru talman! Propositionen vi i dag har att ta ställning till heter *Jämlika regler om föräldraskap i internationella situationer*. Som flera kollegor har påpekat är vi moderater väldigt glada för att vi nu också får ett mer könsneutralt namn på lagstiftningen. Det är en bra titel, och propositionen innehåller också förslag på lagändringar som är nödvändiga för att i första

hand säkra barnets bästa, men också för att de som är föräldrar till barnet ska bli godkända som föräldrar även i lagens mening.

Regeringens proposition tar sikte på att öka tryggheten för barn i situationer där föräldrarna och barnet flyttar till Sverige. Regeringen säger i sin proposition att det med utgångspunkt i barnets bästa ska vara jämlika, inkluderande och ändamålsenliga regler om föräldraskap i internationella situationer. Det är angeläget att reglerna om föräldraskap utvecklas i takt med samhället i övrigt och är anpassade till olika sätt att få barn och bilda familj. Varje barn ska ha en trygg familjesituation och få växa upp i ett samhälle som inte gör skillnad på personer beroende på kön eller olika familjekonstellationer. Jag är väldigt glad att vi, som flera talare före mig har sagt i dag, är så överens om just detta.

Propositionen stärker, som tidigare talare har sagt, ställningen för två kvinnor som är eller har varit gifta med varandra och som har gemensamma barn. Båda kvinnorna ska enligt lagförslaget anses som juridiska föräldrar till barnet om de är juridiska föräldrar till barnet i sitt hemland.

Vi välkomnar de lagändringar som regeringen presenterar. Alla barn förtjänar att få en trygg start i livet, och det bör från början vara fastställt vem som är barnets föräldrar. Det är positivt att förslag om att godkänna utländska domar om föräldraskap nu läggs fram och att lagstiftningen görs mer könsneutral med hänsyn till de situationer där föräldrarna är två kvinnor.

Vi moderater är inte emot det som propositionen innehåller, men vi saknar en viktig del: barns rätt till sina juridiska föräldrar när barnet tillkommit vid ett surrogatarrangemang i utlandet och föräldrarna har sin hemvist i Sverige. Trots regeringens ambitioner väljer den att inte inkludera dessa barn. Vi anser att detta är en stor orättvisa och en betydande brist i helhetssynen gällande barnets bästa. Även dessa barn behöver trygghet från början. Nu exkluderas de på grund av att föräldrarna redan har sin hemvist i Sverige. Dessa barn och föräldrar måste med regeringens förslag fortfarande gå vägen via adoption för att klargöra vilka barnets juridiska föräldrar är. Ett adoptionsförfarande fungerar oftast bra, men inte alltid, och det kan dra ut på tiden.

Fru talman! Under 2019 föddes cirka 215 svenska surrogatbarn utomlands, jämfört med 180 barn 2018. Det innebär att det under 2019 kom fler barn till Sverige genom surrogatarrangemang än genom internationella adoptioner. Omfattningen av internationella adoptioner har minskat kraftigt under det senaste decenniet. År 2009 adopterades 750 barn jämfört med 170 barn 2019. Detta beror dock delvis på effektivare IVF-behandlingar och på att fler länder i dag tillämpar nationella adoptioner i mycket större utsträckning än tidigare.

Men, fru talman, regeringen gör i sin proposition skillnad på vilken trygghet dessa barn, som tillkommit genom surrogatarrangemang, har rätt till från sitt livs början i förhållande till de barn som tillkommit på samma sätt men har föräldrar som inte hade sin hemvist i Sverige. Vill regeringen stå fast vid sin skrivning om alla barns rätt till trygghet – barnets bästa – borde även dessa barn inkluderas i dagens förslag och barnets båda tilltänkta föräldrar anses vara barnets juridiska föräldrar.

I den SOU, den utredning, som tidigare talare har hänvisat till lyfts just denna aspekt under rubriken Nya regler om föräldraskap för barn som tillkommit efter ett surrogatarrangemang, när de tilltänkta föräldrarna har sin huvudsakliga anknytning till Sverige. Det är en lång rubrik, och väldigt beskrivande.

I SOU:n, utredningen, kan vi läsa: ”Svensk lagstiftning behöver anpassas för att uppfylla Sveriges konventionsåtaganden. Regelverket bör anpassas efter den utveckling som skett av familjelivet och den internationella rättsutvecklingen så att det tillgodoser barnets rätt till privat- och familjeliv och stämmer överens med principen om barnets bästa. För att säkerställa barnets rättigheter och bästa behöver det införas regler som gör det möjligt att tillerkänna en faktisk familjerelation mellan barnet och dess tilltänkta föräldrar familjerättslig status i Sverige.” Detta har regeringen valt att inte ta hänsyn till i dagens proposition.

Fru talman! Då dagens lagförslag inte tillgodoser dessa barns bästa valde vi att skicka in en följdmotion där vi uppmanade regeringen att se till även dessa barns och föräldrars rätt till trygghet. Det handlar inte om att i dagens debatt fokusera på ja eller nej till surrogatarrangemang, även om vi moderater har sagt tydligt ja till altruistiskt surrogatmoderskap. I dag, fru talman, handlar det i stället om att alla barn har rätt till en trygg start i livet.

Tyvär fick vi inte lämna in denna motion då den ansågs hamna utanför lagförslagets ramar. Vi delar inte denna uppfattning men respekterar riksdagens regelverk och har därför valt att tillsammans med Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet lämna ett särskilt yttrande som tydligt säger att vi bestämt hade velat att alla barn ses som lika mycket värda, att alla barn ska ha rätt till en trygg start i livet och att även dessa föräldrar ska ha rätt att känna sig säkra på familjens juridiska ställning när de återkommer till Sverige med sitt sedan länge efterlängtade barn.

(Applåder)

Anf. 58 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Barn har rätt till sina föräldrar. Biologiskt kan vi i dag bli föräldrar på väldigt många olika sätt – fler sätt än i en relation mellan en man och en kvinna som är gifta med varandra. Vi kan bli föräldrar om vi lever som sambor. Vi kan bli föräldrar i en samkönad relation. Vi kan bli föräldrar genom ensam- eller parinsemination. Vi kan bli det genom donation av ägg, embryon eller spermier. Vi kan bli det via adoption och genom värdmoderskap.

Vi har en svensk lagstiftning, föräldrabalken, som är skriven 1949 och berör föräldraskap och hur barn får sina juridiska föräldrar. Den är justerad sedan 1949. Eftersom vi lever på ett annat sätt i dag än då har vi lappat och lagat, och nu lappar vi lite till.

I sak fattar vi ett väldigt bra beslut i dag, där vi säkerställer att barn har rätt till sina juridiska föräldrar om de flyttar till Sverige om föräldraskapet har godkänts i ett annat land. Lagstiftningen tar sikte på två kvinnor som lever ihop och har ett barn gemensamt.

Men jag tycker att det börjar bli dags att vi i den här kammaren vågar diskutera att se över helheten med den här lagstiftningen, så att vi kommer bort ifrån lappandet och lagandet och utgår från barnets rätt till sina juridiska föräldrar oavsett den biologiska kopplingen. Den är lika viktig – att

också barnen har rätt till sitt ursprung – och lagstiftningen får inte utgå från föräldrarnas relation eller föräldrarnas förmåga att biologiskt ha ett barn.

Som sagt, det beslut vi tar i dag är väldigt bra, och det är skönt att vi har en så stor enighet i kammaren i den här frågan. Men det är faktiskt ganska galet att det inte har hänt förrän nu och att det har tagit så lång tid för oss att våga ta de här stegen.

När jag började jobba med de här frågorna hösten 2018 tog det mig ganska lång tid att förstå att det var så här, alltså att två kvinnor som är föräldrar i ett land helt plötsligt inte längre är det när de flyttar till Sverige. Det var för mig en stor ögonöppnare när jag förstod det och insåg hur mycket arbete vi har kvar att göra för att säkerställa barns rätt till sina föräldrar – juridiska, biologiska och sociala.

Detta borde som sagt ha gjorts tidigare, och nu är vi här. Men det finns fortfarande barn som inte har ett skydd för att ha sina juridiska föräldrar, och därför behöver vi se över hela lagstiftningen.

Fru talman! I samma utredning som ligger till grund för det här beslutet är det som föregående talare har varit inne på så att det också finns skrivningar om värdmoderskap. Där behövs en rättslig reglering. Det efterfrågas även av våra domstolar. Vi behöver bli bättre på att hantera de här frågorna, för barn riskerar att bli utan vårdnadshavare när de kommer till Sverige.

Och vi kan inte låtsas som om de här barnen inte finns, för de finns.

Jag vet att detta med värdmoderskap väcker mycket tankar, frågor och känslor. Men i vilket fall som helst måste vi våga ha denna diskussion och säkerställa barns rätt.

Därför är det synd att inte den här regleringen och dessa förslag finns med i dagens beslut. Det är en lång process för föräldrarna att återigen bli vårdnadshavare, och det är synd att regeringen inte vågar ta med sig dessa frågor utan duckar för detta.

Även om det kan uppfattas som långsökt tänkte jag på detta med internationella adoptioner. Under 1970-, 1980- och 1990-talen hade vi inte jättebra regleringar av detta från svensk sida. I dag har vi kunskap om att det är väldigt många barn som kanske inte skulle ha varit här. Det är ett skäl till att vi måste säkerställa att det vi nu diskuterar blir av på ett bra sätt. Dessa barn behöver sin trygghet. Jag beklagar att vi inte har detta beslut i dag också.

Fru talman! Sammanfattningsvis är det ett mycket bra beslut att även två kvinnor vid flytt till Sverige ska få fortsätta att vara föräldrar. Men jag är lite besviken på att regeringen inte vågar ta även de tuffa och svåra besluten.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag men vill också nämna det särskilda yttrande som Centerpartiet har tillsammans med Moderaterna, Miljöpartiet och Liberalerna om att vi saknar den del som handlar om värdmoderskap och regleringen av detta.

Jag ser fram emot en ny mandatperiod där vi kan fortsätta dessa diskussioner om barns rätt till sina föräldrar. Jag vill helt enkelt önska talmannen, mina kollegor och övriga en trevlig sommar! Jag vill också se en ärlig och öppen valrörelse där vi fokuserar på politik och inte på vem som tar vem och där vi inte smutskastar varandra. En fantastisk sommar och en härlig valrörelse!

Anf. 59 ROBERT HANNAH (L):

Fru talman! Vi debatterar i dag nya regler om utländska föräldraskap och adoption i vissa fall. Så hette i vart fall den utredning som ligger till grund för det vi debatterar i dag. Jag är jätteglad över att vi i dag kommer att besluta om nya regler för att erkänna lesbiska pars rättigheter – jag menar barnens rättigheter när det handlar om barn som tillhör lesbiska par som flyttat tillbaka till Sverige. Självklart ska barnen ha sina rättigheter.

Det som är olyckligt i det här fallet var att Högsta domstolen den 17 december 2019 valde att fälla svensk lagstiftning. Högsta domstolen bestämde då att svensk lag inte ska gälla. I stället ska barnkonventionen gälla. Barnkonventionen, som blev lag först två veckor senare, den 1 januari 2020, gick alltså före den svenska lagen. Det var också hänvisningar till Europakonventionen.

Vad handlade det om då? Jo, det handlade om barns rättigheter till sina föräldrar – barns rätt att få sina rättigheter erkända när de fötts i utlandet till föräldrar som lever i Sverige. Det handlar alltså om värdgraviditet.

Högsta domstolen i Sverige säger alltså till de folkvalda i Sveriges riksdag att den lag som de har stiftat diskriminerar dessa barn. Den tolererar inte att barnen får rätt till sitt privatliv. Den säger att barnkonventionen och barnperspektivet går före svensk lag.

Två och ett halvt år har gått sedan denna dom kom och sedan Högsta domstolen fattade beslut om att fälla Sveriges lag genom att säga att barnens rättigheter går före den svenska lagen. Vad har hänt sedan dess? Ingenting!

I två och ett halvt år har Socialdemokraterna fortsatt att sticka huvudet i sanden och ignorera att Högsta domstolen och andra domstolar i Sverige inte tillämpar svensk lag, utan de tillämpar internationell rätt. De tillämpar barnkonventionen och Europakonventionen.

Ska vi ha det på detta sätt? Ska Socialdemokraterna välja att bara ignorera Högsta domstolens avgöranden i frågor som är helt grundläggande för barns rättigheter?

När dessa barn kommer till Sverige – det gör de ju antingen man vill det eller inte – har de inte rätt till sjukvård. De har inte rätt att gå till BVC. De har inte rätt att bli folkbokförda av Skatteverket. Det tvingas då svenska tjänstemän och offentligheten göra trots att lagstiftningen säger att det inte går. Det är likadant med sjukvården. De ska ha tack för det. Men det är inte Socialdemokraterna som ger barnen detta skydd och dessa rättigheter, utan det är för att man från vårdens sida väljer att inte lyssna på lagen.

I Sverige måste man vända sig till tingsrätt och familjerätt, till förvaltningsrätten, till socialnämnden, till Skatteverket och till Försäkringskassan. Det är alltså en enorm process för att få barnens rättigheter på plats. Vi kan inte ha det på detta sätt i framtiden.

Jag hoppas att Socialdemokraterna ska komma till sans, oavsett om de får styra om tre månader eller inte, och faktiskt fokusera på barnen. Sedan kan de komma tillbaka med en exakt likadan lagstiftning som den vi ska besluta om här i dag – en lagstiftning som säger att om ett annat land har tillerkänt föräldraskap ska det också erkännas här i Sverige. En domstol, ett beslut. Det ska vara en automatisk prövning, sedan ska barnet ha sina rättigheter. Barnet ska kunna tas till sjukhus utan att man ska behöva fråga om barnet kan få vård eller om de kommer att stänga dörren, för annat vore oacceptabelt.

Jag har nog sagt vad jag vill säga i det här ärendet, men jag vill ta tillfället i akt att tacka ett par ledamöter som ska sluta.

Först är det Cecilie Tenfjord Toftby, som har varit en fantastisk riksdagsledamot att arbeta tillsammans med under dessa år. Jag önskar dig all lycka till i framtiden!

Även Ola Johansson vill jag tacka. Han älskar ju att debattera, men han är inte här i rummet nu. Vi har haft åtta år av roliga diskussioner och många samarbeten. Jag har uppskattat hans person, även om vi är väldigt olika varandra. Han har lärt mig mycket om bygdegårdar och annat som jag hade noll koll på innan jag kom in i riksdagen.

Jag vill självklart också tacka Elin Lundgren från Socialdemokraterna. Hon är alltid snäll och alltid duktig.

Civilutskottet har fungerat väldigt bra under den här mandatperioden, och det beror på två personer. Den ena är vår ordförande Emma Hult, en person som jag har jobbat med i åtta års tid. Vi har inte alltid tyckt lika, men när vi har tyckt lika har vi kroat arm och fått väldigt mycket gjort. Hon är otroligt duktig, otroligt kunnig, alltid insatt, alltid trevlig och en jätteduktig ordförande för civilutskottet. Den andra är Larry Söder, som jag också vill tacka. Han har varit ett jättebra stöd, och han har haft ett fantastiskt samarbete med Emma.

Civilutskottet har faktiskt varit ett av de utskott som har haft absolut bäst stämning, så jag vill verkligen tacka er två för att ni har gjort detta utskott så pass bra under denna mandatperiod.

Sedan önskar jag självklart presidiet en trevlig sommar. Förhoppningsvis träffas vi andra här efter valet och fortsätter gnabbas för Sveriges bästa. (Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 19.)

§ 15 Vägar till hållbara vattentjänster

Civilutskottets betänkande 2021/22:CU29
Vägar till hållbara vattentjänster (prop. 2021/22:208)
föredrogs.

Anf. 60 EMMA HULT (MP):

Fru talman! Det är inte annat än att man blir lite rörd när någon precis har berömt ens arbete i utskottet, men nu ska jag försöka tala om de viktiga frågorna vad gäller vägar till hållbara vattentjänster.

I propositionen föreslår regeringen lagändringar som syftar till att skapa förutsättningar för långsiktigt hållbara vatten- och avloppslösningar samt att öka allmänhetens insyn och möjlighet till deltagande och påverkan vid den kommunala planeringen av hur behovet av allmänna vattentjänster i kommunen ska tillgodoses.

Vi från Miljöpartiets sida håller i stort med om förslaget men har några reservationer. Det gäller frågan om kontroll av små enskilda avloppsanläggningar. Där har vi en gemensam reservation med ett par av de andra partierna. Det är samma sak när det gäller utgångspunkter vid bedömningar av behovet av allmänna vattentjänster med mera. Sedan gäller det be-

dömningskriterier och bevisfrågor med mera. Och det gäller vattentjänstplanernas innehåll med mera.

Jag ställer mig givetvis bakom samtliga reservationer från Miljöpartiets sida men väljer att yrka bifall endast till reservation 10, som handlar om vattentjänstplanernas innehåll med mera.

Fru talman! Vår tids största utmaning är klimatförändringarna.

Bräddning är en säkerhetsfunktion i ledningssystemet som innebär att ett tillfälligt utsläpp av avloppsvatten sker vid överbelastning. Med klimatförändringarna förväntas fler skyfall och mer extremväder, vilket kan öka miljöpåverkan av bräddning drastiskt. Jag välkomnar därför regeringens förslag att kommunerna ska åläggas att planera för skyfall inom ramen för sitt arbete med vattentjänstplanerna. Men enligt min och Miljöpartiets mening borde emellertid ytterligare frågor belysas i vattentjänstplaneringen.

Till att börja med kan jag konstatera att kommunernas arbete med klimatanpassning dessvärre inte har kommit igång så kraftfullt som skulle behövas. Som flera remissinstanser påpekat bör därför klimatanpassningsfrågorna, det vill säga kommunernas planering för klimatanpassning, lyftas in i vattentjänstplanen.

Jag kan vidare konstatera att skyddet av dricksvatten varierar stort i vårt land. Den viktigaste resursen vi har är rent vatten. Många kommunala vattentäkter saknar helt skyddsområden, och många befintliga skyddsområden behöver ses över. Detsamma gäller för reservvattentäkterna.

Jag är riksdagsledamot från Jönköpings län. Jönköping är en av de kommuner som tar sitt dricksvatten från Vättern. Det gör också väldigt många fler människor runt vår sjö. Vi behöver verkligen skydda den viktigaste resursen vi har, vårt dricksvatten. Vi vet att Örebro vill ansluta till Vätterns vatten, och vi hör att det pågår diskussioner om vad som händer den dag Stockholm inte längre kan ta sitt vatten från Mälaren på grund av de saltinträngningar som sker. Jag kan konstatera att vi behöver skydda vårt dricksvatten betydligt mycket mer i många av kommunerna i vårt land.

Höga temperaturer under lång tid kan såklart påverka vattentemperaturen och därmed också bakterietillväxten, vilket i sin tur kan påverka vattentjänsterna. Det finns ett stort behov av att stärka arbetet med dricksvattenförsörjning och vattenskydd, dels för att trygga vattenförsörjningen, dels för att vi ska leva upp till miljömålen.

Även dessa frågor bör lämpligen adresseras i vattentjänstplaneringen. Sammanfattningsvis bör det tydligt framgå av vattentjänstplanen vilka åtgärder kommunen avser att vidta när det gäller klimatanpassning över tid och hur de ska finansieras.

Vidare bör vattentjänstplanen kompletteras med en vattenresursplan som adresserar klimatanpassningsbehov, tillgångar och lösningar för dricksvattentillgång vid extrema klimatrelaterade händelser, som exempelvis långvarig torka.

Nu är vi i juni månad, men traditionen bjuder ofta dessvärre på att det blir allt varmare. Vi ser temperaturer i Europa som gör att fågelungar hoppar ur sina bon och dör av hettan. Det blir också varmare i vårt land. Torkan är en företeelse som i vissa delar av vårt land har varit extremt jobbig för många, inte minst lantbrukare och de som har djur. Vi tycker verkligen att vattentjänstplanen ska kompletteras med en vattenresursplan.

Detta är mitt sista anförande för denna mandatperiod, så jag vill också passa på att tacka. Det har varit sommarkänslor i kammaren den här veckan och den förra veckan. Det är härligt.

Det har varit en ära och ett stort nöje att få vara ordförande i ett av riksdagens utskott. Det har varit fantastiskt att få jobba tillsammans med talmannen och de vice talmännen om hur vi ska jobba framåt med riksdagens arbete och utskottets viktiga arbete. Kammarkansliet är alltid professionellt. Det är fantastiskt att få jobba i en organisation där administrationen fungerar perfekt i alla led. Detsamma gäller civilutskottets kansli.

Min käre vice ordförande i civilutskottet, Larry Söder, har stått vid min sida genom denna pandemi. Den har om inte annat satt mitt tålamod på prov när telefonmöten inte fungerat eller när Skype kraschat.

Som tidigare har nämnts har vi tre avgående ledamöter i utskottet: Cecilie Tenfjord Toftby, Ola Johansson och Elin Lundgren. Jag hoppas att ni får en riktigt skön sommar men också ett väldigt härligt liv utanför dessa väggar när sommaren är över.

Men först stundar en valrörelse. Jag vill önska samtliga kollegor i utskottet en riktigt skön sommar. Vila lite innan valrörelsens hysteri drar igång! Det behöver både vi och våra familjer.

(Applåder)

Anf. 61 JOAKIM JÄRREBRING (S):

Fru talman! Detta är även min sista debatt den här mandatperioden. Jag vill tacka alla utskottscollegor för ett gott arbete i utskottet och sjysta men raka debatter i kammaren. Jag vill också rikta ett varmt tack till vårt fantastiska utskottskansli.

Nu debatterar vi utskottets betänkande om hållbara vattentjänster. Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna 2 och 5 och i övrigt till utskottets förslag i betänkandet.

Fru talman! Att göra vattentjänsterna hållbara är ett ansvar som vi alla delar. Samhället, i det här fallet kommunen, har i uppdrag att lösa detta när det finns ett behov av att skydda människors hälsa och miljö när bebyggelse finns i ett större sammanhang.

Den ekologiska hållbarheten och hur vi tillsammans ska klara kraven för miljö och hälsa regleras i miljöbalken. I miljöbalken finns krav på kommuner men också på människor som inte bor i bebyggelse i ett större sammanhang och som därför själva ansvarar för sina vattentjänster.

Vad är då en vattentjänst? Vattentjänsterna är försörjning av dricksvatten och bortförande av dagvatten och spillvatten. De två sistnämnda kallas i allmänhet för avlopp. Dagvatten är det regnvatten som hamnar på hårdgjorda ytor och hus och som måste ledas bort för att det inte ska orsaka skador. Spillvatten är det som spolats ned i toaletter eller sköljs ut från dusch, tvättmaskin och kök.

För att vara ekologiskt hållbar ska hanteringen av spillvatten inte leda till övergödning och inte till spridning av kemikalier och smittämnen. Övergödning beror på näringsämnen fosfor och kväve, som är två av naturens viktigaste byggstenar.

För att bättre hushålla med jordens resurser, bygga ett mer cirkulärt ekonomiskt system, öka Sveriges självförsörjning och skydda miljön från oönskad gödning skulle återvinning eller utvinning av näringsämnen från spillvatten kunna vara till nytta både ekonomiskt och ekologiskt och för

att höja Sveriges beredskap och förmåga att långsiktigt hantera förändringar och fortsätta att utvecklas i en positiv riktning.

Fru talman! För några veckor sedan besökte jag Oceanhamnen i Helsingborg, där man med parollen Tre rör ut utvecklar ett världsunikt källsorterande avloppssystem som leder till ökad biogasproduktion, återvinning av näringsämnen och en energieffektiv rening av läkemedel.

Även på detta området ligger Sverige alltså i absolut framkant i världen. Ny teknik, framtidens nya jobb och hållbar tillväxt – så blir vi världens första fossilfria välfärdsnation.

Fru talman! Nu lite historik till varför regeringen har lämnat denna proposition till riksdagen. I 6 § vattentjänstlagen står det att kommunen har en skyldighet att ordna vattentjänster om det behövs för skyddet av människors hälsa och miljö och om bebyggelsen ingår i ett större sammanhang. Det större sammanhanget tolkas i dag som att det gäller för minst 20 till 30 hus eller i vissa fall något färre.

I praxis, det vill säga hur domstolarna har tolkat lagen, har det visat sig att det i princip alltid finns ett behov av att skydda människors hälsa och miljön. Tolkningen har också varit strikt vad gäller att kommunen ska ansvara för vattentjänsterna genom allmänna anläggningar så snart bebyggelsen utgör ett större sammanhang.

Det här har lett till konflikter och problem på flera håll i landet. Några kommuner har valt att inte tillåta exploatering och ytterligare bebyggelse på landsbygden. Det skulle ha blivit dyrt att ordna vatten och avlopp, det vill säga avgifterna för alla i kommunen skulle behöva höjas.

På många håll har fastighetsägare protesterat mot att de måste betala anläggningsavgifter, det vill säga den avgift kommunen tar ut för att ansluta fastigheter till kommunalt vatten och avlopp. I områden där fastigheterna har lågt värde är det heller inte alltid möjligt att låna för att finansiera anläggningsavgiften.

Det är också vanligt att fastighetsägare kräver att få bli anslutna till den allmänna anläggningen men att kommunen vill avvakta med den investeringen och i stället kräver att fastighetsägarna åtgärdar sina egna enskilda anläggningar.

Det har också funnits kritik mot den bristande demokratiska insynen och inflytandet över kommunens arbete med att tillhandahålla vattentjänster.

Det är de här problemen som regeringens lagförslag har som ambition att åtgärda. De lagändringar som utskottet tillstyrker innebär bland annat att kommunens bedömning av behovet av en allmän vattentjänst ska bli mer flexibel. Dessutom ska varje kommun ha en aktuell vattentjänstplan som bland annat innehåller kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023. Det är glädjande att regeringens lagförslag i det stora hela nu ser ut att godkännas av riksdagen.

När det gäller förslaget om kontroll av små enskilda avloppsanläggningar föreslår en majoritet i utskottet att riksdagen ska avslå denna del. Här har vi, som tidigare nämnts, en gemensam reservation tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Som regeringen redogör för i propositionen har den årliga belastningen från små avloppsanläggningar i en rapport från 2017 beräknats till 303 ton fosfor och 3 133 ton kväve. Enligt en uppskattning fanns det 2017 närmare 200 000 små avloppsanläggningar som endast hade slamavskiljning med enklare eller ingen efterföljande rening. Den utredning som ligger till grund för propositionen har konstaterat att de små avloppsanläggningarna som saknar egentlig rening inte uppfyller de krav som följer av miljöbalken.

Något som inte heller får glömmas bort, även om debatten om avlopp ofta fokuserar på miljöaspekterna, är att väl fungerande avloppssystem också fyller en viktig funktion för människors hälsa. Många smittämnen kan spridas med vatten och orsaka sjukdom hos människor som får i sig det förorenade vattnet. Det är därför viktigt att säkerställa att skadliga mikroorganismer inte kan spridas från enskilda avlopp.

Vi delar regeringens bedömning att det är angeläget att åtgärdstakten ökar när det gäller de bristfälliga små avloppsanläggningarna.

Det behöver säkerställas att de små avloppen är konstruerade och drivs på ett sätt som är förenligt med gällande kravnivåer för påverkan på såväl miljön som människors hälsa. I dag är det många gånger först när tillsynsmyndigheten, det vill säga kommunen, uppmärksammar innehavare av små avloppsanläggningar på brister som ett åtgärdande sker. För att öka och långsiktigt upprätthålla en hållbar åtgärdstakt krävs dock att fler fastighetsägare på eget initiativ åtgärdar sin bristfälliga hantering av avloppsvatten.

Regeringens förslag till bemyndigande hade gjort det möjligt att införa regler om skyldighet att kontrollera och rapportera hur små enskilda avloppsanläggningar är utformade och fungerar. Vi anser att regeringens förslag framstår som ett kostnadseffektivt sätt för fastighetsägare att skaffa sig kunskap om den egna anläggningen och vid behov åtgärda den utan att tillsynsmyndigheten behöver agera.

Det ska understrykas att en anläggning som åtgärdas utan att kommunen behöver förelägga om rättelse utgör en besparing för det allmänna eftersom man då inte behöver inleda en kostsam tillsynsprocess.

Det är också värt att understryka att regeringen bedömer att variationerna mellan och inom kommunerna i fråga om behovet av att få in uppgifter kan motivera ett stegvist införande av kontrollskyldigheten. Regeringen öppnar vidare upp för möjligheten att avgränsa kraven till att enbart gälla vissa typer av anläggningar.

Sammanfattningsvis anser vi att regeringens förslag är väl avvägt och ändamålsenligt utformat och bör antas i sin helhet. Vi ser därmed inte heller skäl för riksdagen att göra något tillkännagivande om avloppsdeklARATIONERNA. Samtliga motioner bör därför avslås.

(Applåder)

Anf. 62 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M):

Fru talman! Det här är min sista debatt i denna kammare. Jag måste säga att jag har haft fantastiska år, men jag ser också fram emot vad som kommer efteråt.

Under de år som jag har varit i riksdagen har jag jobbat väldigt mycket med energi- och klimatfrågor. I civilutskottet har jag haft ansvaret för familjerättsfrågorna. Därför undrade jag hur sjutton va-frågorna hamnade på mitt bord i dag.

Sedan insåg jag varför. Något av det sista jag gjorde i mitt civila liv, innan jag blev politiker på heltid, var att arbeta som kommunikatör i Borås stad, och vi införde ett vattenskyddsområde. Jag har varit ute och förklarat för fastighetsägare vikten av att ansluta sig till det kommunala va-nätet.

En liten gumma beklagade sig och sa att hon ju bara hade liten sommarstuga dit hon åkte med sin fikakorg. Hon hade inget att tjäna på att ansluta till det kommunala va-nätet, sa hon.

Jag förstår att det är jobbigt, sa jag, men jag är bara tjänsteman. Du får prata med politiker.

Nej, sa hon. Det är ingen idé. De lyssnar inte. Jag vet hur de är.

Jaja, tänkte jag. Då viskade en av mina kollegor till mig: Du vet, det där är Roland Anderssons svärmor.

Han var regionstyrelsens ordförande i Västra Götalandsregionen vid den tiden.

Jag hoppas att vi politiker faktiskt lyssnar. Sedan tycker inte alla alltid som vi. Men det är ju därför vi har en demokrati med olika politiska partier så att alla kan hitta sin politiker som för fram sina frågor.

I dagens debatt handlar det väldigt mycket om balansen mellan den enskilde och det offentliga.

Fru talman! Vi moderater står självklart bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 13.

Vatten är en förutsättning för allt liv. Det är ett av våra viktigaste livsmedel. Och vi ska och har rätt att ställa höga krav på det vatten som kommer ur kranen, samtidigt som vi har en skyldighet att se till så att det vatten vi lämnar ifrån oss inte skadar vår miljö.

Det allmänna har en skyldighet att tillhandahålla vissa vattentjänster, dricksvatten och avloppsrening och ska se till att de fungerar. Samhället har historiskt gjort och gör stora investeringar för att förse oss, invånarna i Sverige, med vattentjänster som uppfyller våra krav. Jag var, som sagt, kommunikatör på gatukontoret, Tekniska förvaltningen i Borås. Vi måste alltså se till miljön i fråga om reningsprocessen av dricksvattnet så att det vatten vi släpper ifrån oss, med de kemikalier som kan användas där, inte skadar vare sig människor eller miljö.

Fru talman! Det åligger våra kommuner att göra de investeringar som behövs för att möta invånarnas förväntningar och uppfylla de lagstiftningskrav som finns. Att bygga ut ett nytt verksamhetsområde för va-anläggningar är en stor investering. För att klara av detta har kommunerna krävt, och har också haft laglig rätt att kräva, att samtliga fastighetsägare, även gumman med fikakorgen, ansluter sig till va-nätet, oavsett om de har en egen reningsanläggning som fungerar eller inte. Enligt praxis ska kommunalt avlopp etableras när bebyggelsen utgör ett större sammanhang, 20–30 bostäder.

Detta ger upphov till konflikter – det vet jag. Dels finns det kommuner som nekar ytterligare exploatering på landsbygden då det skulle tvinga kommunen att dra fram kommunalt va, vilket som sagt är förenat med stora kostnader. Dels finns det fastighetsägare som protesterar mot att de

måste betala anläggningsavgifter, det vill säga den avgift som kommunen tar ut för att ansluta fastigheter till nätet.

Det finns också ärenden där kommunen vill avvakta med investeringar och fastighetsägare tvingas att åtgärda ett enskilt avlopp i väntan på anslutning till det kommunala. Konfliktytorna är många.

Regeringen förslår en flexiblere behovsprövning av allmänna vattentjänster. Det tycker vi i grunden är bra, men vi anser att fastighetsägarnas skydd mot tvångsanslutning behöver stärkas.

Enligt dagens lagstiftning måste den enskilda anläggningen vara bättre än den som kommunen kan erbjuda för att fastighetsägaren ska undgå att behöva betala för en tvångsanslutning. Vi anser att det bör räcka med att fastighetsägaren har en anläggning som är likvärdig den som kommunen erbjuder för att fastighetsägaren inte ska behöva anslutas. Bedömningen av likvärdighet bör ta hänsyn till retentionen, det vill säga markens och vattendragens förmåga att rena och ta upp växtnäring i den aktuella situationen. Den enskildas skydd mot tvångsanslutning måste stärkas, och vi kommer att tillkännage det för regeringen i dag.

I övrigt kommer min kollega från miljö- och jordbruksutskottet Betty Malmberg att gå närmare in på miljöaspekterna i dagens förslag.

Fru talman! Vi moderater har länge föreslagit att kommunerna ska vara skyldiga att upprätta en långsiktig plan för vattenförsörjningen. Det är därför glädjande att regeringen nu kommer med ett sådant förslag. Positivt är också att planen ska antas av kommunfullmäktige och dessförinnan lämnas för granskning och samråd. Detta har min kollega från Socialdemokraterna lyft upp som ett bra steg i demokratisk riktning.

Kommunens beslut går dock inte att vare sig i dag eller med regeringens nya förslag att överklaga, utan fastighetsägaren kan endast vända sig till länsstyrelsen för att hävda att kommunen inte har fullgjort sin skyldighet. Vi anser att möjligheten att överklaga är en viktig demokratisk princip som också är nödvändig för att stärka den enskilda fastighetsägarens ställning gentemot kommunen. Därför anser vi att regeringen bör utreda och återkomma med förslag på hur fastighetsägare kan få möjlighet att överklaga beslut som kommunen fattat rörande va. Även om kommunen har ett stort och viktigt ansvar gentemot det allmänna, måste balansen mellan den offentliga förvaltningen och den enskilda fastighetsägaren tillvaratas. Det anser vi inte att regeringens förslag gör.

Fru talman! Balansen mellan den enskilda kommuninvånaren och det offentliga måste som sagt tillvaratas. Därför anser vi att det är kommunen som bör ha bevisbördan vid bedömning av om ett enskilt avlopp är bättre eller likvärdigt med det som kommunen erbjuder. Kommunen med sin kompetens ska kunna bevisa att den befintliga anläggningen är sämre än den kommunen erbjuder för att en fastighetsägare ska kunna tvångsanslutas. Balansen mellan kostnad och nytta måste också spela roll, därför bör det införas ett rimlighetsrekvisit, så att kostnaden för att åtgärda enskilda avlopp står i rimlig proportion till den miljövinna som förväntas uppnås.

Slutligen, eller nästan fru talman, vill jag lyfta fram det tillkännagivande som riksdagen riktade till regeringen den 29 april 2021. Där framgår att regeringen skyndsamt ska vidta de åtgärder som krävs för att en fastighetsägare som har ett enskilt avlopp som uppfyller gällande miljö- och hälsokrav inte ska kunna tvingas att ansluta sig till det kommunala vatten- och avloppsnätet. Vi moderater anser att Havs- och vattenmyndigheten snarast ska ges

i uppdrag att utfärda ett moratorium i denna för många fastighetsägare viktiga fråga. Moratoriet bör gälla tills beslutsunderlaget om förbud mot tvångsanslutning av enskilda avlopp som uppfyller gällande miljö- och hälsokrav till kommunalt va-nät har presenterats och riksdagen har tagit ställning till detta.

Återigen, fru talman, handlar det om balansen mellan det offentliga, den enskilda och miljön – alla tre viktiga för vår välfärd och våra liv.

Fru talman! Och nu slutligen – på riktigt. Detta är min sista debatt i denna kammare. Som jag har sagt tidigare har jag haft fantastiska år i alla mina utskott, och jag vill också tacka Emma för det fantastiska stöd hon har gett mig. Ibland är det Emma som har skickat sms med uppmuntrande ord när jag har suttit i kammaren eller stått i talarstolen. Vi har en bra dialog i civilutskottet med ömsesidig respekt för varandra. Joakim! Nu får du åka tåg utan mig i framtiden.

Jag tackar fru talmannen, kansliet i civilutskottet och övriga. Tack så mycket för fantastiska år!

(Applåder)

Anf. 63 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Vägar till hållbara vattentjänster är ett vackert namn på ett dåligt förslag.

Vi i Sverigedemokraterna hade helst sett ett fullständigt avslag, och med det menar jag ett bifall till reservation 1, som alltså betyder att vi skulle ha avslagit propositionen i sin helhet.

Enligt oss sverigedemokrater är flera delar problematiska. Svenskt Vatten ifrågasatte att göra en så viktig fråga om skyfall och höga vattenstånd till en va-fråga. Vi kan bara instämma i deras kritik, och vi vill se att ansvaret hamnar mer brett hos kommunen, inte minst när allt fler kommuner har lagt ut vatten och avlopp på olika former av samägda bolag. Så har till exempel min hemkommun gjort. Det är dessutom ett mycket dåligt sätt att hantera skyfall att leda bort vattnet genom avloppssystemet.

Fru talman! Att tvångsansluta människor som har egna fungerande avloppsanläggningar som uppfyller alla miljö- och hälsokrav tycker vi också är fel. Särskilt fel blir det när dessa små anläggningar fungerar och ofta har byggts om relativt nyligen för att klara alla uppställda krav. Flera av oss har fått höra om hur kommunen först krävt att avloppet ska åtgärdas och byggas om, för att några år senare bygga ut kommunens avloppsnät, och då vill man tvinga samma villaägare till dyra anslutningskostnader. Det är givetvis inte ett acceptabelt sätt att hantera frågan.

Fru talman! Avloppsdeklarationer var en annan problematisk del, och var egentligen den enda del som stoppades av en majoritet i utskottet. Här handlar det om att alla med egen va-lösning återkommande ska tvingas till mycket kostsamma avloppsdeklarationer, även om de är helt onödiga ur miljösynpunkt.

För att glädja Emma Hult, som tyvärr inte är kvar i kammaren, kan jag även säga att det här med bräddning, som hon var inne på i sitt anförande, är något som aldrig förekommer i de privata lösningarna. Ändå ska man tvinga ägarna till återkommande deklarationer på egen bekostnad.

Hela propositionen säger ganska mycket om hur regeringen ser på landsbygden i sin helhet. Under hela mandatperioden – ja, faktiskt längre än så, då regeringen snart har suttit i åtta år – har vi sett försämring efter försämring på landsbygden. Det blir så uppenbart att regeringen har utgångspunkten att alla människor ska bo och leva på samma sätt.

Regeringen utgår från att alla ska bo i tätorter, helst i hyreshus, och att alla därför ska vara med och betala till dessa genom olika subventioner. Man ska cykla och åka kollektivt, vilket också ska bekostas av alla via skattsedeln oavsett om det finns någon kollektivtrafik i närheten eller inte. Bilen och jordbrukstraktorerna straffbeskattas så att ingen ska ha råd att vara kvar på landsbygden. I den långa rad av negativa beslut för Sveriges landsbygd som har präglat regeringens åtta år vid makten har det nu alltså blivit dags att även ge sig på avloppen.

För avlopp i tätorten är regeringen däremot beredd att göra olika subventioner, och Annika Strandhäll pratade så sent som i våras om att de generella bidrag som kommunerna får också bör användas till att rusta upp va-anläggningar i kommunerna. Men den som har sin egen lösning och bor utanför tätorten ska enligt samma regering alltså beläggas med extra kostnader. Möjligen kan socialdemokratiska riksdagsledamöter klara sig bra utan avlopp i sin permanentbostad, men för de allra flesta är det en förutsättning för att kunna leva på landsbygden.

Att ta ut stora avgifter för avloppsdeklarationer som i de allra flesta fall kommer att vara helt meningslösa är knappast gynnsamt för vår landsbygd. De blir meningslösa eftersom de allra flesta anläggningar funktionsmässigt fungerar mycket bra under mycket lång tid. Utöver detta ska betänkas att risken för läckage ut i vattendrag ofta är helt obefintlig då detta tas i beaktande redan vid planeringen av anläggningen. Regeringen slåss mot väderkvarnar och försöker förhindra utsläpp som i verkligheten inte finns.

Det är dock inte avloppsreningen som verkar oroa regeringen mest utan det faktum att människor fortfarande vill bo på landsbygden eller ha en sommarstuga där. Genom att straffa ut landsbygden med extrema skatter på energi och drivmedel, och nu alltså även extra avgifter för avloppsanläggningar, ska människor förmås – eller tvingas – flytta från landsbygden.

En återkommande extra avgift, enligt beräkningarna på 7 000–8 000 kronor, för en avloppsdeklaration kan komma att avskräcka många från att vilja ha en liten röd stuga i skogen. Det blir nämligen sommarstugeägare som drabbas av dessa extra kostnader, och de betalar dessutom redan den vanliga va-taxan samt den kostnad för tömning som alla som bor på landet betalar. Alternativet att i stället låna dess i grannens ladugård känns plötsligt lockande.

Det finns ett amerikanskt uttryck som lyder att man inte ska laga någonting som inte är trasigt. Jag önskar nog att regeringen skulle ta och tänka lite mer på det.

Fru talman! Jag yrkar alltså bifall till reservation 1, vilket jag sa även i början.

Eftersom detta är min sista betänkandedebatt vill även jag önska alla en trevlig sommar.

(forts. § 20)

Kammaren beslutade kl. 13.53 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 juni

SoU34 Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rätts-säkerhet för barn

Punkt 2 (Definitionen av grundläggande behov)

1. utskottet
2. res. 2 (V, KD)
3. res. 3 (C)

Förberedande votering:

- 44 för res. 2
26 för res. 3
232 avstod
47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Åsa Eriksson (S) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Huvudvotering:

- 169 för utskottet
42 för res. 2
91 avstod
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 18 L

För res. 2: 23 V, 18 KD, 1 -

Avstod: 53 SD, 26 C, 12 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 5 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 4 (Möjlighet att frångå schablonen i vissa fall)

1. utskottet
2. res. 5 (S, M)

Votering:

- 152 för utskottet
151 för res. 5
46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2021/22:135
21 juni

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 53 SD, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 5: 89 S, 62 M

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 5 (Föräldraavdrag fr.o.m. att barnet fyllt 12 år och metod för att avräkna)

1. utskottet

2. res. 6 (SD, KD)

Votering:

232 för utskottet

71 för res. 6

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 27 C, 23 V, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 6: 53 SD, 18 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 10 (Ekonomiska konsekvenser)

1. utskottet

2. res. 12 (M)

Votering:

240 för utskottet

63 för res. 12

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 53 SD, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 11 MP, 1 -

För res. 12: 62 M, 1 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Leila Ali-Elmi (MP) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 11 (Åtgärder för snabbare genomslag)

1. utskottet

2. res. 13 (SD, L)

Votering:

231 för utskottet

71 för res. 13

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 27 C, 22 V, 18 KD, 12 MP, 1 -

För res. 13: 53 SD, 18 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 5 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 12 (Särskild LSS-inspektion)

1. utskottet

2. res. 14 (SD)

Votering:

250 för utskottet

53 för res. 14

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 14: 53 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU37 Vård av unga vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem*Punkt 1 (Kunskapsbaserad vård och ändamålsenliga lokaler)*

1. utskottet

2. res. 1 (M)

Votering:

223 för utskottet

62 för res. 1

18 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 53 SD, 27 C, 23 V, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 1: 62 M

Avstod: 18 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 2 (Uppföljning och granskning)

1. utskottet

2. res. 5 (L)

Votering:

243 för utskottet

18 för res. 5

42 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 12 MP

För res. 5: 18 L

Avstod: 23 V, 18 KD, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 8 (En särskild enhet inom Kriminalvården)

1. utskottet
2. res. 10 (S, V, MP)

Votering:

178 för utskottet

125 för res. 10

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 M, 53 SD, 27 C, 18 KD, 18 L

För res. 10: 89 S, 23 V, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 10 (Avskiljningar i övrigt)

1. utskottet
2. res. 13 (V, L, MP)
3. res. 14 (C)

Förberedande votering:

53 för res. 13

28 för res. 14

222 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 13.

Gulan Avci (L) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Huvudvotering:

152 för utskottet

54 för res. 13

97 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 1 SD

För res. 13: 23 V, 18 L, 12 MP, 1 -

Avstod: 52 SD, 27 C, 18 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 11 (Ivos tillsyn)

1. utskottet
2. res. 15 (SD, C)

Votering:

199 för utskottet

80 för res. 15

24 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 18 KD, 18 L, 12 MP

För res. 15: 53 SD, 27 C

Avstod: 23 V, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 12 (Barns rätt att komma till tals)

1. utskottet

2. res. 18 (KD)

Votering:

244 för utskottet

18 för res. 18

41 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 48 SD, 27 C, 18 L

För res. 18: 18 KD

Avstod: 5 SD, 23 V, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2021/22:135

21 juni

-----

§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 17 juni

UU8 Riksrevisionens rapport om svenskt bistånd till multilaterala organisationer

Punkt 1 (Riksrevisionens rekommendationer)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 2 (SD)

4. res. 3 (C)

5. res. 4 (V)

6. res. 5 (KD)

7. res. 6 (L)

Förberedande votering 1:

18 för res. 5

18 för res. 6

267 avstod

46 frånvarande

Tredje vice talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning.

Tredje vice talmannen anmodade Niklas Wykman (M) och Clara Aranda (SD) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Anders Frimert (S) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett nej och kammaren hade således antagit res 6.

Förberedande votering 2:

24 för res. 4

18 för res. 6

260 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 4.

Prot. 2021/22:135
21 juni

Förberedande votering 3:

27 för res. 3

24 för res. 4

252 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 3.

Förberedande votering 4:

53 för res. 2

27 för res. 3

223 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 5:

62 för res. 1

53 för res. 2

188 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

101 för utskottet

62 för res. 1

140 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 12 MP

För res. 1: 62 M

Avstod: 53 SD, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU16 Världensavtal mellan Sverige och Förenta nationernas barnfond Unicef

Kammaren biföll utskottets förslag.

MJU28 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft

Punkt 1 (Tidigt kommunalt ställningstagande)

1. utskottet

2. res. 1 (S, V, MP)

Votering:

178 för utskottet

125 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 M, 53 SD, 27 C, 18 KD, 18 L

För res. 1: 89 S, 23 V, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 2 (Ekonomisk kompensation)

1. utskottet
2. res. 2 (SD, KD)

Votering:

180 för utskottet
 72 för res. 2
 51 avstod
 46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M, 18 L, 12 MP

För res. 2: 53 SD, 1 V, 18 KD

Avstod: 1 S, 27 C, 22 V, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Karin Engdahl (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Mia Sydow Mölleby (V) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat nej.

Punkt 3 (Stärkta incitament för kommuner)

1. utskottet
2. res. 5 (C, KD)

Votering:

258 för utskottet
 45 för res. 5
 46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 23 V, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 5: 27 C, 18 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 4

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU25 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025*Punkt 1* (Riksdagens tillkännagivanden om ANDTS-strategin i juni 2021)

1. utskottet
2. res. 1 (S)

Votering:

202 för utskottet
 89 för res. 1
 12 avstod
 46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 M, 53 SD, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 1 -

För res. 1: 89 S

Avstod: 12 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 3 (Uppdrag om skadeverkningar av tobaks- och nikotinprodukter)

1. utskottet
2. res. 5 (M, SD)

Votering:

188 för utskottet

115 för res. 5

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 5: 62 M, 53 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 13 (Andra förebyggande insatser för att minska barns och ungas bruk av alkohol och narkotika)

1. utskottet
2. res. 27 (V)

Votering:

231 för utskottet

24 för res. 27

48 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C

För res. 27: 23 V, 1 -

Avstod: 18 KD, 18 L, 12 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 14 (Riktlinjer för riskkonsumtion)

1. utskottet
2. res. 31 (KD)

Votering:

284 för utskottet

18 för res. 31

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 22 V, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 31: 18 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 5 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Elin Segerlind (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Punkt 20 (Utvärderingen av narkotikapolitiken)

1. utskottet
2. res. 40 (SD, C, V, L)

Votering:

181 för utskottet

121 för res. 40

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 62 M, 1 C, 18 KD, 12 MP

För res. 40: 53 SD, 26 C, 23 V, 18 L, 1 -

Frånvarande: 12 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Björn Wiechel (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Helena Lindahl (C) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 22 (Överdosisstrategi och strategi för systematisk suicidprevention)

1. utskottet

2. res. 42 (M)

Votering:

188 för utskottet

62 för res. 42

53 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 42: 62 M

Avstod: 53 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU29 Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder

Punkt 1 (Sjukersättning till äldre i förvärvsarbetande ålder)

1. utskottet

2. res. 1 (M, L)

Votering:

205 för utskottet

80 för res. 1

18 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 53 SD, 9 C, 23 V, 18 KD, 12 MP, 1 -

För res. 1: 62 M, 18 L

Avstod: 18 C

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Alireza Akhondi, Malin Björk, Daniel Bäckström, Magnus Ek, Helena Lindahl, Niels Paarup-Petersen och Anne-Li Sjölund (alla C) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Prot. 2021/22:135
21 juni

Punkt 2 (Sjukersättning för den som har fyllt 60 år)

1. utskottet
2. res. 2 (SD, V)

Votering:

215 för utskottet

77 för res. 2

11 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 27 C, 18 KD, 7 L, 12 MP

För res. 2: 53 SD, 23 V, 1 -

Avstod: 11 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Tina Acketoft, Malin Danielsson, Helena Gellerman, Roger Haddad, Fredrik Malm och Barbro Westerholm (alla L) anmälde att de avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

SfU30 Borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid

Punkt 1 (Borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid i vissa situationer)

1. utskottet
2. res. 1 (V)

Votering:

279 för utskottet

24 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 18 KD, 18 L, 12 MP

För res. 1: 23 V, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 2 (Tillgodoräknande av försäkringstid)

1. utskottet
2. res. 2 (M, SD, KD)

Votering:

146 för utskottet

133 för res. 2

24 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 27 C, 18 L, 12 MP

För res. 2: 62 M, 53 SD, 18 KD

Avstod: 23 V, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

AU15 Förbättrade förutsättningar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten

Punkt 1 (Sekretess och tystnadsplikt inom den arbetsmarknadspolitiska verksamheten m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (V)

Votering:

278 för utskottet
24 för res. 1
47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 61 M, 53 SD, 27 C, 18 KD, 18 L, 12 MP

För res. 1: 23 V, 1 -

Frånvarande: 11 S, 9 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Ytterligare förslag om förbättrade förutsättningar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten)

1. utskottet
2. res. 2 (M, SD, KD)

Votering:

146 för utskottet
133 för res. 2
24 avstod
46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 27 C, 18 L, 12 MP

För res. 2: 62 M, 53 SD, 18 KD

Avstod: 23 V, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

AU14 Genomförande av balansdirektivet

Punkt 1 (Avslag på propositionen)

1. utskottet
2. res. 1 (SD)

Votering:

250 för utskottet
53 för res. 1
46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 1: 53 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 2 (Reserverade dagar i föräldraförsäkringen)

1. utskottet
2. res. 2 (KD)

Votering:

285 för utskottet

18 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 23 V, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 2: 18 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU35 Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård

Punkt 2 (Ny lydelse av bestämmelsen om grundläggande behov)

1. utskottet
2. res. 1 (V, MP)

Votering:

267 för utskottet

36 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 18 KD, 18 L

För res. 1: 23 V, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 4 (Personlig assistent vid sjukhusinläggning)

1. utskottet
2. res. 3 (SD, KD, L)

Votering:

213 för utskottet

89 för res. 3

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 61 M, 27 C, 23 V, 12 MP, 1 -

För res. 3: 53 SD, 18 KD, 18 L

Frånvarande: 11 S, 9 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 5 (Barnets bästa)

1. utskottet
2. res. 4 (M)

Votering:

240 för utskottet

62 för res. 4

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 53 SD, 27 C, 23 V, 18 KD, 17 L, 12 MP, 1 -

För res. 4: 62 M

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 3 L, 4 MP, 1 -

Maria Nilsson (L) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UbU27 Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning

Punkt 1 (Lagförslaget i fråga om möjligheten att överklaga rektors beslut)

1. utskottet

2. res. 1 (SD, KD)

Votering:

233 för utskottet

70 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 1 SD, 27 C, 23 V, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 1: 52 SD, 18 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 5 (Utökad undervisningstid)

1. utskottet

2. res. 4 (M, KD, L)

Votering:

205 för utskottet

98 för res. 4

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 52 SD, 27 C, 23 V, 1 L, 12 MP, 1 -

För res. 4: 62 M, 1 SD, 18 KD, 17 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Mats Persson (L) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Punkt 8 (Kompetens om och tillgång till specialpedagoger m.m.)

1. utskottet

2. res. 7 (C)

3. res. 8 (V)

Förberedande votering:

27 för res. 7

24 för res. 8

252 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Prot. 2021/22:135
21 juni

Huvudvotering:
234 för utskottet
27 för res. 7
42 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 18 L, 12 MP
För res. 7: 27 C
Avstod: 23 V, 18 KD, 1 -
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 9 (Översyn av uttrycket utvecklingsstörning)

1. utskottet
2. res. 10 (KD, L, MP)
Votering:
254 för utskottet
48 för res. 10
1 avstod
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 26 C, 23 V, 1 -
För res. 10: 18 KD, 18 L, 12 MP
Avstod: 1 C
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -
Ulrika Heie (C) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 11 (Utvärdering av elever i grundsärskolan)

1. utskottet
2. res. 12 (SD)
Votering:
250 för utskottet
53 för res. 12
46 frånvarande
Kammaren biföll utskottets förslag.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -
För res. 12: 53 SD
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

TU19 Trafiksäkerhet

Punkt 1 (Nollvisionen och trafiksäkerhetsarbetet)

1. utskottet

2. res. 1 (C)

3. res. 2 (MP)

Förberedande votering:

27 för res. 1

12 för res. 2

263 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Kenneth G Forslund (S) anmälde att han avsett att avstå från att rösta men markerats som frånvarande.

Huvudvotering:

264 för utskottet

27 för res. 1

12 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 23 V, 18 KD, 18 L, 1 -

För res. 1: 27 C

Avstod: 12 MP

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 2 (Hastighetsbegränsningar och hastighetsövervakning)

1. utskottet

2. res. 3 (M)

3. res. 5 (V)

4. res. 6 (KD)

5. res. 7 (L)

6. res. 8 (MP)

Förberedande votering 1:

18 för res. 7

12 för res. 8

273 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 7.

Förberedande votering 2:

19 för res. 6

18 för res. 7

265 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 6.

Förberedande votering 3:

24 för res. 5

18 för res. 6

260 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 5.

Förberedande votering 4:

62 för res. 3
24 för res. 5
217 avstod
46 frånvarande
Kammaren biträdde res. 3.

Huvudvotering:

116 för utskottet
62 för res. 3
125 avstod
46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 88 S, 1 SD, 27 C

För res. 3: 62 M

Avstod: 1 S, 52 SD, 23 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Anna Wallentheim (S) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 5 (Korsningar med väg och järnväg)

1. utskottet
2. res. 13 (SD)

Votering:

250 för utskottet

53 för res. 13

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 13: 53 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU33 Nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Väsentlighetskravet vid resning till den tilltalades nackdel)

1. utskottet
2. res. (M, SD, KD)

Votering:

170 för utskottet

133 för res.

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 27 C, 23 V, 18 L, 12 MP, 1 -

För res.: 62 M, 53 SD, 18 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

JuU34 Registrering av kontantkort – förbättrad tillgång till uppgifter för brottsbekämpande myndigheter

Prot. 2021/22:135

21 juni

Punkt 1 (Registrering av kontantkort – förbättrad tillgång till uppgifter för brottsbekämpande myndigheter)

1. utskottet
2. res. 1 (V)

Votering:

280 för utskottet

23 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 1: 23 V

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 2 (Straffansvar för överlåtelse av kontantkort)

1. utskottet
2. res. 2 (M, SD, KD)

Votering:

170 för utskottet

133 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 27 C, 23 V, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 2: 62 M, 53 SD, 18 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

JuU41 Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar

Punkt 3 (Skärpta straff för sexualbrott mot barn)

1. utskottet
2. res. 2 (SD, KD)

Votering:

232 för utskottet

71 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 27 C, 23 V, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 2: 53 SD, 18 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 4 (Synnerligen grov våldtäkt)

1. utskottet
2. res. 3 (M, SD, KD)

Votering:

171 för utskottet

132 för res. 3

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2021/22:135
21 juni

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 1 M, 27 C, 23 V, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 3: 61 M, 53 SD, 18 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 5 (Skärpta straff för grov våldtäkt och mindre grov våldtäkt)

1. utskottet

2. res. 4 (KD)

Votering:

285 för utskottet

18 för res. 4

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 23 V, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 4: 18 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 9 (Grovt brott vid köp av sexuell tjänst och utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling)

1. utskottet

2. res. 8 (S)

Votering:

213 för utskottet

90 för res. 8

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 M, 53 SD, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 12 MP

För res. 8: 89 S, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 10 (Utnyttjande av barn genom köp av sexuell handling)

1. utskottet

2. res. 9 (C)

3. res. 10 (L)

Förberedande votering:

27 för res. 9

18 för res. 10

257 avstod

47 frånvarande

Kammaren biträdde res. 9.

Huvudvotering:

258 för utskottet

27 för res. 9

18 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 23 V, 18 KD, 12 MP, 1 -

För res. 9: 27 C

Avstod: 18 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Prot. 2021/22:135

21 juni

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU42 Ökad kontroll vid verkställighet av fängelsestraff med fotboja

Punkt 2 (Brottsoffers samtycke för verkställighet med fotboja)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

Votering:

213 för utskottet

89 för res. 2

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 62 M, 52 SD, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 2: 89 S

Frånvarande: 11 S, 8 M, 9 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 4 (Anstaltsplatser utomlands)

1. utskottet

2. res. 5 (M, SD, KD)

Votering:

171 för utskottet

132 för res. 5

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 1 M, 27 C, 23 V, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 5: 61 M, 53 SD, 18 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Ann-Sofie Alm (M) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SfU31 Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande

Punkt 1 (Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

250 för utskottet

53 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 62 M, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -
För res. 1: 53 SD
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 3 (Ersättning till kommuner)

1. utskottet

2. res. 2 (S)

Kammaren biföll utskottets förslag med acklamation.

Punkt 4 (Övrigt om jämnare fördelning av boende för vissa skyddssökande)

1. utskottet

2. res. 3 (M, SD, KD)

Votering:

169 för utskottet

133 för res. 3

1 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 27 C, 22 V, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 3: 62 M, 53 SD, 18 KD

Avstod: 1 V

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

§ 19 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU48 Extra ändringsbudgetar för 2022 – Stöd till jordbruket och fiskerinäringen, kompensation för höga energipriser samt rekapitalisering av SAS AB

1. utskottet

2. res. 1 (S)

3. res. 2 (V)

4. res. 3 (MP)

Förberedande votering 1:

24 för res. 2

12 för res. 3

267 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 2:

89 för res. 1

24 för res. 2

190 avstod

46 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

178 för utskottet

89 för res. 1

36 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 1 S, 61 M, 53 SD, 27 C, 18 KD, 18 L

För res. 1: 88 S, 1 M

Avstod: 23 V, 12 MP, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Prot. 2021/22:135

21 juni

KU44 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU22 Immaterialrätt

Punkt 2 (Upphovsrättsskyddade konstverk på offentliga platser)

1. utskottet

2. res. 4 (SD, C)

Votering:

223 för utskottet

80 för res. 4

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 23 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 4: 53 SD, 27 C

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 4 (Åtalsprövning vid patentinrång)

1. utskottet

2. res. 6 (M, KD, L)

Votering:

205 för utskottet

98 för res. 6

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 53 SD, 27 C, 23 V, 12 MP, 1 -

För res. 6: 62 M, 18 KD, 18 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 5 (Ny immaterialrättsstrategi)

1. utskottet

2. res. 7 (M, KD, L)

Votering:

205 för utskottet

98 för res. 7

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 89 S, 53 SD, 27 C, 23 V, 12 MP, 1 -
För res. 7: 62 M, 18 KD, 18 L
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 6 (Övriga frågor om immaterialrätt)

1. utskottet
2. res. 9 (SD)

Votering:

171 för utskottet
53 för res. 9
79 avstod

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 1 M, 27 C, 23 V, 18 L, 12 MP, 1 -
För res. 9: 53 SD
Avstod: 61 M, 18 KD
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU26 Anpassningar till EU:s marknadskontrollförordning – del 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU29 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om ändring av direktiven om förnybara energikällor, byggnaders energiprestanda och energieffektivitet

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU38 Infektion med ett visst orthopoxvirus och ändring i smittskyddslagen

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU39 Uppskov med behandling av vissa ärenden

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU31 Hårdare regler för nya nikotinprodukter

Punkt 2 (Förbud mot smaksättning)

1. utskottet
2. res. 2 (S, V, MP)

Votering:

177 för utskottet
126 för res. 2

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 61 M, 53 SD, 27 C, 18 KD, 18 L
För res. 2: 89 S, 1 M, 23 V, 12 MP, 1 -
Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 3 (Marknadsföring av tobaksvaror, elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare)

1. utskottet

2. res. 3 (M, SD, KD)

Votering:

170 för utskottet

133 för res. 3

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 27 C, 23 V, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 3: 62 M, 53 SD, 18 KD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 5 (Skadeverkningar och kunskapsunderlag)

1. utskottet

2. res. 4 (M, SD)

Votering:

188 för utskottet

115 för res. 4

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 4: 62 M, 53 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 7 (Analys av privatimport och konsumtion)

1. utskottet

2. res. 6 (C)

Votering:

275 för utskottet

27 för res. 6

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 22 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 6: 27 C

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 5 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 8 (En gemensam lag)

1. utskottet

2. res. 7 (L)

Votering:

284 för utskottet

19 för res. 7

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2021/22:135

21 juni

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 61 M, 53 SD, 27 C, 23 V, 18 KD, 12 MP, 1 -

För res. 7: 1 M, 18 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Arin Karapet (M) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha röstat nej.

Punkt 10 (Nikotinhalt)

1. utskottet

2. res. 9 (M, KD, L)

Votering:

204 för utskottet

98 för res. 9

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 52 SD, 27 C, 23 V, 12 MP, 1 -

För res. 9: 62 M, 18 KD, 18 L

Frånvarande: 11 S, 8 M, 9 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 12 (Utvärdering och utredning)

1. utskottet

2. res. 10 (V)

Votering:

279 för utskottet

23 för res. 10

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 27 C, 18 KD, 18 L, 12 MP

För res. 10: 22 V, 1 -

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 5 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Cicie Weidby (V) anmälde att hon avsett att rösta nej men markerats som frånvarande.

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

CU27 Aktivitetskravet i plan- och bygglagen

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser)

1. utskottet

2. res. (C)

Votering:

275 för utskottet

27 för res.

47 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 53 SD, 22 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -

För res.: 27 C

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 5 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Gudrun Nordborg (V) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Prot. 2021/22:135

21 juni

CU28 Nya regler om föräldraskap i internationella situationer

Punkt 1 (Regeringens lagförslag)

1. utskottet

2. res. 1 (SD)

Votering:

250 för utskottet

53 för res. 1

46 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 89 S, 62 M, 27 C, 23 V, 18 KD, 18 L, 12 MP, 1 -

För res. 1: 53 SD

Frånvarande: 11 S, 8 M, 8 SD, 4 C, 4 V, 4 KD, 2 L, 4 MP, 1 -

Punkt 2

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 20 (forts. från § 15) Vägar till hållbara vattentjänster (forts. CU29)

Vägar till hållbara

vattentjänster

Anf. 64 MAGNUS EK (C):

Fru talman! Det är verkligen en efterlängtd proposition vi debatterar, inte bara för att vi haft en ovanligt lång votering och fått vänta på att avsluta debatten utan för att vi har sett fram emot den i ett antal år. Den berör också några av de frågor som absolut flest lokala politiker, vanliga medborgare och föreningar har hört av sig till mig med under mina år i den här kammaren. Vattentjänstfrågorna är helt enkelt någonting som berör många och där många önskar att politiken tar ett större grepp för att se till att det fungerar lite smidigare och lite mer som man skulle kunna tänka sig.

Låt mig diska av det torra först, fru talman, om jag får sträcka mig så långt. Vi är från Centerpartiets sida i grunden positiva till att ansvaret för att säkra gedigna vattentjänster förtydligas. Vi anser dock att en del av propositionens förslag har vissa tydliga nackdelar.

Det rör bland annat att vi inte tycker att det är motiverat att ställa krav på skyfallsplanering i vattentjänstplanerna. Detta ansvar anser vi att huvudmannen redan är ålagd genom plan- och bygglagen och annan lagstiftning.

Det är inte omotiverat att planera framåt för klimatförändringarnas effekter. Jag återkommer till den saken. Men att göra det genom att lägga in det som krav på skyfallsplanering i vattentjänstplanerna riskerar att inte bara vara omotiverat utan faktiskt också bli kontraproduktivt genom att inte göra det tydligare vem som ska ansvara för klimatförändringarna utan tvärtom splittra upp ansvaret.

Vidare anser vi att regeringen bör ge lämplig myndighet i uppdrag att ta fram en vägledning som klargör om en vattentjänstplan kan antas parallellt med en översiktsplan. Utan att gå alltför djupt ned i detaljerna är detta också någonting som vi anser borde vara klarare i propositionen, alltså hur detta ska tillvaratas.

Vi har också en översyn av lagstiftningen just kring översiktsplaner på gång framåt 2024, och det är olyckligt att förslagen i den här propositionen och deras införande inte går i takt med den översyn av översiktsplanerna som är på gång.

Det bör även klargöras om en vattentjänstplan i det fall kommunen valt att låta den ingå som en del av översiktsplanen kan anses vara aktualiserad genom antagandet av en planeringsstrategi.

Det här är också någonting som speglas i de reservationer vi har lagt. Jag vill därmed passa på att yrka bifall till vår reservation 6 under punkt 7.

Därmed, fru talman, tror jag att vi är igenom den allra torraste delen av det här anförandet. Jag tackar kollegorna för tålmodet.

Det är också en del andra frågor som hanteras i den här propositionen som är ganska intressanta och en del saker som vi tycker borde ha varit med i propositionen. Den första har kollegorna som har debatterat tidigare redan varit inne på. Det handlar om det krav på regelbunden översyn som har legat som en del av propositionen och som riksdagen nu också avvisar.

Fru talman! Ingen av oss tycker att avloppsanläggningar som inte är fungerande ska kvarstå, men det måste finnas en rimlighet i hur översynen och tillsynen sker, hur ofta detta ska ske och på vem det ansvaret egentligen ligger. Det här är någonting som jag tycker syns redan i förslaget där propositionen inte har skjutit in sig på de allra minsta avloppen från början utan på lite större gemensamhetsanläggningar som ändå ligger utanför de allmänna anläggningarna. Tro mig, det här var det mindre torra i anförandet.

Vi tycker att det blir alltför krångligt och alltför omfattande att säga att vi ska ha krav på en regelbunden översyn när man dessutom från anläggningssidan själv ska ha det ansvaret. Vi har ett tillsynssystem som för all del förtjänar att skruvas på men som borde kunna fånga upp majoriteten av de här problemen.

Vidare skulle vi med andra i den här kammaren gärna ha sett att man tagit ett hårdare tag i frågorna om markretention och överklagande bland annat. Markretentionen är en sådan sak som har diskuterats här, nämligen att när vi har små enskilda avlopp som kan antas ha miljöpåverkan har vi i dagsläget inget egentligt krav på att man ska se över om de har en påtaglig miljöpåverkan eller inte. Det är där markretentionen kommer in, alltså hur mycket som faktiskt går ut i vattendrag och påverkar samhället och ekosystemen och hur mycket som faktiskt kan antas stanna i omgivningen runt avloppen.

Det här kan låta, återigen, ganska detaljerat och torrt, men det har en avgörande betydelse för hur vi ser på tillsynen av enskilda avlopp. Under alla år som jag har debatterat de här frågorna har det finska exemplet kommit upp. Där har man en möjlighet i lagstiftningen att kolla på om det är rimligt att göra hur stora investeringar som helst i små avlopp med försvinnande liten miljöpåverkan. Jag skulle gärna se att det utrymmet blir tydligare även i svensk lagstiftning.

Vi tycker också att det här faktiskt borde kunna ses som ett myndighetsbeslut som kan överklagas betydligt lättare än vad som är fallet i dag.

Jag kommer tillbaka till det jag sa om att det här är en av de frågorna där jag oftast har fått påringningar från lokalpolitiker, oroade medborgare och folk som är ganska förbannade – jag ber om ursäkt för uttrycket, fru talman – för att de får stora kostnader för anslutningar till offentlig va. Då handlar det om att man tycker att det är oskäligt i och med att man har en anläggning som uppfyller kraven men att kommunen, eller huvudmannen, gör en annan bedömning och man skulle vilja ha en bättre möjlighet att pröva saken.

Fru talman! Jag sa att det är en efterlängtd proposition, men vi får inte tro att vi är färdiga med va-politiken och översynen av den i och med den här propositionen. Här tar vi vissa steg just vad gäller vattentjänsterna och just vad gäller framför allt anslutningar till offentliga lösningar. Men de stora strukturproblemen på va-området kvarstår.

Vi har underfinansieringen där vi har en investeringsskuld från 1900-talet som vi faktiskt inte betalar av utan snarare späder på år för år och där vi behöver se över finansieringsmodellerna för den här grundläggande samhällsinfrastrukturen.

Vi har kompetensförsörjningen där vi vet att huvudmännen har svårt att hitta kompetensen som de känner att de behöver för att kunna uppfylla uppdraget att leverera hållbar, säker och cirkulär va i framtiden och där det finns förslag på att underlätta möjligheterna till samverkan men som fortfarande inte har realiserats.

Vi har klimatanpassningen som kommer att ställa stora krav inte bara vad gäller skyfall utan också vad gäller torka och framför allt vad gäller vad som händer när de här systemen stressas. Det är system som vi vet redan är gamla.

Den här utmaningen kommer ovanpå investeringsskulden som vi redan lever med. Behoven ökar exponentiellt, skulle jag säga, de kommande decennierna.

Sist men inte minst är cirkulariteten i det här någonting som vi borde prata om betydligt oftare. Det här är också en del av ekonomin där vi behöver sluta kretsloppen och en del av samhällsinfrastrukturen som faktiskt måste utgå från ett kretsloppstänkande, vilket inte sker i dag, för det första för att vi inte funderar på hur mycket vi tappar i slitna system och för det andra för att vi inte har tillräckliga kravställanden och en tillräckligt robust infrastruktur för att kunna cirkulera inte bara näringsämnen utan också mullämnena och annat som vi behöver kunna återföra efter att de har gått igenom va-infrastrukturen och passerat våra hushåll.

Fru talman! Jag vet inte om jag lyckades slita mig från det torra, men det här är ett frågeområde som jag tycker är oerhört intressant. Det känns väldigt vackert att få avsluta min tid i den här kammaren med att debattera just vattentjänster och va-frågorna.

Jag har redan fått tacka för mig i de utskott där jag oftare figurerar, men jag vill ta några sekunder mer av min talartid åt att här också hinna tacka kammarkansliet och all annan riksdagspersonal som gör vårt arbete möjligt. Jag vill även tacka alla de organisationer, intressenter, företag, aktörer och vanliga medborgare som skickar in kunskap och inspiration till oss som ska leverera politik i den här kammaren. Vårt uppdrag hade varit omöjligt utan er.

Sist men inte minst: Det har varit oerhört hedersamt att få representera Östergötland i den här kammaren. Den stoltheten kommer jag att bära med mig när jag nu för sista gången, förmodligen för resten av mitt liv, kliver ned från den här talarstolen. Tusen tack!
(Applåder)

I detta anförande instämde Ola Johansson (C).

Anf. 65 LARRY SÖDER (KD):

Fru talman! Det är välkommet med en ny lag om hållbara vattentjänster. Vi har väntat på den länge, precis som Magnus Ek från Centerpartiet sa. Det är ett ämne som intresserar många och som tyvärr skapar problem för enskilda och Kommunsverige.

Vilka problem är det då som man ser? Vi har flera myndigheter som delar på ansvaret för vatten, vilket man tyvärr inte löser här. Kommuner har ganska stora kostnader för att bygga ut kommunalt va, vilket man heller inte löser här då kostnaderna och fonderingarna faktiskt inte förändras på något sätt utan problemen finns kvar.

Det finns också problem för de enskilda då kommuner påtvingar dem en del kostnader som är både stora och i många fall onödiga. Man försöker lösa det i den här propositionen, vill jag säga, men jag tycker inte att man går tillräckligt långt. Man kanske skapar färre konflikter och större möjligheter till utbyggnad, men det sker inte i tillräcklig omfattning, anser jag.

Det är välkommet att kommunernas bedömning av behovet av en allmän vattentjänst ska bli mer flexibel, som det står i betänkandet. Dessutom ska varje kommun ha en aktuell vattentjänstplan, vilket jag tycker är jättebra. Den ska innehålla kommunens långsiktiga planering av hur behovet av allmänna vattentjänster ska tillgodoses. Dock kräver det att man har möjlighet till fondering i större omfattning än man har i dag för att kunna göra en plan och kunna finansiera det på ett vettigt sätt så att det inte blir kostnader för den enskilde eller va-kollektivet i stort.

Vi är nog alla överens om att vi vill ha en god miljö och att våra hushåll ska dra sitt strå till stacken för att lösa det. Men jag anser inte att kommunalt va är den enda lösningen. Vi har ungefär 600 000 fastigheter i dag i Sverige som har enskilt avlopp. Många av dem fungerar alldeles utmärkt och till och med bättre, hävdar jag, än om man drar kommunalt va till dem. En del problematiska va-lösningar behöver givetvis göras något åt. Därför är det bra med kontroll. Kontrollen bör dock vara baserad på provtagningar och andra sätt för att undersöka hur det enskilda avloppet fungerar rent faktamässigt.

Det bör alltså vara kommunens uppgift att bevisa att det enskilda avloppet inte är bra och kunna påvisa att ett kommunalt va miljömässigt är bättre. Det ska inte vara så att en tjänsteman tycker någonting, utan det ska faktiskt kunna påvisas.

Vi som parti är emot tvångsanslutning för att lösa kommunens och va-kollektivens ekonomiska problem. Vi måste vara helt överens om att det inte är rätt att man planerar utbyggnad av kommunens va och samtidigt bygger en mindre bebyggelse om kanske 20, 30 eller 40 bostäder och tar med dem runt omkring för att få större underlag för det kommunala va som man bygger ut. Det är inte rätt sätt att göra detta på, utan det måste vara faktabaserat när man tar bort ett enskilt va.

Det finns i detta betänkande ett förslag till tillkännagivande om att regeringen bör ta de fortsatta initiativ som krävs för att få till stånd en ordning som innebär att en fastighetsägare som har ett eget avlopp som uppfyller gällande miljö- och hälsokrav inte som utgångspunkt ska kunna påtvingas ett kommunalt avlopp. Jag tror att det tillkännagivandet är väldigt viktigt.

Jag började med att säga att vi i och med detta betänkande har tagit ett litet steg framåt, men jag tror att vi måste ta ett steg till för att kunna lösa problematiken som kommuner och enskilda har.

I betänkandet har vi också en reservation tillsammans med Moderaterna och Centerpartiet. Kommunen ska ha bevisbördan vid bedömningar av behov av allmänna vattentjänster. Som jag sa ska det vara ställt helt utom tvivel att allmänna vattentjänster och kommunalt va är bättre än det enskilda va man har.

Vi tycker också att det ska finnas ett rimlighetsrekvisit som innebär att kostnaden för den enskilda alltid måste ställas i relation till den miljövinst som förväntas. Man ska alltså inte kunna lägga alltför stora kostnader på den enskilde utan att kunna påvisa att det blir en motsvarande miljövinst.

Vi tycker, precis som Magnus Ek var inne på, att markretentionens roll ska vara med och diskuteras. Vi tror att det är viktigt för att kunna se om enskilda avlopp faktiskt har så stor miljöpåverkan att man behöver göra någonting åt det eller om det är till fyllest.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation nummer 6.

Anf. 66 BETTY MALMBERG (M):

Fru talman! I samhället finns för närvarande ett stort, i Moderaternas ögon alltför stort, fokus på de enskilda avloppen och deras påverkan på miljön. Samtidigt visar studier att det är högst oklart hur stor påverkan på miljön dessa avlopp har. Beräkningar som Havs- och vattenmyndigheten har sammanställt pekar på att de enskilda avloppen står för ungefär 6 procent av den totala fosforbelastningen på sjöar och hav. Trots det bedriver kommunerna en intensiv kontroll och ställer krav på fastighetsägarna. Det är faktiskt så omfattande att flera personer tvingas bort från hus och hem eftersom de inte klarar av att finansiera de renoveringskrav som ställs. Det handlar om kostnader på uppemot 70 000–150 000 kronor.

En miljöekonom vid Sveriges lantbruksuniversitet, Elofsson, uppgav vid ett riksdagsseminarium 2017 att åtgärden att höja kraven på enskilda avlopp till det man kallar hög skydds nivå är det dyraste sättet när det gäller att hitta kostnadseffektiva lösningar för förbättrad vattenkvalitet i till exempel Östersjön. Det bästa däremot är reningsverk nära kusten och de fosfatfria tvättmedel som finns i dag.

Andra vetenskapliga studier, såsom en rapport från VA-guiden, visar att om hänsyn skulle tas till självreningen, retentionen som vi har hört nämnas och hur mycket fosfor som läggs fast i mark eller växtlighet men även föroreningar och smittoämnen, skulle kraven på renoveringar inte bli lika omfattande som när dagens kommunala beslut klubbas.

En annan slutsats innebär att man i så fall hellre bör överväga att kombinera omlokalisering av var utsläpp kanske sker med infiltrationsdiken.

Fru talman! Kommunernas bedömning av miljöpåverkan från enskilda avlopp är i dag rätt godtycklig, vill jag hävda. Den grundar sig inte på evidens och beprövad erfarenhet. Varför? Det saknas helt enkelt veten-

skapliga underlag för den tillsyn som Havs- och vattenmyndigheten använder och säger att kommunerna ska nyttja. Det innebär att tiotusentals fastighetsägare kan ha tvingats betala för onödigt kostsamma åtgärder men till ringa miljönytta alternativt att de till en mycket hög kostnad har blivit tvångsanslutna till ett kommunalt va-system, som vi har hört talas om här tidigare. Men kunskapen saknas alltså.

Vi moderater anser därför att det bör införas möjlighet för fastighetsägare att överklaga besluten. Men det bör också införas ett rimlighetsrekvisit så att kostnaden som fastighetsägare åläggs står i rimlig proportion till den miljövinna som förväntas uppnås. Man måste också beakta mark- och sjöretentionen.

Intressant i sammanhanget är en rapport som kom i april i år. Forskningsfinansiären Formas har tittat på det svenska avloppsvattnet som kommer från kommunal rening, alltså mer än 90 procent av avloppsvattnet. De har funnit att om reningen har skett med konventionella metoder, mekaniskt, med sedimentering och sådana saker, är det ofelbart att det påverkar fiskar och andra vattenlevande organismer på ett sätt som indikerar skada, som de uttrycker det, och att ytterligare rening faktiskt minskar påverkan.

Deras slutsats är dock att vi inte ens med den kommunala reningen kan vara säkra på att vi har tillräckligt med kunskap, tillräckligt med fakta på bordet för att fatta rätt beslut. Huruvida det kan anses samhällsekonomiskt lönsamt att lägga på den avancerade reningen kan man i dag inte avgöra. Nu talar vi alltså om 90 procent av det svenska avloppsvattnet.

Jag säger detta eftersom det är viktigt att vi har en balans. Min kollega Cecilie Tenfjord Toftby tog upp balansen mellan samhällets påtryckningar och den enskilde fastighetsägaren. Den balansen, i synnerhet för fastighetsägare med enskilda avlopp, är inte funktionell just nu.

Fru talman! Därför anser vi, som Cecilie Tenfjord Toftby nämnde tidigare, att fastighetsägare som har bättre eller likvärdig reningsgrad när det gäller hälsa och miljö jämfört med det kommunala alternativet ska kunna slippa att bli tvångsanslutna.

Eftersom man faktiskt inte utgår från fakta och vetenskap förordar vi att man nu måste sätta ett stopp för hanteringen någonstans. Vi gör därför ett tillägg om att ett moratorium egentligen borde få verka, till dess vi har kunskap nog och till dess tillkännagivandet som det fattades beslut om i april förra året vinner laga kraft. Vi måste få fram underlag som kan presenteras för riksdagen så att riksdagen har ett adekvat beslutsunderlag att jobba utifrån.

Det måste väl ändå i sakens namn sägas att vi moderater självklart inte säger att alla enskilda avlopp fungerar jättebra och att de inte ska leva upp till de miljökrav som finns – absolut inte. Men vi menar att det måste vara kommunen som har bevisbördan. De ska använda den för att kolla hur det ser ut när det har tagits hänsyn till markretentionen. De ska också ha vetenskapligt stöd i den metodik de använder så att det inte blir godtyckligt. Men där är vi inte ännu. Det borde regeringen ta ad notam.

Fru talman! Med det tackar jag för mig, även framåt. Magnus Ek sa det väldigt bra; det handlar om all riksdagens personal som verkligen underlättar för oss och om den ledning som har hjälpt oss fram. Jag har varit med ett tag, och det har varit ett stort nöje att få vara kvar här och jobba tillsammans med er. Stort tack!

(Applåder)

Anf. 67 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! Mitt anförande kommer sannolikt inte att ta så lång tid.

Vatten är ju vårt viktigaste livsmedel, och de här frågorna är oerhört väsentliga. Det är också väsentligt att ge enskilda personer möjlighet att åstadkomma den för dem själva och miljön bästa avloppslösningen. Men detta har Magnus Ek redan argumenterat för på ett bra sätt för Centerpartiets räkning. Jag ställer mig bakom hela hans anförande, och jag ställer mig givetvis bakom de yrkanden han gjort på Centerpartiets reservationer och de delar där vi föreslår tillkännagivanden till regeringen.

Anledningen till att jag går upp i talarstolen – utan manus, för en gångs skull – är att vi är i tackartagen. Jag har ytterligare minst ett anförande att hålla i dag, så jag sparar en del av tacken till dess.

Jag väljer att gå upp i talarstolen nu av en speciell orsak, och det är att vi har Larry Söder kvar i kammaren efter den tidigare debatten. Det är inte säkert att Larry stannar till nästa; det kanske han gör. Vi har också Emma Hult här.

Jag talar alltså om vår vice ordförande i utskottet och vår ordförande i utskottet, som har lett arbetet på ett fantastiskt sätt. Vi som är kvar här i kammaren och representerar civilutskottet här i dag är er evigt tacksamma för det fantastiska arbete ni gjort, den goda stämningen när ni tillsammans har lett utskottets arbete och den trevliga tonen som vi har också när vi debatterar ärendena i kammaren.

Vi har också kanslichefen Lisa Gunnfors på plats här. Jag skulle vilja tacka civilutskottets kansli för det arbete som ni gör och det stöd som ni ger oss. Det har varit många år, och många medarbetare har passerat på våra sammanträden. Alla har gett ett lika gott och fantastiskt och härligt stöd till oss när vi behöver råd, och när vi kanske går lite långt i våra strävanden att förbättra världen får vi ett litet lätt tryck på bromsen. Vi kan kanske lära oss att förbättra världen på andra sätt.

Med detta sagt återstår några tack till nästa ärende. Men nu har jag framfört några stycken. Tack ska ni ha, allesammans!

Anf. 68 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Det här med vatten och avlopp är otroligt viktiga frågor. Jag har varit engagerad i dem i många år. Jag satt som ordförande i en teknisk nämnd i Uddevalla och var då med och byggde ut va-system.

Utifrån den kunskap jag hade vid det tillfället var jag med och fattade beslut som gjorde att enskilda var tvungna att ansluta sig till va-systemet. Jag och nämnden gjorde naturligtvis det utifrån de fakta vi hade och utifrån de lagar som gällde.

Problemet är bara det, fru talman, att när man sedan jobbar vidare med politik och ägnar sig åt andra områden – i mitt fall blev jag senare utbildningspolitiker – finns det tillfällen då man träffar människor som drabbats av de beslut man tidigare varit med och fattat. Då måste man stanna upp och ställa sig frågan: Var det här rätt?

Jag har träffat äldre människor som förlorat sin make eller maka som tvingas göra stora investeringar på upp till en halv miljon, och där finns i princip ingen miljönytta. Den anläggning de hade dög, men man har skapat ett va-område och tvingar nu in den här äldre människan i ett system därför att lagen så säger. Men det finns inget krav på kommunen att kunna påvisa förbättrad nytta.

Prot. 2021/22:135
21 juni

-----
*Vägar till hållbara
vattentjänster*

Det är egentligen rätt tragiskt att Myndighetsverket kan ge sig på en enskild och ställa stora ekonomiska krav utan att påvisa en förbättring.

Jag är bohuslänning, så jag vet att vi har områden där vi behöver göra förändringar. Vi har saltvatteninträngning och sådant. Men då kan man ju påvisa nytta.

Jag brukar ibland skoja och säga att på vänstra sidan av E6:an när man kör mot Oslo finns det problem. Men på den högra sidan där det är skog och jordbruk finns egentligen inga problem, för utöver att man redan har en anläggning har man markretention som äter upp det lilla som är kvar.

Vi kan inte ha en ordning där enskilda tjänstemän kan fatta beslut som utsätter människor för ekonomisk skada.

Med det, fru talman, yrkar även jag bifall till samma reservation som Larry Söder tidigare yrkat bifall till.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

§ 21 Snabbare och enklare verkställighet av myndighetsbeslut

Civilutskottets betänkande 2021/22:CU30
Snabbare och enklare verkställighet av myndighetsbeslut (prop.
2021/22:206)
föredrogs.

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

*Grundlagsskadedestånd
– ett rättighetskydd
för enskilda*

§ 22 Grundlagsskadedestånd – ett rättighetskydd för enskilda

Civilutskottets betänkande 2021/22:CU31
Grundlagsskadedestånd – ett rättighetskydd för enskilda (prop.
2021/22:229)
föredrogs.

Anf. 69 SANNE LENNSTRÖM (S):

Fru talman! Regeringsformen är den grundlag som utgör fundamentet för demokratin och statskicket i Sverige. Den visar på spelreglerna i vår demokrati. Av portalparagrafen 1 kap. 1 § andra stycket framgår det tydligt att den svenska folkstyrelsen bygger på fri åsiktsbildning och, som vi snart ska utöva allihop, allmän och lika rösträtt.

Våra grundläggande fri- och rättigheter har en avgörande plats i det svenska statskicket. Regeringen har därför lämnat ett förslag om att det ska införas en möjlighet till skadedestånd från stat och kommun vid överträdelser av dessa grundläggande fri- och rättigheter. Förslaget bygger i stort på utredningen från den parlamentariska kommittén om grundlagsskadedestånd. Vi två som deltar i debatten om dagens betänkande är medlemmar i kommittén.

Det är naturligtvis glädjande att det är ett enat civilutskott och en enad riksdag som vill rösta för att stärka enskilda medborgares fri- och rättigheter.

I Sverige åtnjuter vi fler fri- och rättigheter än i många andra länder. Vi har lärt oss att den enskildes rättigheter aldrig någonsin kan tas för givna. Det är rättigheter vi måste värna och vinna om och om igen, varje dag, och därför måste skyddet för dessa vara starkt.

Om skyddet brister och du som medborgare blir utsatt måste en demokrati ha grundläggande rättssäkerhetsgarantier och möjlighet till upprättelse.

Redan i dag finns den här möjligheten till upprättelse reglerad i Europakonventionen. Det finns dock starka skäl att stärka det skadeståndsrättsliga skyddet ytterligare genom att reglera exakt samma skydd i vår svenska regeringsform. Remissinstanserna och samtliga partier i denna kammare är överens om att det skulle stärka enskildas rättigheter och reda ut det i nuläget något oklara rättsläget.

Det är dessutom en viktig demokratisk princip, och det skulle ge ett mer lättöverskådligt sätt för både domstolar och den enskilde att se över möjligheten att ta till vara sina rättigheter.

Det ifrågasatta agerandet från staten, regionen eller kommunen kommer att prövas mot de rättigheter som kommer till uttryck i 2 kap. regeringsformen. Den enskilde kan vara antingen en vuxen eller ett barn. Årendet ska prövas i allmän domstol, och där ska grundlagsskadestånd kunna ges om det är nödvändigt för att gottgöra den överträdelse som begåtts mot den enskilde.

Lagförslaget föreslås träda i kraft den 1 augusti i år.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i detta betänkande.

Även jag vill som andra före mig önska fru talmannen, vår kanslichef Lisa som är här i dag och hela civilutskottet en riktigt fin sommar.
(Applåder)

Anf. 70 LINDA MODIG (C):

Fru talman! Den 1 augusti stärks våra grundlagsskyddade fri- och rättigheter ytterligare. Då träder nämligen den historiska lagstiftning i kraft som vi här och nu debatterar i kammaren.

Jag hade förmånen att företräda Centerpartiet i den parlamentariska kommittén om grundlagsskadestånd, vars arbete ligger till den grund för den proposition som civilutskottet har behandlat. Jag har kort sagt följt denna banbrytande reform från ax till limpa. Det här är för mig personligen en av de viktigaste lagändringar jag drivit denna min första mandatperiod.

Att Sveriges riksdag nu i full partipolitisk enighet inför ett grundlagsskadestånd, det vill säga en rätt till ersättning från det allmänna för skador på grund av överträdelser av grundlagsskyddade fri- och rättigheter – ett rättighetskydd för enskilda – är ett stort och i grunden mycket välkommet och nödvändigt steg i rätt riktning.

Medborgerliga fri- och rättigheter i Sverige åtnjuter förutom grundlagsskydd även skydd enligt Europakonventionen och EU:s stadga om de grundläggande rättigheterna. Den 1 april 2018 infördes en bestämmelse i skadeståndslagen om rätt till skadestånd för överträdelser av Europakonventionen, för att tydliggöra rättsläget och stärka rättighetskyddet. Samma ambitioner, att tydliggöra rättsläget och stärka rättighetskyddet, var

vägledande även för grundlagsskadeståndskommitténs arbete med att skapa och utforma ett grundlagsskadestånd.

Trots att utgångspunkten i svensk rätt har varit att någon rätt till skadestånd för ideell skada inte föreligger med mindre än att det finns särskilt lagstöd har Högsta domstolen i ett antal uppmärksammade mål kommit fram till att staten varit ersättningskyldig för ideell skada. Jag syftar på Medborgarskapet I och II.

Även i målet om fisket i Torne älv kom Högsta domstolen fram till att egendomsskyddet i regeringsformen uttrycker en allmän rättsgrundsats om rätt till skadestånd för rådhetsinskränkningar i vissa fall. Fiskarna i Harparanda skärgård som stred för sin rätt till ersättning fortsätter att erfara rådhetsinskränkningar. De nekas ersättning och hänvisas av berörda myndigheter till att på nytt stämma staten.

Exemplet visar att även om vi som lagstiftare nu inför grundlagsskadestånd kommer enskilda möjligheter att verkligen tillerkännas ett sådant att vara förknippade med en lång och kostsam process. Ändå har det stora förtjänster och nyttor att nu införa ett grundlagsskadestånd.

Fru talman! Tack vare den praxis som Högsta domstolen utvecklat i de prejudikat jag nämnde tidigare, Medborgarskapet I och II och fisket i Torne älv, har HD skickat ett tydligt budskap till dem vars grundläggande fri- och rättigheter kränkts av det allmänna och som orsakats stora kostnader och olägenheter. Genom prejudikaten lyser HD:s hoppfulla och viktiga ljus: Vi lämnar er inte därhän – ni är inte övergivna av vare sig samhället, rättsstaten eller den allmänna rättskänslan.

Det ska villigt medges att det inte handlar om många ärenden, tack och lov – vare sig varje år eller totalt, som vi känner till. Men bakom varje mål finns en eller flera starka och envisa personer vilkas rätt trätts förnär av det allmänna.

Och så länge det finns en enda person vars grundlagsenliga rätt, låt vara om det är äganderätten, medborgarskapet eller något annat, trädts förnär behövs ett starkare rättighetskydd och ett grundlagsskadestånd. Andra som kanske hamnar i liknande belägenheter i framtiden ska aldrig behöva tvivla på att rätt till skadestånd föreligger. De myndigheter och domstolar som har att förhålla sig till och respektera våra medborgerliga fri- och rättigheter ska aldrig behöva sväva i ovisshet om det allmännas skadeståndsansvar.

Fru talman! För att tydliggöra rättsläget behövs en lagstiftning som klargör förutsättningarna för när rätt till grundlagsskadestånd föreligger. Det faktum att skadestånd enligt Europakonventionen redan föreligger är ett annat viktigt skäl till att även överträdelser av inhemskt grundlagsfästa fri- och rättigheter ska vara ersättningsgilla.

Många, men inte alla, fri- och rättigheter enligt svensk grundlag, Europakonventionen och EU:s stadga är överlappande. Ur ett rättighetsperspektiv ska svensk rätt inte ha sämre prestanda, alltså ge ett sämre skydd, än den europeiska rätten.

Denna reform kommer att innebära utmanande överväganden såväl för enskilda som upplever att deras fri- eller rättigheter överträts som för de domstolar som kommer att tillämpa lagstiftningen. Vilka slags rättighetsöverträdelser kommer att vara ersättningsgilla? Till skillnad från när det gäller skadestånd enligt Europakonventionen har domstolarna ingen rik praxis att luta sig mot.

En annan intressant fråga är hur man ska se på överträdelser av andra grundlagsfästa fri- och rättigheter, som de som framgår av tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen. Den kommitté som ledamoten Sanne Lennström och jag satt i hade varken i uppdrag att eller ens möjlighet att en gång för alla bena ut om, när och i så fall hur skadestånd för överträdelser av samtliga grundlagsfästa fri- och rättigheter ska utgå.

Fru talman! Denna historiska reform innebär ändå goda nyheter för alla dem som vill se en utveckling där medborgares grundlagsfästa rättigheter gentemot det allmänna stärks och tydliggörs. Och detta är så gott som något. Låt oss nu, efter att denna viktiga lagstiftning om ett par månader trätt i kraft, hoppas att enskilda personer som påpekar och protesterar mot överträdelser av äganderätten slipper mötas av kommentarer från berörda myndighetsutövande tjänstepersoner som lakoniskt säger: Men stäm staten, då!

Eftersom detta är min sista debatt före sommaruppehållet och för denna mandatperiod vill jag önska talmanspresidiet, kammarkansliet och hela Riksdagsförvaltningen, utan vars arbete vi ledamöter inte skulle klara oss en sekund, en fin sommar och en trevlig semester – eftersom några av er kanske kommer att ha en sådan. Varmt tack!

(Applåder)

I detta anförande instämde Ola Johansson (C).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

§ 23 Certifierade byggprojekteringsföretag – en mer förutsägbar byggprocess

Civilutskottets betänkande 2021/22:CU35
Certifierade byggprojekteringsföretag – en mer förutsägbar byggprocess
(prop. 2021/22:212)
föredrogs.

*Certifierade bygg-
projekteringsföretag –
en mer förutsägbar
byggprocess*

Anf. 71 OLA JOHANSSON (C):

Fru talman! Det här är den sista bostadspolitiska debatten denna mandatperiod, och som mina personliga slutord vill jag säga att jag tycker att det är synd att bostadspolitiken får så litet utrymme i den allmänna politiska debatten, speciellt som vi nu går in i en valrörelse. Samtidigt kan man förstå och respektera att de reformer som skulle behövas för att öka byggandet, förbättra rörligheten och ge alla människor bättre förutsättningar att med en egen bostad forma sina liv och framtiden kräver en bredare förankring och insikter om att gamla ståndpunkter måste omprövas.

Med detta sagt har vi nu att diskutera ett förslag som åtminstone på papperet skulle kunna leda till ett effektivare och mer förutsägbart byggande genom att tekniska lösningar, material och byggmetoder skulle kunna återupprepas med hjälp av de certifierade byggprojekteringsföretag som vi nu lagstiftar om.

De så kallade kommunala särkraven har vi ju, fru talman, vid ett flertal tillfällen beslutat att vi ska avskaffa, men ändå diskuteras de fortfarande som ett av de främsta bygghinder som förekommer. Vi står bakom det kommunala självbestämmandet och kommunernas möjlighet att ställa vissa krav, och därmed också planmonopolet och de kommunala byggnadsnämndernas möjlighet att bevilja eller avslå bygglov. Vi i Centerpartiet vill inte heller förstatta beslut om byggande och bostadspolitik. Det ska, oavsett vad man tycker om det, stå varje kommun fritt att bestämma var, åt vem, åt hur många och hur det ska byggas bostäder.

Man kan tycka vad man vill om de kommuner som väljer att inte bygga trots att det finns en efterfrågan och kanske i stället ägna en tanke åt de kommuner som gärna hade sett att det byggs men där få byggföretag tycker att det är mödan värt att ansöka om bygglov eller detaljplaneläggning hos kommunen i fråga; man anser att det inte lönar sig.

Men, fru talman, mer industriellt byggande, exempelvis i alla de fabriker som producerar serietillverkade hus i trä, lyfter vi gärna här i dag. Inför denna debatt tog jag intryck av att chefen för ett av dessa byggföretag nämnde min egen kommun som en sådan som begär in ett beräkningsunderlag för takstolar trots att hustypen i fråga har byggts i många andra kommuner utan att sådana krav eller frågor har ställts av byggnadsnämnden och dess handläggare.

Detta, fru talman, visar på behovet av lagstiftning som hindrar sådana frågor från att ställas, förutsatt att byggföretaget kan påvisa att lösningen det valt är säker och hållbar, uppfyller kraven i plan- och bygglagen och Boverkets byggregler och även uppfyller de krav på gestaltning som man i kommunen har satt upp i detaljplanen.

I övrigt anser vi i Centerpartiet att så mycket som möjligt ska vara lovfritt och kunna uppföras utan krav på ny detaljplan eller planändring. Mer om detta, åhörare, tittare och lyssnare, står att finna i Centerpartiets bostadspolitiska motioner. Jag hänvisar såklart till dem.

När det gäller det förslag vi debatterar i dag har vi inget att invända. Jag tror att det är ett steg i rätt riktning när byggaktörer genom att samarbeta med de certifierade byggprojekteringsföretagen får en enklare resa genom kommunernas bygglovsbeslut, men det revolutionerar ingenting, fru talman.

Det är trähusbranschen, med modulbyggande i fabrik enligt löpandebandsprincipen och användandet av korslimmat trä vid platsbyggande av hus med trästomme, som har åstadkommit den största förändringen och revolutionen i byggbranschen under de år som jag har varit debattör här. Med industriella processer som dessa kan byggandet effektiviseras oavsett materialval, och det kan hjälpa oss att skapa ordning och reda på byggarbetsplatser när vi får bättre kontroll på vilka det är som satt samman modulerna och kan kontrollera vilka det är som grundlägger och sammanfogar dem och vilka metoder de använder.

Jag tror att Leif Nysmed och jag är överens om att säkerhet och ordning och reda i byggbranschen kan vara eftersatt och att beställarna har en viktig uppgift att kontrollera att entreprenörerna har de godkännanden, certifikat, tillstånd och avtal som behövs för att få befinna sig på en byggarbetsplats.

Fru talman! I den här debatten yrkar jag bifall till Centerpartiets reservation nummer 3 om utvärdering och lagens framtida utformning. Vi anser att det är hustyper och byggmetoder som borde certifieras, ungefär på det

sätt som lett till framtagandet av allmännyttans kombohus. Vi vill se upprepade lösningar som uppfyller alla krav och är framtagna just för att de är kostnadseffektiva och hållbara.

På samma sätt som vi genom Centerpartiets försorg har fått en privat initiativrätt där byggherren får ett större ansvar för att driva en planprocess vill vi göra byggaren ansvarig gentemot staten och kommunerna för att byggnaden uppfyller alla krav som ställs utan att det i varje enskilt fall måste prövas i förväg. Därför ser vi gärna att lagstiftningen i framtiden utvidgas, så att det utreds hur personliga certifikat ska kunna utfärdas till medarbetare hos hustillverkande företag och att koncept och bygglösningar ska kunna certifieras.

Det framgår också av vår motion att Centerpartiet vill att reformen med tiden också ska kunna omfatta renoverings- och utbyggnadslösningar, exempelvis att lokaler som haft ett syfte, till exempel för verksamheter, kan omvandlas till bostäder.

Med detta turboanförande vill jag utöver de tack som jag riktade till civilutskottets kansli, medarbetarna och Johan Löfstrand, som är en god representant för Socialdemokraterna tillsammans med övriga närvarande socialdemokrater – jag ser inga andra partier i kammaren – tacka er för gott samarbete. Jag vill även tacka talmannen, vice talmännen, talmanskansliet, hela Riksdagsförvaltningen och alla som jobbar här utanför – vaktmästeri, städ, fastighetsunderhåll och allt vad det vara månde – för ett fantastiskt gott arbete tillsammans med mig, som har suttit i riksdagen i tolv år och snart slutar. Tack ska ni ha!

(Applåder)

Anf. 72 LEIF NYSMED (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkande CU35.

Som regeringen anför i propositionen är bostadsbehovet i Sverige fortsatt stort. För att möta den framtida befolkningsökningen och bygga i fatt det nuvarande underskottet av bostäder behöver ungefär 600 000 bostäder byggas fram till 2030. För att många människor ska kunna efterfråga de bostäder som byggs behöver exempelvis byggkostnaderna sjunka – de behöver sjunka rejält, skulle jag vilja säga i dag. Ett sätt att sänka byggkostnaderna är att använda standardiserade processer och återanvända samma byggnadsutformning i flera byggprojekt.

Flera utredningar har de senaste åren framhållit att ett hinder för standardisering, innovation och effektivitet i bostadsbyggandet är att kommunerna gör olika tolkningar av Boverkets byggregler. Alla aktörer i byggbranschen påverkas av att kommunerna tolkar byggreglerna olika, men problemet är störst för de byggaktörer vars byggprojekt i hög grad utgörs av en standardiserad process och där projekteringen avses att återanvändas i flera kommuner.

Enligt en rapport från Boverket efterfrågar byggherrar och byggaktörer som använder sig av standardiserade processer och är verksamma i flera kommuner en ökad förutsägbarhet i byggprocessen. Dessa aktörer vill så tidigt som möjligt få veta att bostadsbyggnaden uppfyller de krav som ställs och att den bedömningen inte ändras.

Regeringens förslag att införa certifierade byggprojekteringsföretag som en ny aktör i plan- och bygglagen är därför välkommet. Ett certifierat

byggprojekteringsföretag ska kunna ersätta kommunernas inledande kontroll av att byggreglerna uppfylls vid nybyggnad av vissa bostadshus, och företagets kunskap och erfarenhet ska alltså i det inledande skedet utgöra en garanti för att projekteringshandlingarna för bostadsbyggnaden uppfyller statens bostadsutformnings- och tillgänglighetskrav.

Det ska också understrykas att detta inte innebär någon försvagning av kommunens kontroll i byggskedet eller kommunens tillsyn i övrigt. Även i de projekt där man har använt ett certifierat byggprojekteringsföretag kommer byggnadsnämnden alltså att ha samma möjlighet till kontroll i byggskedet eller tillsyn i efterhand som i dag.

En bärande del av regeringens förslag är att byggherren får ta ett större ansvar för kontrollen av att regelverket uppfylls. Det innebär att byggandet i än större omfattning sker på byggherrens egen risk om det i efterhand visar sig att projekteringen inte uppfyller kraven.

Fru talman! Vi socialdemokrater anser att förslaget ökar förutsägbarheten och effektiviteten i byggprocessen för de byggherrar som använder ett certifierat byggprojekteringsföretag och underlättar repeterbara processer.

Som jag inledningsvis påpekade är det av största vikt att de bostäder som planeras och verkligen behövs också kan efterfrågas. Det repetitiva byggandet ökar möjligheten att få fram bostäder till lägre kostnader utan att sänka kvaliteter. Möjligheten till standardiserade och repetitiva processer för projektering och produktion ökar också möjligheten att snabbare bli klara med byggnationen. Alla vi som har arbetat på ackord på ett bygge vet att det första huset tar längre tid att bygga, men vid nästkommande hus har effektiviteten ökat

Regeringens förslag ligger helt i linje med behovet av nya bostäder. Kostnaderna behöver bli lägre för att man ska kunna ha råd att hyra eller köpa sitt boende, och det är av stor vikt att nya bostäder blir klara i snabb takt utan att man för den delen riskerar kvaliteter.

Detta, fru talman, är ytterligare ett steg för att öka byggandet. Steg för steg har de socialdemokratiskt ledda regeringarna genom investeringsstöd, byggbonusar, regelförenklingar med mera stimulerat byggandet. Inte sedan i början av 1990-talet har det byggts så mycket nya bostäder som under de senaste två S-ledda mandatperioderna, och från 2018 har även bostadsunderskottet minskat.

Fru talman! Med detta vill jag återigen yrka bifall till civilutskottets förslag.

Jag instämmer i alla tack som framförts här tidigare. Jag inser att tiden är knapp, så jag går inte igenom alla, men jag instämmer i dem.
(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.58 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 17.00.

§ 24 Ytterligare åtgärder mot fordonsmålvakter

*Ytterligare åtgärder
mot fordonsmålvakter*

Trafikuskottets betänkande 2021/22:TU18

Ytterligare åtgärder mot fordonsmålvakter (prop. 2021/22:239)
föredrogs.

Anf. 73 ELIN GUSTAFSSON (S):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets lagförslag i betänkande TU18 om ytterligare åtgärder mot fordonsmålvakter och avslag på reservationerna.

För oss socialdemokrater är det tydligt att vi ska vända på varje sten för att stoppa den kriminalitet som förstör tilliten och sammanhållningen i vårt samhälle. Det handlar om att stoppa den organiserade brottsligheten. Vi behöver inom alla politikområden göra vad vi kan för att säkerställa att vi täpper igen grogrunden för kriminalitet samt gör det svårare för dem som vill bryta mot lagen.

En av dessa delar inom trafikuskottets område är fordonsmålvakter. En bilmålvalt är en person som är registrerad i vägtrafikregistret som ägare i stället för fordonets verkliga ägare. Fordonsmålvakter används bland annat för att undkomma avgifter som hör till fordonet och även i till exempel organiserad brottslighet för att försvåra identifieringen av de inblandade.

Målvaktsfordon orsakar också stora problem i gatumiljön eftersom de upptar värdefull mark för kommunerna när de står felparkerade. De är ofta i dåligt skick utifrån både trafiksäkerhet och miljö.

Dessutom är det så att fordonsägare som gör rätt för sig och som betalar skatt och avgifter upplever det som djupt orättvist att vissa individer kommer undan sitt ansvar genom att nyttja fordonsmålvakter. Detta fenomen har uppmärksamrats mycket i hela landet, men inte minst i Skåne och i min egen grannkommun Malmö.

Fru talman! Därför är det en skyldighet för oss att göra vad vi kan i lagstiftningen för att stoppa dessa fordonsmålvakter. Det förslag som vi debatterar i dag är en viktig del.

Syftet är att bidra till minskade fordonsrelaterade skulder och ett minskat användande av fordonsmålvakter och målvaktsfordon, men syftet är också att öka kommunernas möjligheter att flytta fordon och inte minst att få en positiv påverkan på det brottsförebyggande arbetet.

Fru talman! Vad innebär då förslaget? Jo, förslaget innebär att ägaren blir den som var registrerad ägare vid flyttningstidpunkten. Det är det som förenklar hanteringen för kommunerna eftersom det inte i efterhand går att ändra förutsättningarna för flytten genom att ändra i registret.

Förslaget innebär också att regeringen ska kunna meddela föreskrifter som gör det möjligt för myndigheter att flytta fordon i fler fall.

Det föreslås även att den som vill återfå ett fordon som har flyttats till en särskild uppställningsplats på grund av fordonsrelaterade skulder först måste betala samtliga dessa skulder. Uppställningstiden för ett flyttat fordon förkortas i vissa fall från tre månader till en månad. Och om en försäljning av ett flyttat fordon kan förväntas ge ett överskott ska det säljas för att finansiera flyttning och i vissa fall fordonsrelaterade skulder.

Men självklart, fru talman, ska vi göra ännu mer. Vi socialdemokrater menar bland annat att bestämmelserna om användningsförbud och omhändertagande av fordon med användningsförbud bör införas så snart som möjligt. Den socialdemokratiska regeringen är även tydlig med att ytterligare bestämmelser behöver införas på förordningsnivå för att effektivisera flyttningslagstiftningen och ta hand om problemet med fordonsmålvakter.

Fru talman! Avslutningsvis: Vi socialdemokrater har gjort stora insatser på området i regeringsställning och fortsätter att försvåra för kriminella som vill utnyttja målvakter för brottslig verksamhet.

Nu gör vi det enklare att flytta bilar som används för fusk med skatter och avgifter. Och vi skärper kraven för att man ska få tillbaka fordonet. Så gör vi det svårare för den som bryter mot lagen, och så underlättar vi arbetet för kommunerna.

Anf. 74 JIMMY STÅHL (SD):

Fru talman! Jag vill börja med att säga att vi har ett särskilt yttrande i detta ärende. Vi anser att regeringen är på rätt väg och att det är en ganska bra proposition. Men vi anser att regeringens förslag borde kompletteras med ett förbud mot nyägande av fler fordon för personer som har statligt relaterade fordonsskulder samt att personer som har samordningsnummer endast bör få vara ägare till ett fordon. I övrigt är vi mycket nöjda med propositionen från regeringen.

Anf. 75 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Vi har i dag problem med kriminella gäng som terroriserar vårt samhälle. Dessa ligor håller på med olika former av brott – droger, prostitution och bidragsfusk. Samtidigt som man bygger upp en kriminell livsstil har man skyddat sin egendom i form av bilar genom så kallade fordonsmålvakter.

Ska vi komma åt den grova kriminaliteten måste vi samverka mellan olika myndigheter och mellan olika utskott i syfte att göra det svårt att vara kriminell. I detta sammanhang vill jag påminna om ett litet bibelord från Romarbrevet 13:4: Överheten är en Guds tjänare till ditt bästa. Men gör du det onda skall du frukta, ty överheten bär inte svärdet förgäves. Den är en Guds tjänare, en hämnare som straffar den som gör det onda.

Som riksdag är vi en del av överheten, och det är vårt ansvar att skydda medborgare från kriminalitet oavsett vad den tar sig för uttryck. Det är därför bra att riksdagen under de senaste åren har skärpt ett antal lagar. Det är också därför som vi i Kristdemokraterna återkommande har avsatt mer pengar till rättsväsendet.

Fru talman! Staten måste göra allt som står i dess makt för att stoppa de kriminella gängen. Därför är jag glad för att vi i dag skärper lagen för att försvåra för så kallade fordonsmålvakter.

Anf. 76 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation nummer 2. I dag debatterar vi ytterligare åtgärder mot fordonsmålvakter.

Fru talman! Liberalerna delar regeringens uppfattning att olagliga fordon är ett allvarligt problem med koppling till annan brottslighet. Fordonen används som flyktbilar, murbräckor eller gömmor för narkotika och stöldgods. Genom att bilarna systematiskt registreras på så kallade fordonsmålvakter blir det svårare att komma åt dem som egentligen begagnar sig av fordonet.

Det är därför bra att regeringen nu har lagt fram en proposition där man åtgärdar en rad problem. Bland annat ska man kunna flytta fordon i fler fall. Detta är bra steg på vägen, och Liberalerna stöder dessa förslag, men det räcker inte.

Liberalerna har länge hävdat att det brådskar med att skärpa lagstiftningen för att komma åt problemet med fordonsmålvakter och systematiskt parkeringsfusk. Vi vill bland annat se att ett fordon ska kunna beslagas eller förverkas om det framförs trots att det är avställt, falskskyltat eller belagt med körförbud, att myndigheter och markägare ges bättre förutsättningar att forsla bort övergivna bilar och att bortforsling av övergivna bilar ska bekostas av fordonsägaren.

Som en ytterligare åtgärd borde en person med omfattande fordonsrelaterade skulder inte kunna godkännas som registrerad ägare till nya fordon innan de gamla skulderna har åtgärdats.

Ett annat problem är vem som är ägare till fordonet. I propositionen föreslår man en definition av begreppet "fordonsägare". Om det finns en registrerad ägare i vägtrafikregistret ska denna anses vara ägare, och finns det ingen ägare registrerad ska det vara den som äger fordonet civilrättsligt.

Det är bra att det införs en definition, men samtidigt ska det som sägs i lagen om fordonets ägare även i fortsättningen gälla innehavaren när det är fråga om fordon som innehas genom kreditköp eller nyttjanderätt för en bestämd tid. Detta pekar på problematiken att definitionen "fordonsägare" även i fortsättningen riskerar att peka på olika personer.

Vägtrafikregistret är administrerat av staten, och avsikten är att den som står upptagen som ägare till en bil också är den verkliga ägaren. Problematiken med bilmålvakter visar att rätt fordonsägare inte alltid är registrerad som ägare. Självklart ska man kunna utgå från att den som står som ägare i ett sådant register också är den verkliga ägaren. I de fall då det finns anledning att ifrågasätta om den rätta ägaren är registrerad bör detta bli föremål för särskild prövning.

Regeringen har lovat att återkomma med fler åtgärder för att komma åt företeelsen med fordonsmålvakter. Jag ser fram emot att mina förslag på ytterligare åtgärder ska ha tillvaratagits i den kommande propositionen.

Anf. 77 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Jag konstaterar att det här är en jätteviktig fråga. Problemet med bilmålvakter har varit känt i många år; jag känner inte minst igen det från min hemstad Malmö.

För fyra år sedan kom det viss lagstiftning som skulle göra det lite svårare, men det har fortsatt. Antalet bilar som ägs av bilmålvakter har ökat, och deras skulder till samhället har ökat. Bara för att man ska få en idé om vad det är vi pratar om har en enskild bilmålvakt i Malmö ägt nästan 4 000 bilar. En person äger alltså 4 000 bilar men kör dem aldrig. Personen köper inte bilarna, vill inte äga dem och är inte bilintresserad, utan det här är till för att kriminella och andra ska kunna undvika att betala skulder som kan kopplas till dem.

Det är jätteviktigt att vi gör någonting åt detta. Bilmålvakter är totalt sett skyldiga staten miljardbelopp, och bilmålvakter och gäng hör ihop. Det är både utländska ligor och inhemska ligor som använder bilar från bilmålvakterna. Vill man åt gängen är det här en av de saker man måste göra någonting åt. Jag har själv motionerat om det, och Centerpartiet har pressat på i frågan länge.

Några andra saker har varit uppe i debatten som inte är med här. Vi kan konstatera att det är bra att regeringen i dag tar tag i detta, men vi kan också konstatera att det är många andra frågor som ännu inte har lyfts, till exempel att bilmålvaktsbilar ska kunna stoppas under färd och inte bara när de är parkerade. Det skulle kunna vara en grej. Antalet bilar kanske ska begränsas utan särskild prövning, på något sätt, och som min kollega var inne på används falska identiteter vid ägarbyte.

Detta är sådant som i dagsläget ännu inte har hanterats. Det finns jättemånga problem, och det är bra att regeringen nu kommer med ett steg.

För vi tar ett nytt steg i dag. Det ska bli enklare att flytta felparkerade bilar. Det ska vara svårare att i efterhand byta ägare och fuska runt. Alla skulder ska betalas innan bilen kan tas ut, och efter en månad tillfaller bilen staten. Oseriösa ägare, de som inte är riktiga ägare, kommer att få det svårare i och med det här. Det är jättebra. Men som sagt, det är fortfarande så att det är först när bilen är parkerad som det är möjligt att ta den, trots att man vet att den ägs av en människa som äger 4 000 bilar. Man ser bilen, man ser att det är en kriminell som kör – men i dagsläget kan du inte ta bilen eftersom den körs och inte står parkerad.

Det här är ett positivt steg, men när vi nu äntligen tar tag i det säger regeringen ändå att vi får vänta till 2023 med att faktiskt göra något, för det är två dataströmmar som inte kan sättas ihop. Vi är lite skeptiska till att man behöver ge myndigheter ett helt år för att ta ett set data och få ihop det med ett annat. Man säger att det går först 2023, fast vi har väntat så länge på att faktiskt få en lagstiftning på plats. Det är vi inte riktigt imponerade av, och därför vill jag yrka bifall till reservation 1.

Regeringen har tagit ett steg framåt här i dag, fru talman. Det är vi positiva till. Men vi har en regering som gång på gång har varit senfärdig på området. Vi hoppas därför att man faktiskt kommer att vara på sina myndigheter och inte ursäkta dem med att de inte har tillräckliga tekniska förutsättningar för att få ihop sina data.

Jag hoppas att denna eller nästa regering kommer tillbaka i frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU20
Klampning av fordon (prop. 2021/22:234)
föredrogs.

Anf. 78 ELIN GUSTAFSSON (S):

Fru talman! Den här mandatperioden börjar gå mot sitt slut, och är det något som har präglat vårt arbete på trafikområdet den här mandatperioden är det, förutom klimatomställningen i transportsektorn, att skapa ordning och reda på våra vägar.

Nu debatterar vi regeringens lagförslag *Fordon ska kunna klampas i fler fall*, betänkande TU20. Jag vill börja med att yrka bifall till själva lagförslaget. Jag yrkar också bifall till vår reservation 2.

Låt mig inledningsvis konstatera att vi har haft en socialdemokratiskt ledd regering som gått från ord till handling och steg för steg bidragit till att få sjyst konkurrens för våra företag inom transportsektorn och åkeribranschen, samtidigt som vi säkerställt att det är svenska löner och villkor som ska gälla på vägarna och inte minst att det ska kosta att fuska.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen har infört EU:s högsta sanktionsavgift för olagliga transporter. Nu utökar vi möjligheten att låsa fast fler fordon för att säkerställa att sanktionsavgiften faktiskt betalas.

Fru talman! För bara någon månad sedan debatterade vi implementeringen av det som heter mobilitetspaketet. Det förslag vi debatterar här i dag kompletterar den propositionen, detta eftersom det innebär att föremål ska få omhändertas och fordon ska få låsas fast när det har beslutats att ett fordon eller fordonståg inte får köra vidare på grund av att ett förskott för sanktionsavgift inte har betalats direkt vid vägkontrollen. Omhändertagande och klampning ska få ske för att säkra att sanktionsavgiften betalas.

Förslaget syftar helt enkelt till att säkerställa att utländska transportföretag som bryter mot detta och därmed ska påföras sanktionsavgift också betalar den. I stort handlar det om att få en större regelefterlevnad kring de hårdare regelverk som vi har infört.

Fru talman! Jag har själv varit med ute på besök och hälsat på trafikpolisen och vid flera tillfällen fått se hur de arbetar när de klampar och sedan inväntar att någon ska betala sin sanktionsavgift. Vi vet och vi ser att klampningen har effekt. Detta lagförslag ökar förutsättningarna för att svenska och utländska företag ska kunna konkurrera på lika villkor, eftersom det syftar till att motverka att oseriösa transportföretag kringgår reglerna. Dessutom förbättrar vi förarnas sociala villkor, inte minst på grund av de nya reglerna om utstationering inom vägtransportsektorn som kommer att innebära höjda löner för förare från länder med lägre lönelägen än Sverige.

Fru talman! Jag skulle vilja säga något om våra två reservationer. Låt mig säga att det självklart är positivt att oppositionen vill följa regeringens prioriteringar om ordning och reda. Delvis ser vi att majoriteten i utskottet slår in öppna dörrar; delvis har vi också helt skilda åsikter i det som framförs.

En majoritet i utskottet vill ha en utredning som ser över möjligheten för klampning att kvarstå till dess att grunden för klampningen har åtgärdats och även att klampa fordon för fler typer av lagöverträdelser.

Fru talman! Självklart ska vi fortsätta att följa vad dessa regelverk får för effekt, men vi ska också vara öppna för att ständigt göra skärpningar om så behövs. När det gäller tidsgräns för klampning vill jag dock understryka att lagstifningen redan nu medger att fordon klampas för att hindra trafik med fordon som är en påtaglig fara för trafiksäkerheten och att åtgärden i dessa fall får kvarstå till dess att det inte längre finns skäl för det.

Lagen möjliggör även åtgärder för att säkra verkställighet av sanktionsavgift och överlastavgift, det vill säga i praktiken till dess att bristen hos fordonet har avhjälpes.

Fru talman! I tidigare riksdagsbehandling av dessa frågor har hela utskottet pekat på att ett system med obegränsad tid för klampning skulle medföra krav på att beslutet skulle kunna överklagas. Det är någonting som skulle försvåra hanteringen. Jag kan också konstatera att Transportstyrelsens uppgifter visar att över 90 procent av transportföretagen som hade fått sitt fordon klampat under 2020 betalade sanktionsavgiften innan de 36 timmarna hade löpt ut.

Utskottsmajoriteten vill också rikta ett tillkännagivande till regeringen gällande behovet av att samordna arbetet från olika myndigheter när det gäller kontroll av yrkestrafiken.

Låt mig vara tydlig, fru talman. När det gäller just samordning går det inte att missta sig på regeringens arbete. Den senaste utredningen om kontroll av yrkestrafiken samt de uppdrag som getts inom ramen för implementeringen av mobilitetspaketet visar en tydlig inriktning att samarbetet måste öka. Men det som majoriteten öppnar för i sin text – bemanningen för tillsyn av tunga transporter skulle kunna förstärkas genom upphandling av kompetens från andra strukturer än statens egna – ser vi som oerhört problematiskt, och detta är något som vi ifrågasätter.

Vi socialdemokrater ser det som oerhört viktigt att vi får en mer effektiv, sammanhållen och utbyggd kontrollorganisation, precis det som var syftet med den senaste utredningen. Men att säga att det ska upphandlas och privatiseras och därmed öppna för en splittrad organisation med tydligt icke-statligt sammanhållet ansvar tror vi *inte* är vägen framåt.

Fru talman! Vi har under de här åren infört sanktionsavgifter, klampning och beställansvar samt gett öronmärkta resurser till polisen. Vi har sett till att Transportstyrelsen har fått mer pengar. Vi har förhandlat fram ett mobilitetspaket. Det finns nu regler om utstationering med svenska löner och avtal som gäller från dag ett. Vi har systematiskt arbetat med att skapa ett regelverk och möjligheter för att skapa ordning och reda i yrkestrafiken och förhindra att människor utnyttjas på svensk arbetsmarknad. Vi arbetar för att stärka konkurrensförhållandena för svensk åkerinäring.

Jag noterar att det är under den här regeringen som detta har skett. Sedan den socialdemokratiskt ledda regeringen tillträdde har vi lagt om politiken, från ett fokus på nyliberala avregleringar till ordning och reda på svensk arbetsmarknad – under en regering ledd av först Stefan Löfven och nu Magdalena Andersson. Det är inte en slump, fru talman, utan det är en tydlig ideologisk inriktning och prioritering för oss socialdemokrater att stå upp för ordning och reda. Därför har vi arbetat hårt i EU och här i Sverige för att förändra lagar och regler.

Detta har vi gjort för att motverka de villkor som vi aldrig kan acceptera i vårt Sverige och vårt Europa 2022. Det handlar om förare som får usla löner, arbetar omänskligt långa dagar och spenderar månader och år i

lastbilshyten utan att få träffa sina familjer. Jag är övertygad om att såväl svenska som utländska yrkesförare samt svensk åkerinäring kommer att gynnas av att vi nu får ett långtgående regelverk på plats. Alla gynnas av sjysta villkor!

Detta lagförslag stärker helheten av de regelverk som finns för ordning och reda, och vi socialdemokrater kommer att fortsätta att stå upp för den svenska modellen och främja ökad tillväxt och jobb i Sverige genom konkurrens på lika villkor.

Fru talman! Eftersom detta är min sista debatt denna mandatperiod vill jag, precis som så många andra i dag, passa på att tacka talmanspresidiet, kansliet och mina utskottskollegor. Jag tillönskar alla en glad sommar.

(Applåder)

I detta anförande instämde Denis Begic och Johan Büser (båda S).

Anf. 79 STEN BERGHEDEN (M):

Fru talman! Jag tackar Elin Gustafsson för inlägget. Jag blir lite fundersam när Elin Gustafsson målar upp situationen att man har gjort så oerhört mycket. Jag har också varit ute på vägarna, och jag har pratat med yrkeschaufförer, poliser och andra. Den bilden stämmer inte. Det är fortfarande problem ute på vägarna med olaglig konkurrens, olagliga bilar, stöldgods och så vidare. Denna situation har man haft åtta år på sig att åtgärda. Då är det stora brister.

Fru talman! År 2012 påbörjades arbetet med att införa klampning av fordon som bröt mot lagar och regler. År 2014 fattade riksdagen beslut om att införa klampning efter en proposition från Alliansen.

Inför valet 2014 påtalade flera ledande S-politiker att klampningskravet borde skärpas. Man borde ”klampa på riktigt”, det vill säga tills böter och fel var åtgärdade. Nu har regeringen haft åtta år på sig att införa nya regler för klampning ”på riktigt”. Trots det har man fortfarande inte gjort det. Regeringen tycker tydligen att det är okej att lastbilar kan lämna platsen efter 36 timmars klampning och åka vidare utan att ha betalat böter eller åtgärdat felen. Men detta är S-regeringen emot trots att man själv talat om detta i valet 2014.

Det finns nu en tydlig majoritet här i riksdagen som vill att det blir hårdare tag mot fusk och brottslighet på våra vägar. Vi vill också se att myndigheter bättre samordnar sig för att komma åt de olagliga transporterna. Men även det motsätter sig Socialdemokraterna med en reservation till betänkandet.

Fru talman! Vi vill klampa till dess böter är reglerade och åtgärder är vidtagna. Vi vill se en bättre samordning mellan myndigheterna. Men detta motsätter sig alltså Socialdemokraterna. Varför vill inte S-regeringen ta tag i problemen på allvar? Varför vill man fortsätta att underlätta för landets olagliga transporter?

I dag har regeringen lagt fram en proposition till riksdagen, och nu finns ett betänkande med förslag på skärpningar. Men de grundläggande incitamenten för att verkligen få kraft saknas, nämligen att kunna klampa tills åtgärder är vidtagna och böter är betalda.

Fru talman! Lagliga svenska transporter blir utkonkurrerade på grund av regeringens handlingsförlamning i frågan.

När det gäller klampning har ju även den socialdemokratiska ministern Tomas Eneroth anmälts till konstitutionsutskottet för att ha ljugit om vem som har gjort vad när det gäller klampning. Detta kommer nu att behandlas i särskild ordning, och tids nog får vi reda på KU:s beslut.

Fru talman! Jag kan förstå att ministern och Socialdemokraterna försöker tillskriva sig saker som andra gjort, för deras eget arbete när det gäller att få bort olaglig yrkestrafik och skärpa kontrollerna mot olaglig konkurrens är verkligen mycket tunt.

Fru talman! Det har varit åtta förlorade år med S och MP vid makten. Fortfarande kan de olagliga transporterna härja fritt i landet. Bristen på trafikpoliser och bristen på handlingskraft från regeringen gör att Sverige blir ett land där brott lönar sig och där risken att bli ertappad är minimal.

Det finns bara en regering som har ansvaret för detta, och det är den socialdemokratiska regeringen, som suttit på sina händer under åtta år även i dessa frågor. Den 11 september kan vi rösta bort denna regering. Låt oss verkligen göra det!

Fru talman! Nya lagar räcker tyvärr inte om vi inte har en kontrollfunktion som fungerar på våra vägar. Annars blir varje ny lagstiftning bara ytterligare ett nytt slag i luften.

Att vår lastbilstrafik fungerar är fullständigt nödvändigt om vi ska kunna få in och ut varor till och från Sverige. Lastbilarna håller igång landets företag och vår handel.

Men det finns de som väljer att strunta i lagar och regler och kör med dubbla förarkort och bristfälliga lastbilar. De struntar i kör- och vilotider, struntar i skatter, avgifter och böter, och de kan fortfarande köra vidare i Sverige utan någon större risk att bli upptäckta. Detta borde regeringen ha åtgärdat efter åtta år vid makten.

Fortfarande kan chaufförer som kör för olagliga åkerier köra in i landet med knark och olagliga varor. De kör runt med transporter i Sverige och struntar i regler och böter för att sedan lämna landet med ett lass av stöldgods. Hur ska svenska lagliga åkerier kunna konkurrera med dessa olagliga transporter när S-regeringen inte klarar av att kontrollera efterlevnaden av lagar och regler i landet?

Fru talman! Vad borde då regeringen ha gjort under dessa åtta år?

Självklart borde man ha åstadkommit en bättre samordning mellan myndigheter för att komma åt de olagliga transportererna. Man borde även ha åstadkommit en bättre samordning mellan länder för att komma åt de olagliga transportererna. Man borde ha tillsatt fler poliser som kan utföra vägkontrollerna. En egen avdelning inom polisen, liknande BAG i Tyskland, borde ha inrättats. Man borde ha utbildat och samordnat åklagare som klarar av att hantera sådana här brott.

Man borde ha klampat på riktigt, som vi diskuterar här i dag, det vill säga till dess att böter är betalade eller brister åtgärdade. Man borde ha genomfört kontroller av olagliga körkort, och man borde ha drivit in böter och avgifter innan lastbilarna lämnar landet.

Man borde ha byggt ut och städat upp våra rastplatser. Man borde ha åstadkommit samordning av böter och avgifter i EU:s länder. Man borde ha gett polisen bättre verktyg att kunna gå igenom lasterna i lastbilarna och tullen bättre befogenheter att stoppa ingående och utgående olagliga transporter. Man borde ha utvecklat och skärpt beställansvaret och sett till att

kontrollerna av detta fungerar. Man borde ha sett över kör- och vilotider så att det finns en vingelmån på 5 procent, som i Danmarks system.

Regeringen borde också ha satsat på ökat underhåll till våra vägar i stället för att som nu satsa på höghastighetståg och ta bort pengar från vägunderhållet. Vinterväghållningen i landet är undermålig. Det behövs hårdare krav på att utländska fordon ska ha vinterdäck som verkligen klarar av vårt vinterväglag.

Skatterna på bensen och diesel borde sänkas, liksom reduktionsplikten. I dag har de utländska transporterna med sig egen, billigare och sämre, diesel in i landet. Vad har regeringen gjort åt det? Ingenting.

Man borde självklart ha satsat på längre och tyngre lastbilar och förstärkt våra vägar för 74 ton. Detta klarade Finland, men S-regeringen klarade det inte på åtta år. Man borde ha permanentat försöken med längre lastbilar, som vi till exempel kör med i Skaraborg, så att de slipper söka nya dispenser hela tiden.

Detta var en lång lista på åtgärder som självklart hade gått att genomföra på åtta år om man hade velat det. I stället kommer man tillbaka till kammaren med en bristfällig proposition om klampning. Det är bra att vi tar steg för att förstärka klampningen, men det är ju inte tillräckligt. Lyssna på oppositionen om ni inte själva har de idéer som krävs!

Sverige är beroende av fungerande lastbilstransporter. I Sverige har vi två av världens största lastbilstillverkare, Scania och Volvo Lastvagnar, och det är ingen slump. Lastbilen har och kommer att ha stor betydelse för Sverige, för företag och för handeln. Den har betydelse för våra jobb och vår välfärd. Det är inte rimligt att olagliga lastbilstransporter ska kunna fortsätta att konkurrera ut de lagliga transporterna bara för att regeringen har suttit på sina händer i åtta år.

Fru talman! Kriminaliteten och brottsligheten har fortsatt att öka. Knark och olagliga transporter fortsätter att välla in i landet medan den här regeringen endast ägnar sig åt att försöka införa nya och högre skatter. Låt oss byta ut denna handlingsförlamade och trötta regering den 11 september i år, fru talman! Låt oss verkligen ta vara på den möjligheten!

Avslutningsvis, fru talman, vill jag önska trafikutskottets ledamöter, kanslipersonalen, talmannen, talmanskansliet och alla skaraborgare en riktigt trevlig sommar!

Anf. 80 JIMMY STÅHL (SD):

Fru talman! Klampning infördes 2015 och innebar en möjlighet att låsa fast fuskande fordon i max 24 timmar. Vi är glada att ha varit en del av arbetet med att införa klampning, men vi är inte lika glada över tidsfristen – 24 timmar är för kort tid.

Utskottet var snabbt med att ge regeringen i uppdrag att utreda en förlängning av klampningen till dess att avgifterna var betalade eller orsaken till klampning åtgärdad. Regeringen tillsatte en utredning och presenterade efter närmare tre år en ny proposition där man föreslog en förlängning av klampningen med 12 timmar till max 36 timmar.

Här kan man fråga sig, fru talman: 12 timmar, efter tre års utredning – vem blir lycklig av det? Polisen blir det inte, och inte heller de som klampar fordonen. 36 timmar är ett och ett halvt dygn. Det ger en sämre arbetsmiljö för personalen: Klampar man ett fordon 15.00 får man komma till-

baka klockan 03.00 nästnasta dag och släppa fordonet om sanktionsavgifterna inte har betalats.

Men nu blir det äntligen verkstad på riktigt av klampningen, fru talman! En majoritet av utskottet har enats och fått till en skrivning som lyder: ”Riksdagen riktar ett tillkännagivande till regeringen om att den bör tillsätta en utredning som ser över möjligheten dels för klampning att kvarstå till dess att grunden för klampningen har åtgärdats, dels att klampa fordon för fler typer av lagöverträdelser i enlighet med vad utskottet anför. Vidare tillkännager riksdagen för regeringen behovet av att i större utsträckning samordna arbetet från olika myndigheter när det gäller kontroll av yrkestrafiken.”

Fru talman! Socialdemokraterna och Miljöpartiet har reserverat sig mot detta med klampning till dess att avgifterna är betalda eller orsaken till klampning åtgärdad. Socialdemokraterna pratar ofta om Fair Transport och sjysta villkor för åkerinäringen. Är det som vanligt mycket snack och lite verkstad? Och varför vill inte Miljöpartiet att de som fuskar ska bli klampade fram till dess att de har gjort rätt för sig? I övrigt jagar man ju transporter med ljus och lykta om de inte sker på cykel eller på räls.

Fru talman! Denna åtgärd är bra för att tydligt basunera ut att det inte är lönt att fuska på svenska vägar. Om du gör det i alla fall kommer det att kosta, och du kommer inte vidare innan du har gjort rätt för dig.

Vi sverigedemokrater yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 81 ANDERS ÅKESSON (C):

Fru talman! Detta riksdagsbeslut, som de facto kommer att fattas i morgon, kommer att innebära något riktigt bra. Det ligger en proposition i boten, men den förstärks av att ett nästan enigt trafikutskott föreslår ett tillkännagivande enligt precis det som föregående talare lyfte upp, nämligen att klampning – det vill säga fastlåsning av ett fordon – ska kunna kvarstå till dess att det som orsakat klampningen är åtgärdat. Man ska också kunna klampa av fler orsaker.

Dessutom står ett nästan enigt utskott bakom att de myndigheter som arbetar med brottsprevention – tull, polis, Skatteverket, Transportstyrelsen med flera – i mycket större utsträckning än i dag ska tvingas samarbeta och samordna sina insatser så att de genomförs med mycket större precision.

Jag är alldeles övertygad om att detta sammantaget – det vill säga en proposition hanterad i riksdagens trafikutskott som ett steg i rätt riktning, förstärkt med dessa åtgärder – successivt kommer att leda till att vi får en bättre situation på vägen som arbetsplats.

Jag kan också haka i den krok som kollegan från Socialdemokraterna lade ut i sitt inlägg gällande att tillkännagivandet innebär att polis eller statliga myndigheter också ska kunna förstärka sin bemanning med folk från andra sektorer än statens egna. Låt mig förklara vad förslaget handlar om, fru talman.

Det är så att väldigt många människor arbetar med fordonsbesiktning eller liknande arbeten och har mycket hög teknisk kompetens avseende fordonssäkerhet, teknik, trafiksäkerhet och så vidare. Genom att de ges kompletterande utbildning skulle de mycket väl kunna förstärka fältorganisationen, som självklart i huvudsak bemannas av polis och Transportsty-

relsen, så att vi på kommande trafikskottsmöten slipper att möta företrädare för polisen som säger att det finns för få poliser för att de ska kunna stävja brottsligheten och att det finns för få människor av kött och blod ute på vägarna för att de ska kunna stävja brottsligheten.

Det är ju sorgligt, fru talman, att vi har regelverk och bestämmelser på plats men för få människor – händer, fötter och huvuden – för att utföra tillsynsarbetet. Det finns mycket enkla sätt att råda bot på detta.

Det var denna förklaring jag tyckte fordrades efter inlägget av ledamoten och kollegan Elin Gustafsson. Det är inte fråga om att privatisera statens verksamhet, utan det är fråga om att förstärka den.

Fru talman! Detta gäller kanske alldeles särskilt i skenet av det som kom att uppmärksammas i medier i går, nämligen den mycket omfattande verksamhet gällande stöld av framför allt drivmedel som har blivit aktualiserad. Drivmedlet i ett fordon är i dag kanske värt mer än den last som fordonet kör. Det har lett till en intensifierad verksamhet när det gäller stöld av drivmedel.

När detta uppmärksammas och åkerier beklagar sig konstaterar både justitieministern och polischefen att vi har för få poliser för att möta brottsligheten. Då tror jag, fru talman, att det är väldigt bra att den utredning som utskottet nu trycker till för och anser behöver göras öppnar upp för fler människor som ägnar sig åt detta.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 82 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Fru talman! Det här blir mitt sista anförande under den här mandatperioden. Jag tar mig friheten att reflektera lite. Jag kandiderar visserligen, men huruvida jag kommer tillbaka i höst avgör ju väljarna.

Fru talman! Jag hade förmånen att sitta i riksdagen 1998–2002. Därefter hade jag 16 år med kommun- och regionpolitik, och sedan kom jag tillbaka till den här mandatperioden. Det är två väldigt olika världar. Åren 1998–2002, under Göran Perssons tid, var det en väldigt stabil riksdag. Det var tydligt vad som skulle hända i utskotten. Den här mandatperioden dröjde det tre månader innan vi hade en regering. När vi äntligen hade en regering, även om jag inte var helt nöjd med den, hade vi till råga på allt en huvudtalman som skilde sig partimässigt. Så såg det inte ut 1998–2002. Sedan passade covid på att komma, och när det äntligen var över kunde Putin inte riktigt uppföra sig. Det har varit en helt annorlunda period.

Varför reflekterar jag över detta? Jag reflekterar över det bland annat i detta ärende, som har med klampning att göra, men också i de ärenden som har med tillkännagivanden att göra. Jag har inte gått in och efterforskat, men jag tror inte att det var lika många tillkännagivanden under perioden 1998–2002. Jag har väldigt svårt att tänka mig det, för det var oerhört stabilt i utskotten.

Är detta bra eller dåligt för demokratin? Jag hör en del som säger att det är för många, och någon kanske tycker att det är för få. Jag tror att det här har varit en vital riksdag – en riksdag som, ur mitt perspektiv, väldigt mycket mer liknar hur kommunerna har fungerat.

Det ärende som diskuteras i dag – klampning och att myndigheter ska ha bättre samordning för att komma åt de kriminella – tycker jag är ett bra exempel på hur riksdagen kan och borde fungera. Jag vill vara tydlig och säga att jag har stor respekt för att olika partier har kommit till olika

strategiska slutsatser avseende hur de samtalar med varandra; jag respekterar det. Men vi kristdemokrater har, efter viss vända i början av den här mandatperioden, landat i att vi pratar med alla.

Just i det här ärendet, som handlar om klampning, har min upplevelse varit att vi egentligen är väldigt överens. Det finns en stor politisk enighet i utskottet om att vi vill komma åt de kriminella.

Jag tror att det behövs fler åtgärder än dem vi vidtar i dag, men då är det åtgärder som egentligen ligger i andra utskott, till exempel fler poliser, fungerande tullverksamhet och att Skattemyndigheten agerar. Det finns en mängd åtgärder som behöver vidtas för att komma åt kriminell trafik i vårt land.

Jag vill nämna något som jag tycker har varit fint med just det här. Vi som sitter här vet ju hur riksdagen fungerar; det gör inte alltid åhörarna.

Här kom det in fyra motioner. I den vanligaste av ordningar borde vi kanske inte ha två tillkännagivanden på fyra motioner; det är ju inte ofta som det blir så. Det som jag tycker var det fina, eftersom jag tycker att detta är ett viktigt ämne, är det demokratiska samtalet.

Jag fick förmånen att kunna prata med mina vänner i den forna Alliansen. Kunde vi göra upp med Centern om deras motion, där de pekade på något som var viktigt för oss, nämligen samordning?

Det kände vi i den gamla, eller forna, Alliansen – jag vet inte vad jag ska säga, men ni vet vilka vänner jag menar – att vi kunde göra. Vi kunde komma överens om skrivningar.

Det var lite samma sak med klampningen. Vi i den forna Alliansen kunde samtala, och jag kunde ta mig lite tid att samtala med både SD och V.

Samtalet ledde fram till två tillkännagivanden. Det fanns tre motioner som egentligen var i minoritet, och en motion var absolut i minoritet. Men det handlade om det goda demokratiska samtalet. Om det är något som jag själv är missnöjd med här är det egentligen att jag inte hann samtala med S och MP. Jag vill säga det från talarstolen; där brast jag, av lite olika skäl. Jag hann inte med.

Jag tror egentligen, fru talman, att vi skulle kunna vara ännu mer eniga i dag. Jag hörde givetvis vad Socialdemokraterna gav uttryck för i talarstolen, men jag hörde också vad Anders Åkesson gav uttryck för. Jag tror egentligen att riksdagen skulle kunna vara ännu mer av en plats där vi samtalar för att lösa riktiga och viktiga problem. Jag är nämligen helt övertygad om att alla som är här i dag, och alla som har jobbat i trafikutskottet under de här fyra åren, brinner av vilja att komma åt de kriminella.

Jag tycker att det här egentligen är ett rätt enkelt betänkande. När det kom ut diskuterade vi till och med om vi skulle väcka en motion eller inte. Men vi vill faktiskt att klampningen ska gälla till dess att man har gjort rätt för sig, och därför väckte vi en motion. Så kunde det bli ett samtal som nu har resulterat i två tillkännagivanden, och jag är helt övertygad om att regeringen kommer att ta till sig dem.

Det har varit min bestämda upplevelse under de här fyra åren att regeringen, även när det har gällt sådant som man inte hållit med om, faktiskt har jobbat med de tillkännagivanden som riksdagen har riktat. Det är demokratiskt viktigt. Det innebär att Sveriges högsta beslutande organ skickar signaler till regeringen, som är den beredande och förslagsställande och som sedan kan komma tillbaka med det. Det är fantastiskt.

Fru talman! Jag är väl medveten om att det här inlägget kanske blev lite annorlunda, men jag har varit väldigt tacksam för de här fyra åren. Jag är tacksam för det jobb ni har gjort.

Jag är tacksam för mina kollegor – jag är absolut inte alltid överens med dem, men vi har haft en god stämning.

Jag är extra tacksam till Anders, Teres och Jens, som jag har fått jobba med i presidiet.

Jag vill rikta ett stort tack för vad vi alla har gjort.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 83 HELENA GELLERMAN (L):

Fru talman! Svensk åkerinäring har under många år varit hårt pressad av utländska åkerier som använder underbetald arbetskraft, inte följer kör- och vilotider, kör med undermåliga fordon, överträder hastighetsbegränsningarna eller kör med drivmedel som inte är miljöklassat. Detta gäller naturligtvis inte alla utländska åkerier, men det är så pass vanligt förekommande att konkurrensen för de svenska åkerierna blir snedvriden. Jag anser därför att klampning ska kunna genomföras för alla de överträdelser som jag nyss nämnde.

Steg för steg har åtgärder satts in. Regeringens proposition innehåller förslag om att fordon ska kunna klampas och hållas kvar på plats av flera anledningar. Detta är ytterligare ett steg i rätt riktning.

Dock åtgärdar regeringen inte ett problem som är identifierat sedan lång tid tillbaka. Regeringen föreslår ingen förändring av den maximala tiden för klampning, som i dag är 36 timmar. Alltför ofta medför den korta klampningstiden att ett åkeri som begått regelöverträdelser väntar ut tidsgränsen för att polisen ska låsa upp klampen och fordonet därefter ska kunna lämna platsen utan att betala sanktionsavgiften. Detta snedvrider konkurrensen, då fordon kan åka vidare utan att göra rätt för sig. I flera andra europeiska länder hålls fordonet kvar till dess att bristerna är åtgärdade och eventuella böter eller sanktionsavgifter är betalda. Jag anser därför att den nuvarande tidsgränsen på 36 timmar ska tas bort och att klampningen ska vara kvar tills bristerna är åtgärdade och böterna eller sanktionsavgifterna är betalda.

Men det räcker inte att skapa verktygen för att kvarhålla ekipage på plats. Det behövs fler kontroller och ökad effektivitet för att de facto få till en effektiv tillsyn av utländska fordons lagliga rätt att köra på svenska vägar. Det behövs fler trafikpoliser, och de som finns behöver avlastas administrativt arbete för att tillgänglig tid för vägkontroller ska öka. Det behövs fler fälttjänstemän från Transportstyrelsen och kanske framför allt en bättre samordning mellan olika berörda myndigheter.

Då det råder brist på kompetens för att utöva tillsyn över tunga transporter bör nya vägar sökas. Till exempel skulle besiktningspersonal med grundläggande teknisk kompetens kunna vidareutbildas. Därefter skulle de vid belastningstoppar kunna stödja övrig personal vid vägkontroller.

Vi hörde här att Socialdemokraterna åter tog upp sin motvilja mot att använda näringslivet för att stärka det offentliga. Men genom att göra det kan man faktiskt genomföra det som vi ska besluta om. Socialdemokraterna säger i sitt anförande att man med upphandlad kompetens avsäger sig ansvar. Det stämmer inte. Den upphandlande enheten har fortfarande ansvaret när det är kompetens som upphandlas. Det är först när man lägger

Prot. 2021/22:135
21 juni

Klampning av fordon

ut hela tillsynsuppdraget som man om man vill kan förhandla bort ansvaret. Utskottet har inte föreslagit detta utan har bara sagt att man ska upphandla beredningskompetens för att stötta upp själva tillsynsuppdraget.

Fru talman! Med dessa motiv yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet, inklusive de två tillkännagivandena om möjlighet till klampning i fler fall och att klampning ska kvarstå tills anledningen är åtgärdad samt ökad samordning mellan olika myndigheter. Jag yrkar samtidigt avslag på de två reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

§ 26 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU21
Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
föredrogs.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

§ 27 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid samt uppskjuten behandling

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

2021/22:259 Åtgärder för att förhindra illegal handel via post

2021/22:263 Undantag från lokaliseringsprincipen för kommunal bredbandsutbyggnad

Skrivelser

2021/22:241 Riksrevisionens rapport om den årliga omräkningen av myndigheternas anslag

2021/22:265 Riksrevisionens rapport om fastighetsbildningen i Sverige

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående propositioner och skrivelser skulle förlängas till och med *måndagen den 3 oktober*.

Kammaren biföll talmannens förslag att behandlingen av prop. 2021/22:259 och prop. 2021/22:263 samt skr. 2021/22:265 skulle skjutas upp till det första riksmötet i nästa valperiod.

Motioner

med anledning av prop. 2021/22:245 Höjd skatt på alkohol och tobak

2021/22:4772 av Niklas Wykman m.fl. (M)

2021/22:4773 av Eric Westroth m.fl. (SD)

2021/22:4774 av Helena Vilhelmsson och Per Åsling (båda C)

Finansutskottets betänkanden
2021/22:FiU41 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden
2021/22:FiU49 Extra ändringsbudget för 2022 – Vårändringsbudget för
2022 och stöd till Ukraina
2021/22:FiU50 Extra ändringsbudget för 2022 – Retroaktivt sänkt skatt på
diesel inom jord-, skogs- och vattenbruk

Prot. 2021/22:135
21 juni
-----

§ 28 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 20 juni

2021/22:555 Underhåll av vägnätet

av *Jasmin Farid* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

§ 29 Anmälan om fråga för skriftligt svar

Följande fråga för skriftligt svar hade framställts:

den 20 juni

2021/22:1747 Tvångsförflyttningar i Palestina

av *Jamal El-Haj* (S)

till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

§ 30 Kammaren åtskildes kl. 17.54.

Sammanträdet leddes

av tredje vice talmannen från dess början till och med § 7 anf. 21 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 14 anf. 56 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter till och med § 19,
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 15.58 och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om faktapromemoria	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 4 Ärenden för bordläggning	1
§ 5 Extra ändringsbudgetar för 2022 – Stöd till jordbruket och fiskerinäringen, kompensation för höga energipriser samt rekapitalisering av SAS AB	2
Finansutskottets betänkande 2021/22:FiU48	2
Anf. 1 ÅSA WESTLUND (S)	2
Anf. 2 ALI ESBATI (V)	5
Anf. 3 RASMUS LING (MP)	7
Anf. 4 EDWARD RIEDL (M)	9
Anf. 5 RASMUS LING (MP) replik	11
Anf. 6 EDWARD RIEDL (M) replik	12
Anf. 7 RASMUS LING (MP) replik	12
Anf. 8 EDWARD RIEDL (M) replik	13
Anf. 9 CHARLOTTE QUENSEL (SD)	13
Anf. 10 MARTIN ÅDAHL (C)	15
Anf. 11 JAKOB FORSSMED (KD)	17
Anf. 12 ARMAN TEIMOURI (L)	19
(Beslut fattades under § 19.)	20
§ 6 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.....	21
Konstitutionsutskottets betänkande 2021/22:KU44	21
(Beslut fattades under § 19.)	21
§ 7 Immaterialrätt	21
Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU22	21
Anf. 13 ÅSA ERIKSSON (S)	21
Anf. 14 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	23
Anf. 15 JOSEF FRANSSON (SD).....	25
Anf. 16 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	27
Anf. 17 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	29
Anf. 18 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	29
Anf. 19 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik.....	29
Anf. 20 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	30
Anf. 21 CAMILLA BRODIN (KD).....	30
Anf. 22 ARMAN TEIMOURI (L)	31
Anf. 23 LORENA DELGADO VARAS (V)	32
(Beslut fattades under § 19.)	34
§ 8 Anpassningar till EU:s marknadskontrollförordning – del 2	34
Näringsutskottets betänkande 2021/22:NU26	34
(Beslut fattades under § 19.)	34
§ 9 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om ändring av direktiven om förnybara	

energikällor, byggnaders energiprestanda och energieffektivitet	34
Näringsutskottets utlåtande 2021/22:NU29.....	34
(Beslut fattades under § 19.).....	34
§ 10 Infektion med ett visst orthopoxvirus och ändring i smittskyddslagen.....	34
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU38	34
(Beslut fattades under § 19.).....	34
§ 11 Uppskov med behandling av vissa ärenden.....	35
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU39	35
(Beslut fattades under § 19.).....	35
§ 12 Hårdare regler för nya nikotinprodukter.....	35
Socialutskottets betänkande 2021/22:SoU31	35
Anf. 24 YASMINE BLADELIUS (S).....	35
Anf. 25 JOHAN HULTBERG (M)	36
Anf. 26 YASMINE BLADELIUS (S) replik.....	39
Anf. 27 JOHAN HULTBERG (M) replik	40
Anf. 28 YASMINE BLADELIUS (S) replik.....	40
Anf. 29 JOHAN HULTBERG (M) replik	41
Anf. 30 CLARA ARANDA (SD).....	41
Anf. 31 YASMINE BLADELIUS (S) replik.....	43
Anf. 32 CLARA ARANDA (SD) replik	43
Anf. 33 YASMINE BLADELIUS (S) replik.....	44
Anf. 34 CLARA ARANDA (SD) replik	44
Anf. 35 ANDERS W JONSSON (C)	45
Anf. 36 KARIN RÅGSJÖ (V).....	46
Anf. 37 PIA STEENSLAND (KD)	48
Anf. 38 YASMINE BLADELIUS (S) replik.....	49
Anf. 39 PIA STEENSLAND (KD) replik	49
Anf. 40 YASMINE BLADELIUS (S) replik.....	50
Anf. 41 PIA STEENSLAND (KD) replik	50
Anf. 42 BARBRO WESTERHOLM (L).....	50
Anf. 43 ANDERS W JONSSON (C) replik	51
Anf. 44 BARBRO WESTERHOLM (L) replik.....	52
Anf. 45 JOHAN HULTBERG (M) replik	52
Anf. 46 BARBRO WESTERHOLM (L) replik.....	53
Anf. 47 ANDRE VICE TALMANNEN.....	53
(Beslut fattades under § 19.).....	53
§ 13 Aktivitetskravet i plan- och bygglagen.....	53
Civilutskottets betänkande 2021/22:CU27	53
Anf. 48 OLA JOHANSSON (C)	53
Anf. 49 LEIF NYSMED (S).....	55
(Beslut fattades under § 19.).....	55
§ 14 Nya regler om föräldraskap i internationella situationer.....	56
Civilutskottets betänkande 2021/22:CU28	56
Anf. 50 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD).....	56
Anf. 51 EMMA HULT (MP)	57
Anf. 52 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	58
Anf. 53 EMMA HULT (MP) replik	59
Anf. 54 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD) replik	59

Anf. 55 EMMA HULT (MP) replik.....	60
Anf. 56 ELIN LUNDGREN (S).....	60
Anf. 57 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M).....	61
Anf. 58 MARTINA JOHANSSON (C)	63
Anf. 59 ROBERT HANNAH (L).....	65
(Beslut fattades under § 19.)	66
§ 15 Vägar till hållbara vattentjänster.....	66
Civilutskottets betänkande 2021/22:CU29.....	66
Anf. 60 EMMA HULT (MP).....	66
Anf. 61 JOAKIM JÄRREBRING (S).....	68
Anf. 62 CECILIE TENFJORD TOFTBY (M).....	70
Anf. 63 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	73
(forts. § 20).....	74
Ajournering.....	75
Återupptaget sammanträde.....	75
§ 16 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 16 juni.....	75
SoU34 Stärkt rätt till personlig assistans – grundläggande behov för personer som har en psykisk funktionsnedsättning och ökad rättssäkerhet för barn	75
SoU37 Vård av unga vid Statens institutionsstyrelses särskilda ungdomshem	77
§ 17 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 17 juni.....	79
UU8 Riksrevisionens rapport om svenskt bistånd till multilaterala organisationer.....	79
UU16 Vårdlandsavtal mellan Sverige och Förenta nationernas barnfond Unicef	80
MJU28 Tidigt kommunalt ställningstagande till vindkraft	80
SoU25 En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022– 2025.....	81
SfU29 Sjukersättning till äldre i förvärsarbetande ålder	83
SfU30 Borttagande av regler för tillgodoräknande av försäkringstid	84
§ 18 Beslut om ärenden som slutdebatterats den 20 juni.....	85
AU15 Förbättrade förutsättningar för den arbetsmarknadspolitiska verksamheten	85
AU14 Genomförande av balansdirektivet.....	85
SoU35 Stärkt rätt till personlig assistans vid behov av egenvård.....	86
UbU27 Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning	87
TU19 Trafiksäkerhet	89
JuU33 Nya uppgifter om den tilltalades ålder i straffprocessen.....	90
JuU34 Registrering av kontantkort – förbättrad tillgång till uppgifter för brottsbekämpande myndigheter	91
JuU41 Skärpt syn på våldtäkt och andra sexuella kränkningar	91
JuU42 Ökad kontroll vid verkställighet av fängelsestraff med fotboja	93

SfU31 Åtgärder för en jämnare fördelning av boende för vissa skyddsbehövande.....	93
§ 19 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	94
FiU48 Extra ändringsbudgetar för 2022 – Stöd till jordbruket och fiskerinäringen, kompensation för höga energipriser samt rekapitalisering av SAS AB	94
KU44 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	95
NU22 Immaterialrätt	95
NU26 Anpassningar till EU:s marknadskontrollförordning – del 2.....	96
NU29 Subsidiaritetsprövning av kommissionens förslag till direktiv om ändring av direktiven om förnybara energikällor, byggnaders energiprestanda och energieffektivitet	96
SoU38 Infektion med ett visst orthopoxvirus och ändring i smittskyddslagen	96
SoU39 Uppskov med behandling av vissa ärenden.....	96
SoU31 Hårdare regler för nya nikotinprodukter.....	96
CU27 Aktivitetskravet i plan- och bygglagen	98
CU28 Nya regler om föräldraskap i internationella situationer	99
§ 20 (forts. från § 15) Vägar till hållbara vattentjänster (forts. CU29)	99
Anf. 64 MAGNUS EK (C).....	99
Anf. 65 LARRY SÖDER (KD).....	102
Anf. 66 BETTY MALMBERG (M).....	103
Anf. 67 OLA JOHANSSON (C).....	105
Anf. 68 MAGNUS JACOBSSON (KD)	105
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	106
§ 21 Snabbare och enklare verkställighet av myndighetsbeslut.....	106
Civilutskottets betänkande 2021/22:CU30	106
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	106
§ 22 Grundlagsskadestånd – ett rättighetsskydd för enskilda	106
Civilutskottets betänkande 2021/22:CU31	106
Anf. 69 SANNE LENNSTRÖM (S)	106
Anf. 70 LINDA MODIG (C).....	107
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	109
§ 23 Certifierade byggprojekteringsföretag – en mer förutsägbar byggprocess.....	109
Civilutskottets betänkande 2021/22:CU35	109
Anf. 71 OLA JOHANSSON (C)	109
Anf. 72 LEIF NYSMED (S).....	111
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	112
Ajournering.....	112
Återupptaget sammanträde.....	113
§ 24 Ytterligare åtgärder mot fordonsmålvakter.....	113
Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU18	113
Anf. 73 ELIN GUSTAFSSON (S)	113

Anf. 74 JIMMY STÅHL (SD)	114
Anf. 75 MAGNUS JACOBSSON (KD)	114
Anf. 76 HELENA GELLERMAN (L)	115
Anf. 77 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	115
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	116
§ 25 Klampning av fordon	117
Trafikutskottets betänkande 2021/22:TU20	117
Anf. 78 ELIN GUSTAFSSON (S)	117
Anf. 79 STEN BERGHEDEN (M)	119
Anf. 80 JIMMY STÅHL (SD)	121
Anf. 81 ANDERS ÅKESSON (C)	122
Anf. 82 MAGNUS JACOBSSON (KD)	123
Anf. 83 HELENA GELLERMAN (L)	125
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	126
§ 26 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.....	126
Utrikesutskottets betänkande 2021/22:UU21	126
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	126
§ 27 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid samt uppskjuten behandling.....	126
§ 28 Anmälan om interpellation	127
§ 29 Anmälan om fråga för skriftligt svar	127
§ 30 Kammaren åtskildes kl. 17.54.	127